

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

του

Δημάγγελου Κυριάκου

Υπό το τίτλο:

Το Ισλαμικό Κράτος και η υψηλή στρατηγική του

Επιβλέπων : Χαράλαμπος Παπασωτηρίου.
Καθηγητής Παντείου

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2017

"I am your leader, though I am not the best of you, so if you see that I am right, support me, and if you see that I am wrong, advise me,"

Abu Bakr al Baghdadi

The Caliph

Περιεχόμενα

Λέξεις-Κλειδιά.....σελ. v

Περίληψη.....σελ. vi

Εισαγωγή.....σελ. vii-ix

Κύριο Μέρος

Μέρος Α'

1.1 Η Διεθνής μεταψυχροπολεμική τάξη.....σελ. 1-3

1.2 Η Αμερικανική εξωτερική πολιτική στη Μέση Ανατολή.....σελ. 3-5

1.3 Η σημασία της 11^{ης} Σεπτεμβρίου.....σελ. 5-7

1.4 Από το διακρατικό πόλεμο στη τρομοκρατία.....σελ. 7-10

Μέρος Β'

2.1 Ο Ισλαμικός Φονταμενταλισμό και το κίνημα του Ισλαμισμού.....σελ. 11-13

2.2 Η ιρανική επανάσταση και ο πόλεμος του Αφγανιστάν.....σελ. 13-16

2.3 Η Al Qaeda και ο Osama bin Laden.....σελ. 16-18

2.4 Ο πόλεμος του Ιράκ.....σελ. 18-20

2.5 Ο Zarqawi, η AQI και ο Omar al Baghdadi.....σελ. 20-23

2.6 Η αναγέννηση του Ισλαμικού Κράτους.....σελ. 23-24

2.7 Η σημασία των αραβικών εξεγέρσεων.....σελ. 24-29

2.8 Η Al Qaeda και το Ισλαμικό Κράτος.....σελ. 29-31

Μέρος Γ'

3.1 Η έννοια της στρατηγικής.....σελ. 33-34

3.2 Η σημασία της υψηλής στρατηγικής.....σελ. 35-36

3.3 Οι διαστάσεις της υψηλής στρατηγικής.....σελ. 36-40

3.4 Ιδεατοί τύποι υψηλής στρατηγικής.....σελ. 40

3.5 Κριτήρια αξιολόγησης Υψηλής Στρατηγικής.....σελ.40-41

Μέρος Δ'

4.1 Ανάμεσα στη τρομοκρατία και την ίδρυση κράτους.....σελ.42-44
4.2 Το «κράτος» του Ισλαμικού Κράτους.....σελ.44-47
4.3 Η διάσταση της στρατιωτικής στρατηγικής.....σελ.47-55
4.4 Η διάσταση της οικονομίας.....σελ.55-60
4.5 Η διάσταση της εσωτερικής πολιτικής.....σελ.60-64
4.6 Η διάσταση της διεθνούς νομιμοποίησης.....σελ.64-65
4.7 Η διάσταση της διπλωματίας.....σελ.66-68
4.8 Μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές.....σελ.68-70

Συμπέρασμα.....σελ.70-73

Βιβλιογραφία.....σελ.74-84

Παραρτήματα

Χρονολόγιο.....σελ.85-88
Γλωσσάρι.....σελ.89
Εικόνες, Χάρτες, Πίνακες.....σελ.90-100

Λέξεις-Κλειδιά

- ASL: Ansar al-Sharia in Libya
- AQAP: Al Qaeda in Arab Peninsula
- AQ: Al Qaeda
- AQI: Al Qaeda in Iraq
- AQIM: Al Qaeda in the Islamic Maghreb
- CIA: Central Intelligence Agency
- DAESH: al-Dawla al-Islamiya fil Iraq wa al-Sham
- EE: European Union
- IED: Improvised Explosive Devices
- IRGC: Islamic Revolutionary Guard Corps
- IS: Islamic State
- ISI: Islamic State in Iraq
- ISIL: Islamic State Levant
- ISIS: Islamic State in Iraq and Syria ή Islamic State in Iraq and al Sham
- KRG: Kurdish Regional Government
- M.B: Muslim Brotherhood
- NATO: North Atlantic Treaty Organization
- NSS: National Security Strategy
- PKK: Kurdistan Worker Party
- PYD: Democratic Union Party
- SAA: Syrian Arab Army
- SVBIEDs: Suicide Vehicle-Borne IEDs
- SDF: Syrian Democratic Forces
- WDM: Weapon of Mass Destruction
- YPG: Peoples Protection Units

Περίληψη

Ο σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι διττός. Πρώτον, η ανάδειξη των όρων που συντέειναν στην δημιουργία του τζιχαντιστικού κινήματος στη Μέση Ανατολή, έκφανση του οποίου είναι και το Ισλαμικό Κράτος και δεύτερον η υψηλή στρατηγική του Ισλαμικού Κράτους από το 2014-όταν και αυτοανακηρύχθηκε ως Ισλαμικό Χαλιφάτο- έως σήμερα. Παρ' ότι η οργάνωση υφίσταται από το 2006, σκόπιμα επιλέχθηκε η εξέταση να ξεκινήσει από το 2010, όταν και την ηγεσία της οργάνωσης ανέλαβε ο Abu Bakr al Baghdadi και δεύτερον διότι τότε άρχισε να αποκτά εκείνα τα χαρακτηριστικά τα οποία προσιδιάζουν σε κρατική οντότητα.

Για το πρώτο σκέλος της εργασίας αξιοποιήθηκαν επιστημονικά συγγράμματα πανεπιστημιακών καθηγητών με εστίαση στα ζητήματα τρομοκρατίας και των διεθνών σχέσεων όπως του Byman, του Brzezinski, του Kepel αλλά και αναλυτών της Μέσης Ανατολής και του Ισλάμ όπως του J. Esposito. Στόχος, η ανάδειξη του ισλαμικού φονταμενταλισμού και η αποσαφήνιση εννοιών και γεγονότων που στιγμάτισαν την ανάπτυξη του όπως της βίαιης και επαναστατικής έκφανσης του φαινομένου αλλά και των σημαντικών κρατικών δρώντων και γεγονότων που προκάλεσαν την στροφή κομματιών των ισλαμιστών φονταμενταλιστών προς τον ένοπλο δρόμο και τη συνολική ρήξη με τις τοπικές κυβερνήσεις και τις δυτικές δυνάμεις.

Για το δεύτερο σκέλος της εργασίας, δηλαδή της ανάλυσης της υψηλής στρατηγικής του Ισλαμικού Κράτους, αφού πρώτα ορίσαμε το Ισλαμικό Κράτος, ως ένα κράτος-κέλυφος σύμφωνα με τη μεθοδολογία της F. Napoleoni αλλά και ως ένα «επαναστατικό κράτος» σύμφωνα με τις αναλύσεις του Walt, αξιοποιήθηκε η μεθοδολογία του X. Παπασωτηρίου από το έργο του «Η υψηλή στρατηγική του Βυζαντίου: 6^{ος}-11^{ος} αιώνας» για να αναδείξουμε όλες τις πτυχές της υψηλής στρατηγικής του Ισλαμικού Κράτους.

Το γεγονός πως το ΙΚ δεν αποτελεί ένα διεθνώς αναγνωρισμένο κράτος, κατέστησε ιδιαίτερα δύσκολη την ανάδειξη πτυχών της υψηλής του στρατηγικής καθότι στερείτο τόσο διεθνής νομιμοποίησης όσο και διπλωματικών προσπαθειών. Παρ' όλα αυτά μπορούμε με σιγουριά να ισχυριστούμε πως το Ισλαμικό Κράτος κατόρθωσε να διαμορφώσει μια συγκεκριμένη υψηλή στρατηγική ώστε να φέρει εις πέρας τους μακρόπνοους στόχους του.

Εισαγωγή

Για πάρα πολλές δεκαετίες η περιοχή της Μέσης Ανατολής αποτελεί μια διαρκή πηγή αστάθειας για την ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Σε αυτά τα εδάφη έχουν λάβει χώρα μερικοί από τους πιο αιματηρούς πολέμους της μεταψυχροπολεμικής περιόδου, έχουν ανακύψει μερικά από τα πιο αυταρχικά καθεστώτα αλλά και έχουν γεννηθεί κάποιες από τις πιο σημαντικές τρομοκρατικές οργανώσεις που ακόμα και σήμερα επηρεάζουν δραστικά την πολιτική ζωή της Ευρώπης και του κόσμου.

Η σύγχρονη ιστορία της Μέσης Ανατολής εδράζεται στη συμφωνία του Sykes- Picot όταν και οι αποικιακές δυνάμεις προχώρησαν στην κατάτμηση της πάλαι ποτέ κραταιής Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και τη δημιουργία νέων κρατών. Οι όροι με τους οποίους τα κράτη διαμορφώθηκαν (χωρίς ομοιογένεια, με συγκρότηση από τα πάνω) αλλά και με έθνη να μένουν δίχως κρατική οντότητα διαμόρφωσε ιδιαίτερα εύθραυστες ισορροπίες. Παράλληλα η ίδρυση του κράτους του Ισραήλ στα παλαιστινιακά εδάφη δημιούργησε μια έκρυθμη κατάσταση στη περιοχή που προκάλεσε τρεις πολέμους και εκατοντάδες αντιπαραθέσεις μεταξύ Αράβων και Ισραηλινών.

Επιπρόσθετα η επιθυμία των δυτικών δυνάμεων να επιβάλλουν ένα δυτικό και εκσυγχρονισμένο μοντέλο οργάνωσης των κοινωνιών προκάλεσε την οικονομική και κοινωνική καθυστέρηση μεγάλης μάζας μουσουλμάνων οι οποίοι βρέθηκαν εκτός κοινωνικής και οικονομικής πραγματικότητας. Με πρώτους τους Αδελφούς Μουσουλμάνους και στην συνέχεια από τη μια πλευρά με τον Ουαχαμπισμό της Σαουδικής Αραβίας και από την άλλη την ισλαμική επανάσταση του Ιράν οικοδομήθηκε αυτό που σήμερα αποκαλούμε ισλαμικός φονταμενταλισμός.

Ένα ακόμα στοιχείο το οποίο έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της σημερινής κατάστασης είναι ο ίδιος ο Ψυχρός Πόλεμος. Κατά τη διάρκεια αυτής της διαρκούς σύγκρουσης ανάμεσα στις ΗΠΑ και την ΕΣΣΔ πολλά κράτη της Μέσης Ανατολής είτε οπλίστηκαν και χρηματοδοτήθηκαν από τις υπερδυνάμεις είτε έλαβαν μέρος σε πολέμους δια αντιπροσώπων ώστε να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα της υπερδύναμης με την οποία είχαν συμμαχήσει.

Η περιοχή της Μέσης Ανατολής αποτελούσε και αποτελεί μια από τις πιο πλούσιες σε ορυκτούς πόρους περιοχή και ένα στρατηγικό πέρασμα για το διεθνές εμπόριο. Ως αποτέλεσμα, οι επιδιώξεις των Μεγάλων Δυνάμεων πληθαίνουν όσο φυσικά πληθαίνουν οι μύθοι γύρω από την ευρύτερη περιοχή.

Τις τελευταίες δεκαετίες στα εδάφη της Μέσης Ανατολής έχουν αναπτυχθεί μια σειρά τρομοκρατικών οργανώσεων με διεθνή δράση. Έως το 2014 όταν και οι μαχητές του Al Baghdadi εισέβαλλαν στη Μοσούλη και έγιναν ευρέως γνωστοί, η πιο σημαντική ισλαμική τρομοκρατική οργάνωση ήταν η Al Qaeda του Osama Bin Laden. Με την Hezbollah στο Λίβανο, τη PLO και τη Hamas στη Παλαιστίνη, τη Μουσουλμανική

Αδελφότητα αλλά και τον PKK στη Τουρκία το πάζλ της τρομοκρατίας είναι ένα σημαντικό κομμάτι διαμόρφωσης της φυσιογνωμίας της περιοχής.

Ο στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι διττός. Πρώτος στόχος είναι η παρουσίαση του Ισλαμικού Κράτους και δεύτερος η ανάδειξη των πτυχών της Υψηλής Στρατηγικής του Ισλαμικού Κράτους, ενός φαινομένου που από το 2014, όταν και έγινε ευρέως γνωστή η ύπαρξη του, έχει αλλάξει πλήρως τα δεδομένα όχι μόνο της ευρύτερης Μέσης Ανατολής αλλά και συνολικά της Δύσης. Με την αναθεωρητική του πολιτική στη Μέση Ανατολή αλλά και την τρομοκρατία ως μέσο άσκησης πολιτικής, το Ισλαμικό Κράτος αφ ενός έχει κατορθώσει να δυναμιτίσει τις εύθραυστες ισορροπίες της Μέσης Ανατολής και αφ ετέρου να αποτελέσει παράγοντα αποσταθεροποίησης για την ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

Το φαινόμενο του Ισλαμικού Κράτους, ακόμα και αν εξαλειφθεί στην Μέση Ανατολή τα επόμενα χρόνια, θα παραμένει ένα ιδιαίτερο φαινόμενο εξέτασης και μελέτης. Η ραγδαία ανάπτυξη, η δυναμική αλλά και η ικανότητα του να εκμεταλλεύεται τις υπαρκτές αδυναμίες της Μέσης Ανατολής καθιστούν το Ισλαμικό Κράτος ένα ιδιαίτερο προς εξέταση θέμα. Η πολύπλευρη εξ άλλου πολιτική που ακολούθησε τα προηγούμενα χρόνια αλλά και συνεχίζει να ασκεί καθιστούν την οργάνωση πέρα από μια τρομοκρατική ομάδα, ένα ιδιαίτερα αναπτυγμένο πολιτικό φαινόμενο.

Πέρα όμως από τη στρατηγική που ακολούθησε στα χρόνια της ανάπτυξης του(μέχρι δηλαδή και την πολιορκία της Ροζάβα στα τέλη του 2014), είναι πολύ κρίσιμο να μπορέσουμε να αναδείξουμε τους όρους και τις προϋποθέσεις που επί χρόνια διαμορφώνονταν στην περιοχή και εν τέλει αποτέλεσαν πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη μιας τέτοιας ακραίας ισλαμιστικής οργάνωσης.

Αναζητώντας τις ρίζες του Ισλάμ ως πολιτικής πρότασης, θα ερευνήσουμε την ιστορία της Μουσουλμανικής Αδελφότητας(Muslim Brotherhood), την αποτυχία του αραβικού εθνικισμού, το ρόλο του Παλαιστινιακού ζητήματος και τέλος την προσπάθεια «εκδημοκρατισμού» του 21^{ου} αιώνα η οποία εν τέλει και προκάλεσε την διάλυση κρατικών οντοτήτων και ένα κενό εξουσίας το οποίο και εν τέλει ο Al Baghdadi κατάφερε να εκμεταλλευτεί.

Στο ίδιο πλαίσιο θα εξερευνήσουμε τον ιδιαίτερο ρόλο της Σαουδικής Αραβίας στην ανάπτυξη των ακραίων σουνιτικών οργάνωσεων αλλά και τη στήριξη που το Ισλαμικό Κράτος έλαβε από χώρες όπως η Τουρκία, το Κατάρ και άλλες μουσουλμανικές χώρες.

Επιπρόσθετα, είναι κρίσιμο να αναζητήσουμε τις πηγές νομιμοποίησης του Ισλαμικού Κράτους τόσο από τους γηγενείς πληθυσμούς της Μέσης Ανατολής όσο και από τους Ευρωπαίους πολίτες αλλά και μουσουλμάνους κατοίκους της Ευρώπης οι οποίοι εγκατέλειψαν τις εστίες τους, για να ταχθούν και να προσφέρουν στο πόλεμο για την δημιουργία του Ισλαμικού Κράτους. Αναλογιζόμενοι τις δυνάμεις που αυτή τη στιγμή εμπλέκονται στην Συρία, είναι σχεδόν αυτονόητο πως η μάχη

απέναντι στο Ισλαμικό Κράτος είναι μια μάχη που εκτείνεται πολύ πέρα από τα σύνορα της Συρίας και του Ιράκ με πολιτικές σκοπιμότητες που διαμορφώνουν αντιφατικές συμμαχίες οι οποίες οφείλουν να αναλυθούν στην παρούσα εργασία.

Τέλος θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε τόσο τη στρατηγική του Ισλαμικού Κράτους στο πεδίο των συγκρούσεων και του πολέμου όσο και την προσπάθεια του να εμπλέξει δυνάμεις και κράτη στη προσπάθεια εδραίωσης του εκμεταλλευόμενο τις χρόνιες αντιφάσεις που γεννιούνται στην ευρύτερη περιοχή.

Η έρευνα, μεθοδολογικά θα βασιστεί σε μεγάλο βαθμό στην μεθοδολογία που ακολούθησε στο βιβλίο του «Η Υψηλή Στρατηγική του Βυζαντίου» ο Χαράλαμπος Παπασωτηρίου. Ακολουθώντας την ίδια μεθοδολογία θα επιχειρήσω να αναλύσω τις πτυχές της Υψηλής Στρατηγικής του Ισλαμικού Κράτους.

Θεωρώ ότι η έρευνα αυτή για το Ισλαμικό Κράτος και την υψηλή στρατηγική του είναι σημαντική για δύο κυρίαρχα λόγους. Πρώτον για να εξετάσουμε το πώς διαμορφώθηκε το Ισλαμικό Κράτος, πως εδραιώθηκε και πως κατάφερε να εμπλέξει σε αυτό το πόλεμο μεγάλες μάζες πληθυσμών αλλά και να προκαλέσει με τη παρουσία του στην περιοχή την εμπλοκή όλων των περιφερειακών δρώντων αλλά και των μεγάλων διεθνών δυνάμεων. Δεύτερον και ίσως σημαντικότερο αν αναλογιστούμε ότι η Μέση Ανατολή μετά την ήττα του Ισλαμικού Κράτους θα περιέλθει σε ένα νέο στάδιο ολικής αναμόρφωσης, είναι η εξέταση των παθογενειών που διατηρούνταν και διαμόρφωσαν την κατάσταση για αυτό το γενικευμένο χάος αλλά και η αντίληψη πως αυτά τα λάθη δεν πρέπει να επαναληφθούν ενόψει της επικείμενης διαδικασίας όχι μόνο του state building για το Ιράκ, τη Συρία και το Αφγανιστάν αλλά και το nation building πιθανότατα για τους Κούρδους της Συρίας.

Μέρος Α'

1.1 Η μεταψυχροπολεμική διεθνής τάξη

Η επιλογή του Ronald Reagan να παρασύρει την ΕΣΣΔ σε μια ιδιαίτερα απαιτητική και κοστοβόρα κούρσα εξοπλισμών με στόχο την επιτάχυνση της οικονομικής αποσταθεροποίησης της Μόσχας, επέτεινε τα αδιέξοδα της τελευταίας και γιγάντωσε τις αντιθέσεις που οξύνονταν για χρόνια στο εσωτερικό της. Η διάλυση της ΕΣΣΔ, η οποία έλαβε χώρα μέσα από μια σειρά γεγονότων ,σήμανε το πέρασμα από τον διπολικό κόσμο σε έναν νέο πολυπολικό κόσμο ,με έναν απρόσμενα ειρηνικό τρόπο.

Βέβαια, το ότι δεν υπήρξε μια ηγεμονική σύγκρουση ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις δεν σημαίνει πως αυτή η μετάβαση από την ΕΣΣΔ στην Συνομοσπονδία της Ρωσίας κατέστη συνολικά και καθολικά ειρηνική, καθότι περιφερειακές συγκρούσεις έλαβαν χώρα στις νεοσυσταθείσες χώρες του Καυκάσου. Ο τρόπος όμως που ο Bush ο πρεσβύτερος διαχειρίστηκε αυτή τη σεισμική αλλαγή του διεθνούς συστήματος ήταν ιδιαίτερα αποδοτικός για την περιφερειακή και διεθνή τάξη και ασφάλεια(Παπασωτηρίου 2009:74).

Για πάνω από σαράντα χρόνια η πτώση της ΕΣΣΔ αποτελούσε το κυρίαρχο μέλημα της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής(Fukuyama 2006). Ο ανταγωνισμός για τη πρωτοκαθεδρία στο διεθνές στερέωμα αποτελούσε μια σύγκρουση που μπορεί να μην εξέλαβε χαρακτηριστικά ανοικτού πολέμου ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις αλλά προκάλεσε πολέμους δια αντιπροσώπων σε όλα τα μήκη και πλάτη του κόσμου(Brzezinski 1972).

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και ενώ η ΕΣΣΔ κατέρρεε και τη θέση της παραχωρούσε σε δεκαπέντε νέα κράτη, η κυριαρχία των ΗΠΑ σε αυτό το νέο κόσμο ήταν αδιαμφισβήτητη όπως αδιαμφισβήτητες ήταν και οι ευθύνες της για τη σωστή διαχείριση του διεθνούς συστήματος ως της μόνης υπερδύναμης(Αρβανιτόπουλος 2002:149).

Παρ ότι πολλές αμερικανικές φωνές διανοουμένων, όπως του Francis Fukuyama που μίλησαν για το «τέλος της Ιστορίας» και την παγκόσμια αμερικανική ηγεμονία, αναλυτές όπως ο Waltz, επέμειναν πως παρ όλες τις αλλαγές που είχαν λάβει χώρα, το σύστημα παρέμενε διπολικό, αφού τουλάχιστον στρατιωτικά, η Ρωσία παρέμενε μεγάλη δύναμη, ενώ δεν είχαν αναδυθεί άλλες μεγάλες δυνάμεις οι οποίες να δικαιολογούν τον χαρακτηρισμό του συστήματος ως πολυπολικού (Waltz 1993). Για τον S.Walt, η Αμερική αποτελούσε τη πρώτη δύναμη του διεθνούς συστήματος, όχι όμως την ηγεμονική δύναμη σε όλο το πλανήτη καθότι δεν μπορούσε να εξαναγκάσει όλα τα κράτη να λειτουργούν σύμφωνα με την επιθυμία τους (Walt 2005) ενώ ο Z. Brzezinski αναγνώριζε την ηγεμονία των ΗΠΑ αλλά επεσήμαινε πως σε αντίθεση με τις προηγούμενες αυτοκρατορίες δεν μπορούσε να ασκεί άμεσο έλεγχο σε όλη τα κράτη του διεθνούς συστήματος (Brzezinski 1997:70)

Η κυρίαρχη αντίληψη όμως στις αρχές του 1990, στις ΗΠΑ, ήταν πως έφθασε το πλήρωμα του χρόνου για την δημιουργία μιας νέας πραγματικότητας σε διεθνές επίπεδο. Σύμφωνα με αυτούς τους αναλυτές, η πολιτική των ΗΠΑ όφειλε να επιδιώξει την δημιουργία ενός πιο ομοιογενούς διεθνούς συστήματος(Χειλά 2006:269) επί τη βάσει φιλελεύθερων αρχών. Οι ΗΠΑ πιστεύοντας πως έχουν το καλύτερο σύστημα διακυβέρνησης στον κόσμο, θεωρούσαν πως το ζήτημα διατήρησης της διεθνούς τάξης θα επιλυόταν αν ο υπόλοιπος πλανήτης ενστερνιζόταν τις δικές της αρχές(Kissinger, 1995). Βασιζόμενη στο σχήμα που θέλει τις

δημοκρατίες να μην πολεμούν μεταξύ τους¹, θεώρησαν πως η μεταλαμπάδευση αυτών των ιδεών θα ήταν η καλύτερη συνταγή για την αποφυγή κινδύνων και ενδεχόμενης αστάθειας. Έτσι, η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ έτεινε να διαχωρίζει τα κράτη σε «καλά» και «κακά» με βάση ιδεολογικές (δημοκρατία) και ηθικές αρχές (ανθρώπινα δικαιώματα) (Mearsheimer 2001:15-16).

Η θέση των ΗΠΑ στον διεθνή καταμερισμό ισχύος ήταν δεσπόζουσα στην αρχή της δεκαετίας του 1990 και ακόμα πιο δεσπόζουσα στο τέλος της: Τόσο η στρατιωτική όσο και η οικονομική ισχύς τους αυξήθηκε σε σύγκριση με τις άλλες μεγάλες δυνάμεις (με εξαίρεση την Κίνα όσον αφορά τους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης) και έτσι βρέθηκαν σε ιστορικά ασυνήθιστη θέση υπεροχής στο διεθνές σύστημα (Παπασωτηρίου 2002).

Η στρατιωτική υπεροχή σε συνδυασμό με την αντίληψη της μεταλαμπάδευσης της δημοκρατίας είχε ως αποτέλεσμα την εμπλοκή των ΗΠΑ, του ΟΗΕ αλλά και του NATO σε μια σειρά περιφερειακών συγκρούσεων, η οποία προκάλεσε με τη σειρά της μια σειρά νέων προβλημάτων που γεννήθηκαν από την διάλυση των κρατικών οντοτήτων. Το χειρότερο όμως προηγούμενο που καθιερώθηκε μέσα σε αυτή τη δεκαετία, είναι πως διαμορφώθηκε μια πραγματικότητα κατά την οποία το απαράβατο της κυριαρχίας θίγεται όταν και αν αυτό κρίνεται σκόπιμο (Kissinger 2000: 410). Η αμερικανική πολιτική ηγεσία άργησε να συνειδητοποιήσει τους κινδύνους, που εγκυμονούσε ο εκτεταμένος αυτός κλονισμός του βεστυφλιανού συστήματος των κυρίαρχων κρατών αλλά και τα αποτελέσματα που αυτή είχε στην περιφερειακή ειρήνη και ασφάλεια. Έτσι μπορεί στο πρώτο πόλεμο του Κόλπου, σύσσωμη η διεθνής κοινότητα να καταδίκασε την επιθετική πολιτική του Saddam Hussein αλλά και την εισβολή των ιρακινών στρατευμάτων στο Κουβέιτ όμως στις μετέπειτα επεμβάσεις των ΗΠΑ η κατάσταση ήταν εμφανώς διαφορετική και η στάση τρίτων χωρών ιδιαίτερα πιο κριτική απέναντι στον αμερικανικό παρεμβατισμό.

Παραδοσιακά, οι ΗΠΑ παρ' ότι είχαν μια τεράστια ασυμμετρία ισχύος σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη του διεθνούς συστήματος επιχείρησαν να εγκαθιδρύσουν την κυριαρχία τους μέσω της διεύρυνσης των θεσμών που είχαν συσταθεί κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Έτσι, παρ' ότι η ΕΣΣΔ είχε εκλείψει, το NATO όχι μόνο διατηρήθηκε αλλά και επεκτάθηκε ακόμα και σε χώρες του Ανατολικού Μετώπου ενώ μια σειρά πολυμερών συμφωνιών δέσμευε παλαιότερα κράτη και αναδυόμενα κράτη στην αποδοχή και το σεβασμό των κυρίαρχων δυτικών ιδεών και αρχών.

Ο Walt αναφέρει ότι οι ΗΠΑ αποφάσισαν πως το τέλος του Ψυχρού Πολέμου έπρεπε να συνδυαστεί με την διαμόρφωση ενός κόσμου κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση της ίδιας (Walt 2005). Ελλείψει μιας αντίστοιχα ισχυρής στρατιωτικής δύναμης, οι ΗΠΑ πίστεψαν πως τα λιγοστά κράτη παρίες και τα ισλαμικά τρομοκρατικά δίκτυα δεν θα

¹ Αρχικά η θέση αυτή υποστηρίχθηκε από τον Εμμανουήλ Καντ. Ο Καντ, όμως, την ενέταξε σ' ένα συγκεκριμένο πλουραλιστικό διεθνές σύστημα στο οποίο δεν νοούνται ηγεμονικές συμπεριφορές (Ηφαιστος 2005)

μπορούσαν να αντιστρέψουν την όποια βλέψη των ΗΠΑ ανά τον κόσμο. Οι στόχοι των ΗΠΑ χαρακτηρίζονταν από μια ουισλονική και χαμιλτονιανή πολιτική παράδοση που εστίαζε στην εμπέδωση της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη προστασία του διεθνούς εμπορίου και τέλος την εξάλειψη των πυρηνικών όπλων από τα κράτη παρίες. Σύμφωνα με τον Walt μέχρι και την εκλογή του George Bush όλοι οι πρόεδροι των ΗΠΑ –από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου- επικεντρώνονταν ακριβώς σε αυτή τη στοχοθεσία, με τη μόνη διαφορά πως ο Bush(ο νεότερος) εστίαζε πολύ περισσότερο στην αμερικανική πυγμή και τις μονομερείς ενέργειες(Walt 2005: 59).

Μέχρι και τις επιθέσεις στους Δίδυμους Πύργους, οι ΗΠΑ προχώρησαν σε μια σειρά επεμβάσεων κυρίως στις χώρες του Τρίτου Κόσμου(Σομαλία, Ιράκ, Αιτή κα) αλλά και στα Βαλκάνια το 1994 και το 1999. Αυτές οι επεμβάσεις παρ ότι επιχειρήθηκαν να δικαιολογηθούν υπό το πρίσμα της προσπάθειας αποπομπής και εξάλειψης των αυταρχικών καθεστώτων, στη πραγματικότητα ενείχαν και άμεσες εθνικές πολιτικές στοχεύσεις των ΗΠΑ(Αοί 2011) . Χαρακτηριστικό παράδειγμα, η ταχεία απόσυρση από τη Σομαλία το 1994 μετά το θάνατο 18 αμερικάνων στρατιωτικών, η αποχή από την γενοκτονία της Ρουάντα και φυσικά η περίφημη αρχική δήλωση του Baker, στην έναρξη του Γιουγκοσλαβικού πολέμου, «σε αυτή τη κούρσα δεν τρέχει κανένα δικό μας άλογο»(Καιρίδης 2015).

Συνοπτικά, την επαύριον της διάλυσης της ΕΣΣΔ, οι ΗΠΑ απέκτησαν ένα πρωταγωνιστικό ρόλο στο διεθνές σύστημα και παρ όλη την έλλειψη ενός απτού και άμεσου αντιπάλου προτίμησαν μια πολιτική περεταίρω διεΐσδυσης στο διεθνές στερέωμα παρά απομονωτισμού. Η ηγεμονική τους θέση σε αυτό το νέο διεθνές στερέωμα θα μπορούσε να αμφισβητηθεί είτε από τον μετασχηματισμό της αμερικανικής κοινωνίας και την επιθυμία της για απομονωτισμό είτε από την υπερβολική χρήση ισχύος από το αμερικανικό πολιτικό σύστημα (Brzezinski 2004:31).

1.2 Η Αμερικανική Εξωτερική πολιτική στην Μέση Ανατολή

Η Μέση Ανατολή αποτελούσε ήδη από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, μια πηγή αστάθειας στην Ανατολική Μεσόγειο. Η δημιουργία του κράτους του Ισραήλ στο έδαφος της Παλαιστίνης αποτελούσε μια πηγή έντονης αντιπαράθεσης ανάμεσα σε Άραβες και Ισραηλινούς η οποία οδήγησε σε τρεις πολέμους(1948, 1967, 1973) αλλά και σε μια σειρά εξεγέρσεων και αντεγκλήσεων ανάμεσα στις δύο πλευρές. Η μεροληπτική στάση όμως των ΗΠΑ σε αυτό το ζήτημα, αποτέλεσε και την αιτία της έκρηξης ενός έντονου αντιαμερικανισμού στον ισλαμικό κόσμο(Brzezinski 2004:122). Πέρα όμως από αυτή την αντίθεση, η πολυδιάσπαση του μουσουλμανικού κόσμου αποτελούσε ένα ακόμα δισεπίλυτο ζήτημα το οποίο οι ΗΠΑ καλούνταν να διαχειριστούν ώστε να μπορέσει να διατηρηθεί η ισορροπία δυνάμεων στην ευρύτερη περιοχή. (Kissinger 2005: 253).

Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, οι ΗΠΑ στηρίχθηκαν σε μεγάλο βαθμό στα κράτη συμμάχους τους στη περιοχή(Ιράν, Ιράκ, Ισραήλ, Σαουδική Αραβία) αποφεύγοντας όμως τη στρατιωτική εμπλοκή στη περιοχή(Walt 2005). Μπροστά στο φόβο της εξάπλωσης του κομμουνισμού ή ενός «σοσιαλίζοντα» εθνικισμού, οι ΗΠΑ δεν δίστασαν να έρθουν σε επαφή με ανοιχτά αυταρχικά καθεστώτα αλλά και τζιχαντιστικές οργανώσεις οι οποίες αντιμάχονταν τους σοσιαλίζοντες άραβες εθνικιστές. Όπως αναφέρει ο Kissinger *«με εξαίρεση το Ισραήλ που αποτελεί μια προηγμένη δημοκρατία, οι ΗΠΑ αναγκάζονται συνομιλούν με αυταρχικά καθεστώτα ώστε να μπορέσουν να διαφυλάξουν την περιφερειακή ασφάλεια και ειρήνη»*(Kissinger 2005).

Ο Η. Kissinger ανέφερε *«Στην Μέση Ανατολή δεν υπάρχουν δημοκρατίες που πρέπει να τις υπερασπιστούμε, το εθνικό όμως συμφέρον των ΗΠΑ και των άλλων βιομηχανικών χωρών επιτάσσει να μην επιτρέψουμε σε καμία δύναμη με εχθρικές προς εμάς προθέσεις να κυριαρχήσει σε αυτή»* (Kissinger 2005:289). Ο S.Walt συνόψισε τους στόχους της Αμερικανικής Εξωτερικής Πολιτικής στη Μέση Ανατολή σε τρία σημεία στο μεταψυχροπολεμικό κόσμο. Πρώτον, στην προστασία του Ισραήλ, δεύτερον στην διαφύλαξη της αμερικανικής και ευρωπαϊκής πρόσβασης στους ορυκτούς πόρους της περιοχής και τρίτον στην αποτροπή της απόκτησης πυρηνικών όπλων από τις τρομοκρατικές οργανώσεις που έχουν ανθίσει στην περιοχή(Walt 2017). Διαχρονικά λόγω της γεωπολιτικής σημασίας της Μέσης Ανατολής αλλά και των πλούσιων ορυκτών πόρων που αυτή διέθετε, η περιοχή αποτελούσε μια ιδιαίτερη σημαντική παράμετρο για την αμερικανική εξωτερική πολιτική. Η γειτνίαση της εξ άλλου με τη Σοβιετική Ένωση καθιστούσε την περιοχή υψηλής σημασίας για τα αμερικανικά σχέδια και τη προσπάθεια αποτροπής της σοβιετικής ισχύος στη περιοχή. Με εξαίρεση το Ισραήλ που αποτελεί το πάγιο και σταθερό σύμμαχο των ΗΠΑ στην περιοχή, καθ όλη τη διάρκεια του μεταψυχροπολεμικού κόσμου, οι συμμαχίες των ΗΠΑ μεταβάλλονταν με ταχύτατο ρυθμό αναλόγως των γεγονότων που λάμβαναν χώρα αλλά και των αντικειμενικών συνθηκών που διαμορφώνονταν στην περιοχή. Έτσι μέχρι το 1979, το Ιράν αποτελούσε έναν αξιόπιστο σύμμαχο των ΗΠΑ ενώ μετά το 1979 μια διαρκή πηγή αστάθειας στη περιοχή. Παράλληλα οι ισλαμιστές του Αφγανιστάν παρ ότι στηρίχθηκαν και χρηματοδοτήθηκαν από τις ΗΠΑ κατά τη διάρκεια του 10ετους τους πολέμου με την ΕΣΣΔ(Cockburn 2014), μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου αποτελούσαν έναν κύριο εχθρό των ΗΠΑ στη περιοχή. Κατ αντιστοιχία το ίδιο συνέβη με τον Saddam Hussein που αποτελούσε σύμμαχο των ΗΠΑ μέχρι και την εισβολή των Ιρακινών στο Κουβέιτ αλλά και σε μια σειρά άλλων περιπτώσεων.

Εξαιτίας της ρευστότητας στη περιοχή, ο ρόλος της Τουρκίας, κρινόταν ιδιαίτερα σημαντικός (Brzezinski 1996) όπως και των χωρών του Κόλπου, οι οποίες παρ ότι αποτελούσαν αυταρχικά και θεοκρατικά καθεστώτα, επεδείκνυαν μια ιδιαίτερα φιλική στάση προς τις ΗΠΑ λόγω των τεράστιων οικονομικών σχέσεων που έχουν αναπτύξει για τη χρήση του πετρελαίου(Gregory Gause 2011).

Συνοπτικά, η αμερικανική εξωτερική πολιτική ψυχροπολεμικά εστίαζε στην ανάσχεση της σοβιετικής επιρροής και τη διαφύλαξη των πετρελαϊκών ροών προς τη Δύση(Walt 2016) ενώ μεταψυχροπολεμικά στην προσπάθεια διάλυσης των τρομοκρατικών δικτύων, της μη επέκτασης όπλων μαζικής καταστροφής σε τρομοκρατικές οργανώσεις αλλά και της διαφύλαξης των οικονομικών συμφερόντων αυτής και των συμμάχων της στη περιοχή.

1.3 Η σημασία της 11^{ης} Σεπτεμβρίου

Μετά από την οκταετία του Bill Clinton η οποία χαρακτηρίστηκε από μια ουλισονικής λογικής εξωτερική πολιτική, η εκλογή του George Bush στιγματίστηκε από την προσπάθεια του ίδιου, να αποσυνδέσει τις ΗΠΑ από το ρόλο του παγκόσμιου «χωροφύλακα» στο μεταψυχροπολεμικό κόσμο. Η κόπωση που είχαν προκαλέσει οι επεμβάσεις του Clinton σε χώρες του Τρίτου Κόσμου και στα Βαλκάνια ήταν περισσότερο από εμφανής στο αμερικανικό εκλογικό σώμα το οποίο αποζητούσε την στροφή του αμερικανικού πολιτικού συστήματος προς την επίλυση των εσωτερικών ζητημάτων. Σε αυτό το αίτημα της σταδιακής αποδέσμευσης, ανταποκρίθηκε ο Bush ο οποίος σε όλη τη προεκλογική μάχη των εκλογών του 2000, εστίασε σε εσωτερικής φύσης ζητήματα.

Η 11^η Σεπτεμβρίου όμως έμελλε να αποτελέσει την ημέρα εκείνη που θα άλλαζε την σύγχρονη ιστορία της Αμερικής. Η συντριβή των τριών αεροσκαφών στους Δίδυμους Πύργους και το Πεντάγωνο πέρα από χιλιάδες νεκρούς και αμέτρητους τραυματίες, αποτέλεσε και την πρώτη επίθεση που λάμβανε χώρα στην επικράτεια των ΗΠΑ, ένα ψυχολογικό σοκ και ταυτόχρονα μια τεράστια πρόκληση η οποία δεν προήλθε από ένα ισχυρό κράτος αλλά από μια ομάδα φανατικών ισλαμιστών.

Με τις ΗΠΑ λαβωμένες και έχοντας βιώσει μια πρωτόγνωρη πρόκληση, επί της ουσίας το πρώτο θύμα του τρομοκρατικού χτυπήματος στους Δίδυμους Πύργους, ήταν η ίδια η στρατηγική της αποδέσμευσης του Bush ,η οποία κατέρρευε ταυτόχρονα με την κατάρρευση των Δίδυμων Πύργων. Το κενό αυτό στρατηγικής , που διαμόρφωσε η δυναμική επανεμφάνιση της τρομοκρατίας, εκμεταλλεύτηκε με το καλύτερο τρόπο μια συμμαχία πολιτικών και διανοητών οι οποίοι προέρχονταν από το κύμα των νέο-συντηρητικών και των αποκαλούμενων «φιλελεύθερων γερακιών»(Καιρίδης 2008:90). Εκκινώντας από διαφορετική αφετηρία και οι δύο αυτές σχολές σκέψης συνέτειναν σε ένα πράγμα, στην αξιοποίηση της αμερικανικής στρατιωτικής ισχύος με στόχο την αναμόρφωση του διεθνούς συστήματος και την εξάλειψη των μη φιλικών προς τη Δύση και τις φιλελεύθερες αξίες αυταρχικών καθεστώτων(Καιρίδης 2008).

Το βασικότερο όμως είναι ότι η 11^η Σεπτεμβρίου επί της ουσίας άλλαξε δραματικά τις ΗΠΑ και τον τρόπο που πλέον αντιλαμβάνονταν τη θέση τους στο διεθνές σύστημα(Brzezinski 2004:67), διότι το συγκεκριμένο χτύπημα ήταν συνδυασμός δύο απειλών που είχαν απασχολήσει την αμερικανική εξωτερική πολιτική τα τελευταία

χρόνια: ο ισλαμικός φονταμενταλισμός και τα όπλα μαζικής καταστροφής(Fukuyama 2006:116).

Η 11η Σεπτεμβρίου αποτέλεσε το εντυπωσιακότερο τρομοκρατικό χτύπημα του 21^{ου} αιώνα και το ότι αυτό έλαβε χώρα στη «καρδιά» των ΗΠΑ απέκτησε ιδιαίτερη σημασιολογία καθώς αυτή ήταν και η πρώτη φορά που οι ΗΠΑ δέχθηκαν ξένη επίθεση στο ηπειρωτικό έδαφος τους(Featherstone 2011). Η δυναμική εμφάνιση των ισλαμικών τρομοκρατικών οργανώσεων φάνηκε εκ πρώτης όψεως να δικαιολογεί αυτό που περίπου πέντε χρόνια πριν είχε διατυπώσει ο Samuel Huntington περί σύγκρουσης πολιτισμών(Huntington 1996) ενώ παράλληλα αναδείκνυε και την τρωτότητα των ΗΠΑ, πράγμα που μέχρι τότε φάνταζε εξαιρετικά δύσκολο να προκύψει (Leffer 2011).

Η επίθεση στους Δίδυμους Πύργους λειτούργησε ως καταλύτης για την έναρξη του πολέμου κατά της τρομοκρατίας. Μέσα σε 24 ώρες, από την 9/11, ο Οργανισμός του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO) ενεργοποίησε για πρώτη φορά στην ιστορία του το άρθρο 5- τη ρήτρα συλλογικής ασφάλειας- διακηρύσσοντας ότι οι συγκεκριμένες επιθέσεις είναι επιθέσεις εναντίον όλων των μελών του NATO. Ο συνασπισμός δυνάμεων ο οποίος τάχθηκε στο πλευρό των ΗΠΑ ήταν κάτι παραπάνω από ετερόκλητος. Χώρες που μέχρι πρότινος αποτελούσαν αντιπάλους για τις ΗΠΑ, έλαβαν μέρος στο πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Όπως όμως επισημαίνει ο Walt *«η κατάσταση αυτή ήταν παροδική αλλά και παραπλανητική, καθώς χώρες όπως η Ρωσία ή Κίνα προσέτρεξαν στην στήριξη του πολέμου ώστε να μπορέσουν να αντλήσουν νομιμοποίηση για επεμβάσεις έναντι των δικών τους μειονοτήτων που διεκδικούσαν αυτονομία ή ανεξαρτησία»*(Walt 2005:165).

Όπως αναφέρει ο F.Fukuyama η στρατηγική των ΗΠΑ μετά το χτύπημα στους Δίδυμους Πύργους βασιζόταν σε τέσσερα επίπεδα: Δημιουργία Υπηρεσίας Εσωτερικής Ασφάλειας και ψήφιση του Patriot Act, Πόλεμος κατά του Αφγανιστάν, Αντικατάσταση του δόγματος αποτροπής με το δόγμα του προληπτικού πολέμου και τέταρτον η εισβολή στο Ιράκ για την αποτροπή του καθεστώτος του Saddam Hussein(Fukuyama 2006:38)

Στις 7 Οκτωβρίου 2001 οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους εξαπολύουν επίθεση κατά του Αφγανιστάν με σκοπό την εξάρθρωση του τρομοκρατικού δικτύου της al Qaeda και την ανατροπή του καθεστώτος των Taliban που κυβερνούσε τη χώρα και παρείχε κάλυψη στους στις ισλαμικές τρομοκρατικές οργανώσεις. Η εκστρατεία έλαβε την ονομασία Επιχείρηση Διαρκής Ειρήνη (OEF) και αναγνωρίστηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας ως νόμιμη πράξη αυτοάμυνας(Bellamy, Williams 2005).

Μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 9.11 το νέο στρατηγικό δόγμα των ΗΠΑ όπως αναφέρεται στο NSS 2002 *«είναι ο προληπτικός πόλεμος, διότι μόνο έτσι μπορούν να αντιμετωπισθούν απειλές όπως τα όπλα μαζικής καταστροφής (WMD), τα αποτυχημένα κράτη και η τρομοκρατία. Η αποτροπή εξακολουθεί να είναι χρήσιμη, αλλά όχι έναντι των παραπάνω κινδύνων»*. Ο Bush στην ομιλία του στο West Point είχε δηλώσει *«ότι*

θα δώσει τη μάχη κατά του εχθρού, ματαιώνοντας τα σχέδια του και αντιμετωπίζοντας τις χειρότερες απειλές προτού αυτές εμφανιστούν» Αυτή είναι μια σημαντική, αν και όχι ρηξικέλευθη, αλλαγή στη συμπεριφορά της μοναδικής υπερδύναμης που ανέκυψε μετά την 9/11 καθώς πέρα από την αλλαγή του στρατηγικού δόγματος διαπιστώνεται και ένα τεράστιο πλέον κενό στο ποίοι είναι οι εχθροί των ΗΠΑ μέσα σε αυτό το νέο διεθνές πλαίσιο (Stestanovich 2005). Όπως αναφέρει ο Brzezinski «στην αυλαία του 21^{ου} αιώνα οι ΗΠΑ παραχώρησαν αλαζονικά στον εαυτό τους το δικαίωμα να υποδεικνύουν τον εχθρό και να τον πλήττουν πρώτες χωρίς καν να αναζητούν την διεθνή συναίνεση για το κοινό προσδιορισμό της απειλής αλλά και των μέσων που θα χρησιμοποιηθούν για την αντιμετώπιση του»

Ουσιαστικά, το χτύπημα στους Δίδυμους Πύργους προκάλεσε την απελευθέρωση των ΗΠΑ. Η φράση του Bush «όποιος δεν είναι μαζί μας, είναι εναντίον μας» σηματοδοτούσε την πιο επιθετική φάση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, ενώ το σχήμα «του άξονα του κακού» που περιλάμβανε από την Βόρειο Κορέα ως το Ιράν και τη Συρία, εγκαινίαζε μια περίοδο όπου τα κράτη που δεν είχαν προσκυνήσει στην αμερικανική ηγεμονία θα βρίσκονταν σε έναν παρατεταμένο κίνδυνο(Walt 2005:222).

Πέρα όμως από την επίδραση στις ΗΠΑ, η επίθεση στους Δίδυμους Πύργους είχε σημαντική επίδραση και στο ίδιο το ισλαμικό κίνημα. Μέχρι και την 9/11, ο τζιχαντισμός ως πολιτικό κίνημα ήταν στη πραγματικότητα αποτυχημένος(Fukuyama 2006:122) παρ όλα αυτά το βεληνεκές της επίθεσης έδωσε μια νέα πνοή στο παγκόσμιο τζιχαντιστικό κίνημα χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως κατόρθωσαν να αλλάξουν δραματικά το συσχετισμό δυνάμεων στη Μέση Ανατολή.

1.4 Από τον διακρατικό πόλεμο στις νέες μορφές συγκρούσεων

Η αδιαφιλονίκητη κυριαρχία των ΗΠΑ στο μεταψυχροπολεμικό διεθνές σύστημα σήμανε και την διαφοροποίηση του τρόπου που οι κρατικοί και μη δρώντες θα προσπαθούσαν να εναντιωθούν σε αυτή την αμερικανική ηγεμονία. Η αδιαμφισβήτητη πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ στο στρατιωτικό σκέλος, οδήγησε στον μαρασμό των διακρατικών συγκρούσεων(Brzezinski 2004:45). Καθώς λοιπόν η αντιπαράθεση ανάμεσα σε δύο συγκροτημένα και αισθητά διαφοροποιημένα στρατόπεδα εξασθενούσε, τη θέση της την παραχωρούσε σε μια νέα μορφή συγκρούσεων που τα όρια ανάμεσα σε αντιμαχόμενους και πολίτες και σε περιόδους ειρήνης και πολέμου ήταν φανερά δυσδιάκριτα.

Στις απαρχές του 21^{ου} αιώνα, ο ίδιος ο πρόεδρος των ΗΠΑ, George Bush, είχε δηλώσει πως η τρομοκρατία θα αποτελέσει το ζήτημα ασφαλείας του αιώνα για τις ΗΠΑ. Παρ ότι αυτή η άποψη κατακρίθηκε από αναλυτές όπως ο Brzezinski και ο Scowcroft(Ignatius 2008) φαίνεται πως τουλάχιστον μέχρι σήμερα, η τρομοκρατία αποτελεί κυρίαρχο ζήτημα ασφαλείας για τις ΗΠΑ αλλά και συνολικά για τη Δύση. Παρ ότι οι ΗΠΑ αλλά και η Δύση μπορούν να επιβάλλουν την θέληση τους σε όλα τα

μήκη και πλάτη του κόσμου, ακόμα και σήμερα αδυνατούν να αντιμετωπίσουν την «δύναμη των αδυνάμων», δηλαδή τον φανατισμό ατόμων ή ομάδων που με ελλιπή οπλισμό και εκπαίδευση χρησιμοποιούν τις ίδιες τους τις ζωές για να προκαλέσουν το τρόμο και τον φόβο στους ισχυρούς (Brzezinski 2004:92).

Όπως αναφέρει και ο Ι. Βαρβιτσιώτης «*Το τέλος του 20^{ου} αιώνα συνοδεύτηκε από τη σταδιακή απομάκρυνση από τη βεσπφαιανή συμμετρική πολεμική αναμέτρηση και την ανάδυση ενός νέου τύπου πολέμου που χαρακτηρίζεται από την επιθυμία καταστροφής της πολιτικής βούλησης του αντιπάλου να μάχεται*» (Βαρβιτσιώτης 2008:105). Στόχος, λοιπόν, δεν είναι η καθυπόταξη του αντίπαλου στρατοπέδου αλλά αντίθετα η αποτροπή της ικανότητας του αντιπάλου να πολεμά με όποιον τρόπο αυτό μπορεί να καταστεί δυνατό. Μια ασύμμετρη απειλή λοιπόν που δεν μπορεί να προβλεφθεί και να αποτραπεί με το παραδοσιακό τρόπο που τον 20^ο αιώνα αποτρεπόταν μια εχθρική πράξη από έναν κρατικό δρώντα. Το αμερικανικό υπουργείο εξωτερικών ορίζει την ασύμμετρη απειλή ως «*τη προσπάθεια παράκαμψης ή υπονόμησης της δυνατότητας ισχύος των ΗΠΑ επιχειρώντας παράλληλα να εκμεταλλευτούν τις αδυναμίες των ΗΠΑ χρησιμοποιώντας στρατηγικές που διαφέρουν σημαντικά από τις δικές μας επιζητώντας ένα μείζον ψυχολογικό πλήγμα που θα επηρεάσει την ελευθερία κινήσεων ή την επιθυμία των αντιπάλων*» (Ντόκος 2008:358) ενώ ο Brzezinski ορίζει την ασύμμετρη απειλή ως «*τη δύναμη των αδυνάμων που αξιοποιείται ως πολιτικό ισοδύναμο των ισχυρών*» (Brzezinski 2004:92)

Το 2005 στην Διάσκεψη Κορυφής της Μαδρίτης, ο Kofi Annan όρισε τη τρομοκρατία ως «*οποιαδήποτε πράξη που αποσκοπεί στην πρόκληση θανάτου ή σοβαρής σωματικής βλάβης σε πολίτες ή μάχιμους, στοχεύοντας στον εκφοβισμό ενός πληθυσμού ή τον εξαναγκασμό μιας κυβερνήσεως ή ενός διεθνούς οργανισμού να προβεί ή να αποφύγει την υλοποίηση μιας συγκεκριμένης πράξεως*», ενώ σύμφωνα με το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ τρομοκρατία είναι «*η προσχεδιασμένη με πολιτικά κίνητρα βία, η οποία στρέφεται κατά στόχων μεταξύ του άμαχου πληθυσμού και η οποία προέρχεται από υπό-εθνικές ομάδες ή μυστικούς πράκτορες και στοχεύει στον επηρεασμό του κοινού*»

Ένα χρόνο πριν το τρομοκρατικό χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, ο R. Newton ανέφερε πως το τέλος του διπολικού κόσμου, προκάλεσε το πολλαπλασιασμό των κινδύνων και των προκλήσεων που οι ΗΠΑ καλούνται να αντιμετωπίσουν. Σε αυτό το νέο διεθνές καθεστώς, οι κίνδυνοι δεν θα προέρχονταν από κρατικούς δρώντες αλλά από μη κρατικούς δρώντες και εγκληματικές οργανώσεις οι οποίες θα στερούνταν γεωγραφικής βάσης και θα εκμεταλλεύονταν εκείνα τα προνόμια που η παγκοσμιοποίηση και το ελεύθερο εμπόριο είχε προσφέρει στην ανθρωπότητα (Newton, 2001).

Λίγες μονάχα μέρες μετά το τρομοκρατικό χτύπημα στο Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου, ο George Bush έδωσε το στίγμα των νέων προκλήσεων που οι ΗΠΑ καλούνταν να αντιμετωπίσουν «*Οι ΗΠΑ απειλούνται πια περισσότερο από*

καταστροφικές τεχνολογίες που θα πέσουν σε χέρια λίγων παρανοϊκών παρά από στρατούς και στόλους»(Nye 2003).

Καθ' όλη τη διάρκεια της ανθρώπινης ιστορίας εμφανίζονται και λαμβάνουν χώρα τρομοκρατικές επιθέσεις οι οποίες όμως διαφοροποιούνται ως προς τα κίνητρα, την ιδεολογία αλλά και την έκταση της χρήσης της βίας(Barbitσιώτης 2008:96). Όπως γράφει και η Μαρία Μπόση «*Η βία επιμένει να εμφανίζεται και να επανέρχεται με διαφορετικούς χρήστες και μέσα, εφόσον τμήμα του κοινωνικού συνόλου αισθάνεται ότι δεν εκπροσωπείται και δεν συμμετέχει στο σύνολο ή σε τμήμα της νομής της εξουσίας*» (Μπόση, 2000:20)

Όπως συμβαίνει με κάθε κοινωνικό παράγωγο, έτσι και η ίδια η τρομοκρατία πέρασε από διάφορες φάσεις μετασχηματισμού(Gofas 2012). Ενώ τον 20^ο αιώνα συναντάμε τρομοκρατικές οργανώσεις και δράσεις με σαφή στόχο και πολιτικά και ιδεολογικά φορτισμένες δράσεις, στον 21^ο αιώνα η τρομοκρατία που προέρχεται κατά κύριο λόγο από τις ισλαμιστικές οργανώσεις χαρακτηρίζεται από μια υπερβατική και μεταφυσική δικαίωση (έστω εκ πρώτης όψεως), από μια αδιάκριτη και μαζική χρήση βίας και φυσικά από μια ασύμμετρου τύπου απειλή.

Το 2003 εκδόθηκε στις ΗΠΑ μια έρευνα για τη τρομοκρατία και τις προκλήσεις που οι ΗΠΑ αντιμετωπίζουν σε αυτό το νέο παγκοσμιοποιημένο τοπίο. Ανάμεσα σε άλλα, αυτό που τονίζεται είναι πως ανεξαρτήτως ιδεολογικής προέλευσης ή κινήτρων η δομή της τρομοκρατίας είναι ίδια. Σε ένα αλυσιδωτό σχήμα, το National Strategy for Combating Terrorism, αναδεικνύει τη σχέση κοινωνικών προβλημάτων-παγκοσμιοποίησης-αυταρχικών καθεστώτων που προσφέρουν κάλυψη στη τρομοκρατία-οργανώσεων και ηγεσίας για την ανάπτυξη και εδραίωσης τρομοκρατικών οργανώσεων(NSCT 2003)(Βλ. Εικόνα 12).

Η συζήτηση γύρω από το φαινόμενο της τρομοκρατίας και το κατά πόσο μπορούμε να μιλάμε για μια νέα τρομοκρατία είναι πολύ έντονη εντός της πανεπιστημιακής κοινότητας. Σίγουρα, στον 21^ο αιώνα, η τρομοκρατία μπορεί να εκμεταλλεύεται τα οφέλη που η παγκοσμιοποίηση προσέφερε στις κοινωνίες για χάριν των δικών της στόχων. Σήμερα, τρομοκρατικές οργανώσεις μπορούν να συνεργάζονται και από κοινού να διαχειρίζονται πληροφορίες, δεύτερον να επωφελούνται από τα τεχνολογικά επιτεύγματα και παράλληλα να αποκτούν ισχυρούς δεσμούς μεταξύ τους με αποτέλεσμα οι ομάδες αυτές να αναμειγνύονται και να καθιστούν ακόμα δυσκολότερη την διάκριση τους αλλά και την αντιμετώπιση τους(NSCT 2003) (Βλ. Εικόνα 13). Παράλληλα, ο Brzezinski επισημαίνει πως η ελευθερία που παρέχει η δημοκρατία διευκολύνει τη διείσδυση στις ανοιχτές κοινωνίες, καθιστώντας την εξάρθρωση αυτών των οργανώσεων και των δικτύων που αναπτύσσουν ιδιαίτερα δύσκολη διαδικασία(Brzezinski 2004:93)

Ίσως η σημαντικότερη όμως απειλή των «νέων» τρομοκρατικών οργανώσεων αποτέλεσε η δυνατότητα ή ικανότητα τους να έχουν πρόσβαση σε όπλα μαζικής καταστροφής. Εκθέσεις, ιδιαίτερα μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα του 2001,

τόνιζαν αυτό το ενδεχόμενο, καθιστώντας την τρομοκρατία μια ασύμμετρη απειλή για τις ΗΠΑ με απρόβλεπτες συνέπειες, οι οποίες όμως ήταν αδύνατο να αντιμετωπιστούν με συμβατικά μέσα από την υπερδύναμη αλλά και από τη διεθνή κοινότητα.

Παρ' όλα αυτά ο φόβος αυτός σήμερα φαίνεται να μην επιβεβαιώνεται καθότι δεν υπάρχουν ούτε ενδείξεις και ούτε φυσικά αποδείξεις που να αναδεικνύουν ότι τρομοκρατικές οργανώσεις έχουν πρόσβαση σε πυρηνικά όπλα. Ο κίνδυνος όμως της τρομοκρατίας είναι πιο επίκαιρος από ποτέ.

Μέρος Β'

2.1 Ο Ισλαμικός Φονταμενταλισμός και το κίνημα του Ισλαμισμού

Εν' αντίθεση με την κυρίαρχη αντίληψη που συνδέει γραμμικά το φονταμενταλισμό, το Ισλάμ και τη τρομοκρατία προκαλώντας σύγχυση και στρεβλώσεις στην προσπάθεια ανάλυσης του φαινομένου, ο όρος χρησιμοποιήθηκε για να χαρακτηρίσει τους προτεστάντες συντηρητικούς αμερικάνους οι οποίοι τόνιζαν την ανάγκη επιστροφής στα "fundamentals" της θρησκείας τους, δηλαδή στη

Βίβλο(Haynes,2007:158). Ο όρος συγκεκριμένα χρησιμοποιήθηκε για να αποδώσει τις τάσεις εμμονής ή επιστροφής σε άκρως συντηρητικά θρησκευτικά βιώματα του παρελθόντος τα οποία λειτουργούν ως μέσο αντίστασης σε κάθε ενδεχόμενη πολιτική και κοινωνική αλλαγή ή θρησκευτική μεταρρύθμιση. Ο φονταμενταλισμός βρίσκεται στον αντίποδα του νεωτερισμού και της εκκοσμίκευσης -παρ ότι είναι γέννημα τους- και κύρια αίτια της ανάφλεξης του είναι η αποικιοκρατία και η παγκοσμιοποίηση (Woodhead &Heelas 2000:32). Καθίσταται λοιπόν σαφές πως μια αντίληψη που επιχειρεί να συνδέσει τον φονταμενταλισμό, την τρομοκρατία και το Ισλάμ είναι εντελώς εσφαλμένη και το μόνο που δημιουργεί είναι σύγχυση.

Παρ' ότι υπάρχουν αισθητές διαφοροποιήσεις στα φονταμενταλιστικά κινήματα απόρροια των διαφορετικών κοινωνιών στα οποία γεννιούνται, των παραδόσεων αλλά και της ισχύος της κοσμικής εξουσίας πάνω στη κοινωνία, οι φονταμενταλιστικές οργανώσεις έχουν ορισμένα κοινά στοιχεία όπως η απόλυτη και πιστή προσήλωση στα δόγματα της θρησκείας αλλά και η αντιπαλότητα τους προς τη κοσμικότητα και τη νεωτερικότητα.

Ο Ισλαμικός φονταμενταλισμός με την στενή έννοια του όρου, σηματοδοτεί την αυστηρή εφαρμογή των θρησκευτικών κανόνων, στη μελέτη του Κορανίου και των Hadith όπως και στην πιστή εφαρμογή της Sharia. Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρουμε τη προσέγγιση του Brzezinski. Ο Αμερικανός αναλυτής και σύμβουλος εξωτερικής πολιτικής προχώρησε στη διάκριση ανάμεσα στους φονταμενταλιστές και τους ριζοσπάστες ισλαμιστές που ενστερνίζονται τον ισλαμισμό² ως πολιτική ιδεολογία με την επίφαση του Ισλάμ. Σύμφωνα με τον Brzezinski *«τα κινήματα αυτά καθοδηγούνται από κοσμικούς διανοούμενους και συνδυάζουν τον στρατευμένο λαϊκισμό με μια επίφαση θρησκείας»*. Το ρεύμα αυτό παρ ότι αξιοποιεί το θρησκευτικό αίσθημα επιχειρεί να δώσει απαντήσεις στα σύγχρονα κοινωνικά και πολιτικά διλήμματα ενώ αντιλαμβάνονται τον θρησκευτικό φονταμενταλισμό ως αντιδραστικό και συχνά αυτοαναιρούμενο (Brzezinski 2004: 108). Με αυτό τον τρόπο διακρίνουμε εξ αρχής πως η κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα στο Dar al- Islam(κόσμος του Ισλάμ) είναι πολύ πιο περίπλοκη από αυτή που κάποιες φορές παρουσιάζεται στη Δύση.

Επιστρέφοντας ξανά στον ισλαμικό φονταμενταλισμό, το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα, με κύριους εκπροσώπους τους Jamāl al-Dīn al-Afghānī, Mohammed Abdu και τον Rashid Rida, εκδηλώθηκε μια προσπάθεια αναμόρφωσης του ισλαμικού κόσμου και προσπάθεια ενσωμάτωσης δυτικών στοιχείων σκέψης και οργάνωσης των κοινωνιών. Όπως αναφέρει και ο Ι. Βαρβιτσιώτης *«στη γενιά αυτή υπάρχουν δύο τρόποι σκέψης, ο πρώτος που αναγνωρίζει την ισλαμική βάση των μεσανατολικών κοινωνιών και ο δεύτερος ο οποίος υποστηρίζει πως το μουσουλμανικό παρελθόν και η παράδοση θα πρέπει να διατηρηθούν στην φαντασία, τη καρδιά και την μνήμη των*

² Ο ισλαμισμός χρησιμοποιείται για να δηλώσει μια πολιτική ιδεολογία που προέρχεται από το Ισλάμ και κατά συνέπεια πρέπει να διαφοροποιείται από τις ίδιες τις ισλαμικές διδασκαλίες. Οι ισλαμιστές είναι υποστηρικτές μια πολιτικής που βασίζεται στο Ισλάμ, σε αντίθεση τους ισλαμικούς φονταμενταλιστές οι οποίοι τίθενται υπέρ της άμεσης θεοκρατίας.

κοινωνιών, αλλά ταυτόχρονα να αποτελέσουν μέρος του σύγχρονου πολιτισμού, όπως αυτός δημιουργήθηκε στη δυτική Ευρώπη»(Βαρβιτσιώτης 2008:39). Το ρεύμα του ισλαμικού φονταμενταλισμού λοιπόν αναδύθηκε και αναπτύχθηκε μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ως απάντηση σε αυτή τη προσπάθεια σύγκλισης με τη Δύση. Οργανώσεις όπως η Muslim Brotherhood (Μουσουλμανική Αδελφότητα) και η Jamaat-e-Islami του Πακιστανού Abul ala Maududi στην Ινδία, επιχείρησαν να προωθήσουν την ιδέα της αναμόρφωσης της Umma κάτω από ένα ενιαίο χαλιφάτο το οποίο θα διέπεται από τους νόμους της Sharia. Σημαίνοντα ρόλο στην ανάπτυξη του ισλαμικού φονταμενταλισμού διαδραμάτισε ο Hassan al Banna και ο Sayyid Qutb-δευτέρος αρχηγός της Αδελφότητας -³ Η Μουσουλμανική Αδελφότητα θεωρείται ως η απαρχή του θρησκευτικού φονταμενταλισμού στο Ισλάμ(Κεπέλ 2001:53).

Ο Ι. Βαρβιτσιώτης αναλύοντας το φαινόμενο του ισλαμικού φονταμενταλισμού στον μετά-αποικιοκρατικό αραβικό κόσμο προχώρησε σε μια διάκριση των ισλαμικών οργανώσεων με βάση τις επιδιώξεις τους. Από τη μια πλευρά κατατάσσει εκείνες τις οργανώσεις οι οποίες δρουν εντός των συνόρων ενός έθνους κράτους αναζητώντας συντηρητικές μεταρρυθμίσεις και αλλαγές και από την άλλη οργανώσεις όπως η Al Qaeda οι οποίες κατατάσσονται στα κινήματα της ισλαμικής Jihad, υπό την έννοια πως αυτό που επιδιώκουν είναι το ξεπέραςμα των εθνών κρατών και τη δημιουργία ενός ισλαμικού χαλιφάτου ενώ παράλληλα η πολιτική τους χαρακτηρίζεται από υπερσυντηρητικούς στόχους και ριζοσπαστικές πρακτικές(Βαρβιτσιώτης 2008:53).

Όπως αναφέρει στο βιβλίο του και ο J. Esposito « ο ισλαμικός φονταμενταλισμός γεννήθηκε τη δεκαετία του 1960, ως απάντηση στην ιδεολογική φθορά του αραβικού εθνικισμού, του δυτικού μοντέλου ζωής αλλά και του μαρξισμού, επηρεάζοντας πολιτικά κόμματα, κοινωνικές ομάδες αλλά και άτομα» ενώ συνεχίζει λέγοντας « πως ο ισλαμικός φονταμενταλισμός επηρεάζει τόσο μη βίαιες οργανώσεις οι οποίες προτάσσουν ως απάντηση στα υπαρκτά προβλήματα την επιστροφή και την αναβίωση στις θρησκευτικές αρχές όσο και τρομοκρατικές οργανώσεις όπως η Al Qaeda και το Ισλαμικό Κράτος» . (Esposito 2002:84). Ο Z. Brzezinski ανέφερε- αρκετά χρόνια πριν- πως «ο ισλαμικός φονταμενταλισμός εκμεταλλευόμενος τη θρησκευτική εχθρότητα εναντίον του αμερικανικού τρόπου ζωής και επωφελούμενος από τον αραβοϊσραηλινό πόλεμο, θα μπορούσε να υπονομεύσει αρκετές φιλόδοξες κυβερνήσεις της Μέσης Ανατολής και ενδεχομένως να θέσει σε κίνδυνο τα αμερικάνικα συμφέροντα στη περιοχή, ιδιαίτερα στο Περσικό Κόλπο» ενώ προσέθετε «πως επειδή δεν υφίσταται ένα καθαρά φονταμενταλιστικό κράτος, τότε πιθανό θα ήταν η βία να είναι διάχυτη» (Brzezinski 1997:100).

³Σύμφωνα με τον Qutb, η εποχή στην οποία έζησε χαρακτηρίζεται ως jahiliyyah(εποχή προϊσλαμικής βαρβαρότητας την οποία ισοπέδωσε ο Προφήτης για να οικοδομήσει στα ερείπια της το Ισλαμικό Κράτος). Συμπεριλαμβανομένων και των ισλαμικών κρατών που δεν ακλουθούν το νόμο του Θεού, σύμφωνα με τον Qutb αυτά τα κράτη πρέπει να καταστραφούν ενώ οι Μουσουλμάνοι οι οποίοι δεν ζουν σύμφωνα με τα ισλαμικά πρότυπα χαρακτηρίζονται ως takfir δηλαδή ασεβείς. Σύμφωνα με αυτή την θεωρία, τότε το «αίμα του μουσουλμάνου είναι απροστάτευτο και μπορεί να του επιβληθεί η θανατική ποινή. Για περισσότερα βλ. Κεπέλ 2001: 59-60

Ο ισλαμικός φονταμενταλισμός, λοιπόν, γεννήθηκε στις αρχές του 1920 στην Αίγυπτο ως απάντηση στην αποικιοκρατία και τις ιμπεριαλιστικές πολιτικές των μεγάλων δυνάμεων. Αρχικά η απήγηση αυτών των ιδεών ήταν ασήμαντη (Kramer 2003) και κυρίως εδράζονταν στην Αίγυπτο παρ'όλα αυτά η άνθηση του ισλαμικού φονταμενταλισμού θα έρθει περίπου πέντε δεκαετίες μετά και αφορτού ο αραβικός εθνικισμός έχει χρεοκοπήσει (Κεπέλ 2001), με την ιρανική επανάσταση και το πόλεμο του Αφγανιστάν να θεωρούνται στη διεθνή βιβλιογραφία σημεία καμπίης.

2.2 Η επανάσταση του Ιράν και ο πόλεμος Αφγανιστάν

Η σύγχρονη ιστορία της Μέσης Ανατολής είναι στενά συνδεδεμένη με την επιρροή της Δύσης και τις προσπάθειες της τελευταίας να εισάγει ένα δυτικό μοντέλο κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής οργάνωσης στην ευρύτερη περιοχή η οποία ήταν ακόμα ανέτοιμη να τα δεχθεί (Μάζης 2012:54). Με εξαίρεση εκείνες τις κοινωνικές ομάδες οι οποίες γοητεύτηκαν από τις δυτικές ιδέες και κατάφεραν να προσαρμοστούν στους κανόνες της ελεύθερης αγοράς, η μεγάλη πλειοψηφία των μουσουλμανικών κοινοτήτων αδυνατούσε να ακολουθήσει αυτό το συντελούμενο κοινωνικοοικονομικό μετασχηματισμό. Για τις μεγάλες εξαθλιωμένες μουσουλμανικές μάζες, το Ισλάμ λειτούργησε ως ένα καταφύγιο συνειδήσεων (Μάζης 2012:54) αλλά και μια προοπτική ηθικής ανάτασης εντός ενός διαρκώς μετασχηματιζόμενου πλαισίου.

Η άνοδος του Ισλάμ, δεν μπορεί παρά να αναζητηθεί στην αποτυχία του εγχειρήματος του αραβικού εθνικισμού. Με προεξέχουσα προσωπικότητα τον Gamal Abdel Nasser και το κίνημα των «Ελευθέρων Αξιωματικών», ο αραβικός εθνικισμός επιχείρησε την εκδίωξη των αποικιοκρατικών δυνάμεων, την ανατροπή των παραδοσιακών μορφών κοινωνικής εξουσίας και την συμμετοχή των μαζών στο πολιτικό στίβο (Σωτηρόπουλος, Χουλιάρας, Ρούσσο & Σκλιάς 2005:206). Η αποτυχία όμως του αραβικού εθνικισμού αφ' ενός να διατηρήσει την οικονομική ευημερία της δεκαετίας του 1960 αλλά και η αποτυχία του να αποκαταστήσει την «ιστορική αδικία του κράτους του Ισραήλ»- το οποίο είχαν οι ίδιοι αναγάγει ως κυρίαρχο ζήτημα με στόχο την εσωτερική νομιμοποίηση τους- επέτειναν και τα δικά του αδιέξοδα.

Την ίδια περίπου περίοδο η πρώτη πετρελαϊκή κρίση του 1973, αναβάθμισε το ρόλο της Σαουδικής Αραβίας ως χώρα εξαγωγέα πετρελαίου (Κεπέλ 2001:116). Παράλληλα, την ίδια εποχή επιχειρήθηκε από το βασιλικό καθεστώς του Ριάντ, μια προσπάθεια εξαγωγής του ουαχαμισμού σε όλο τον αραβικό κόσμο με στόχο την εξισορρόπηση της αίγλης που το σιίτικο Ιράν ασκούσε μετά την επανάσταση του 1979 αλλά και για να ικανοποιήσει τις φιλοδοξίες της για ηγεμονία στο Ισλάμ. Επιπρόσθετα, η απομάκρυνση όλων αυτών των εξτρεμιστικών στοιχείων από τη Σαουδική Αραβία σήμαινε και την διατήρηση της εξουσίας χωρίς αντιδράσεις από τον οίκο των Saud (Κεπέλ 2001:185), (Βαρβιτσιώτης 2008). Όπως αναφέρει ο Ι.

Μάζης για το κίνημα των ουαχαμιστών «ο ουαχαμισμός δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως σχίσμα αλλά ως ζηλωτικό κίνημα με τάσεις επιστροφής στις ισλαμικές παραδόσεις, χαρακτηρίζεται από έντονο ηθικό πουριτανισμό ο οποίος θέλει να επαναφέρει το Ισλάμ στην πρωταρχική του αγνότητα και καθαρότητα»(Μάζης 2012:85) ενώ ο Neumann προσθέτει πως ο ουαχαμισμός πρεσβεύει το μίσος για οποιαδήποτε μορφή αθεϊσμού, πολυθεϊσμού ή θρησκευτικής καινοτομίας (Neumann 2016:58). Ο Wiktorowic αναλύοντας την δεύτερη μεγάλη θρησκευτική επιρροή των οργανώσεων αυτών αναφέρει πως ο σαλαφισμός⁴ διαχωρίζεται σε τρεις κυρίαρχες μορφές, τον «purist», το πολιτικό και τον επαναστατικό (τζιχαντιστικό). Η τελευταία μορφή του σαλαφισμού, είναι αυτή που μετά το 1979 και το πόλεμο του Αφγανιστάν αρχίζει να ανθίζει ανάμεσα στους μαχητές του Ισλάμ, οι οποίοι αναζητούν την ένοπλη αναμέτρηση και όχι την εμπλοκή σε πολιτικές διαδικασίες και άλλες μη βίαιες μορφές κοινωνικής παρέμβασης(Wiktorowic 2006: 208).

Παρ ότι η μήτρα του πολιτικού Ισλάμ βρίσκεται στην Μουσουλμανική Αδελφότητα και τον Hassan Al Banna (Hoveyda 2002:44), η δυναμική εμφάνιση της τον 20^ο αιώνα, ξεκινάει με την ιρανική επανάσταση του 1979, όταν ο αυτοεξόριστος Khomeini επέστρεψε στη Τεχεράνη μετά την εκδίωξη του Σάχη(Βαρβιτσιώτης 2008). Η εκσυγχρονιστική και μοντέρνα πολιτική του Σάχη, είχε συνοδευτεί από ένα ραγδαία εισοδηματικό χάσμα ανάμεσα στους έχοντες και μη, το οποίο η σιιτική ελίτ κατάφερε να εκμεταλλευτεί εκπροσωπώντας αυτούς που η δυτικοποίηση είχε οδηγήσει στο περιθώριο της κοινωνικής και οικονομικής ζωής. Η Ιρανική Επανάσταση και το καθεστώς που ο Khomeini εγκαθίδρυσε, είχε δύο κυρίαρχες όψεις: μια καθαρά θρησκευτική η οποία προέτασσε την ανάγκη επιστροφής στις βασικές ιδέες του Ισλάμ και μια «σοσιαλίζουσα» η οποία περιελάμβανε την κρατικοποίηση εκείνων των πλουτοπαραγωγικών πηγών που ο Σάχη Reza Pahlavi είχε παραχωρήσει στις δυτικές εταιρείες πετρελαίου με κύριο εκφραστή τον Ali Shariati (Κεπέλ 2001:67).

Στο Ιράν, για πρώτη φορά, ένα ισλαμικό κίνημα κατάφερε να ανέλθει στην εξουσία, να εκδιώξει τις δυτικές δυνάμεις και να προκαλέσει ένα τεράστιο πλήγμα στην εικόνα των ΗΠΑ με την ομηρία των αμερικανών διπλωματών. Παράλληλα, η ίδρυση των Φρουρών της Επανάστασης σήμανε και τη προσπάθεια του Khomeini να εξάγει την ισλαμική επανάσταση στο μουσουλμανικό κόσμο(Ostovar 2016) καθιστώντας το Ιράν ένα επαναστατικό κράτος με τάσεις ανάδυσης σε περιφερειακό ηγεμόνα(Walt 2015).

Ενώ οι εξελίξεις στο σιιτικό κόσμο ήταν ραγδαίες με την άνοδο του Khomeini στην εξουσία, την ίδια περίοδο στο σουνιτικό μουσουλμανικό κόσμο κυριαρχούσαν οι

⁴ Ο Σαλαφισμός προσπαθούσε να «εξαγνίσει» το Ισλάμ από την Δυτική επιρροή και τις επί αιώνες «αποκλίνουσες» παρεκβάσεις από το αληθινό Ισλάμ (το οποίο, σύμφωνα με αυτούς που το ασκούν, περιλαμβάνει τον σιιτισμό, τον σουφισμό, ακόμη και τους μη-σαλαφιστές Σουνίτες). Ο Σαλαφισμός είναι αυστηρά σουνιτικός, και όταν κάποιος ανοίγει ένα σαλαφίτικο κείμενο, είναι πιο πιθανό να βρει μια συζήτηση για μια σκοτεινή θεολογική έννοια παρά οποιαδήποτε αναφορά σε στρατηγική ή στόχους. Βλ Olidort 2015, Foreign Affairs

ιδέες του Sayid Al Qutb. Παρ' ότι νεκρός, ο δεύτερος μετά τον Hassan Al Banna, αρχηγός της Μουσουλμανικής Αδελφότητας, άσκησε τεράστια επιρροή στη διαμόρφωση του ριζοσπαστικού Ισλάμ ως υπαρκτής τάσης εντός της Αδελφότητας αλλά και συνολικότερα του ισλαμικού κόσμου. Παρ' ότι οι προσπάθειες του για ριζοσπαστικοποίηση του κινήματος επιχειρήθηκε να απομονωθούν από τις πιο μετριοπαθείς φωνές εντός της Οργάνωσης με το σύνθημα «preachers, no judges», ο Qutb κατάφερε να ηγεμονεύσει σε ένα μεγάλο μουσουλμανικό ακροατήριο ριζοσπαστικοποιώντας το μουσουλμανικό κόσμο. Όπως αναφέρει ο Calvert «ο Qutb, άσκησε τεράστια επιρροή συνολικά στο μουσουλμανικό κόσμο και οι ιδέες του επηρέασαν μια σειρά τρομοκρατικών οργανώσεων όπως η Al Qaeda» (Calvert 2010). Όταν άλλωστε η οργάνωση βίωσε το δεύτερο μεγάλο πογκρόμ μετά τη δολοφονία του Sadat, πολλά σημαίνοντα στελέχη της οργάνωσης που δεν φυλακίστηκαν βρέθηκαν στην Σαουδική Αραβία και αναμείχθηκαν με κύκλους ριζοσπαστών σαλαφιστών.

Η αίγλη που το σιτικό Ισλάμ είχε καταφέρει να κερδίσει μετά το 1979 είχε προκαλέσει μια σχετική ανισορροπία στον μουσουλμανικό κόσμο. Η κατάλληλη ευκαιρία για την επανεμφάνιση του σουνιτικού Ισλάμ, δεν ήταν άλλη από το πόλεμο κατά των Σοβιετικών στο Αφγανιστάν. Η «εξαγωγή» ισλαμιστών από τη Σαουδική Αραβία προς τη Καμπούλ (Cockburn 2014: 130) και ο δεκαετής πόλεμος κατά των Σοβιετικών, κατάφεραν εξισορροπήσουν την ισχύ των σιτών του Ιράν.

Στην περίπτωση του πολέμου του Αφγανιστάν όπως αναφέρει και ο Ι. Βαρβιτσιώτης, *το Ισλάμ και ο ιερός πόλεμος των Mujahidin*, «έγιναν ένα χρήσιμο εργαλείο στα χέρια των Αμερικανών, οι οποίοι ενίσχυσαν την προσπάθεια ανακοπής της σοβιετικής προβολής ισχύος στην κεντρική Ασία, μέσω της στήριξης των Ισλαμιστών» (Βαρβιτσιώτης 2008). Από την άλλη πλευρά, η Σαουδική Αραβία, με τη πολιτική εξαγωγής Ισλαμιστών στην Μέση Ανατολή και τη Κεντρική Ασία επετύγχανε και την εσωτερική ομαλοποίηση και διαφύλαξη του ίδιου του βασιλικού καθεστώτος το οποίο ήδη από το 1973 είχε αναπτύξει μια ιδιαίτερη οικονομική και εμπορική σχέση με τις ΗΠΑ και τη Δύση.

Όπως αναφέρει ο Σ. Ρούσσος, μετά το πόλεμο της Αλγερίας, διαμορφώθηκε μια νέα επαναστατική εκδοχή του σαλαφισμού που πλέον δεν στοχοποιούσε μόνο τη Δύση αλλά και τα ίδια τα κράτη από τα οποία οι μαχητές κατάγονταν και παρέκκλιναν από τις ισλαμικές αρχές. Έτσι, από εκεί που η Σαουδική Αραβία και η Αίγυπτος εξήγαγαν ισλαμικά στοιχεία στην ευρύτερη περιοχή, πλέον άρχισαν να στοχοποιούνται από τους ίδιους τους μαχητές που εξέθρεψαν (Σωτηρόπουλος, Χουλιάρης, Ρούσσος & Σκλιάς 2005:224)

Παρατηρώντας λοιπόν κανείς την εξέλιξη του φαινομένου μπορεί να προχωρήσει σε κάποιες βασικές διαπιστώσεις για την ανάδυση του ισλαμικού φονταμενταλισμού:

- Γέννηση στην Αίγυπτο από τη Μουσουλμανική Αδελφότητα
- Αποτυχία αραβικού εθνικισμού

- Επανεμφάνιση με τη παρουσία του Sayid Qutb και ριζοσπαστικοποίηση
- Σημείο καμπής για την ανάπτυξη του Ισλαμικού Φονταμενταλισμού με την Ιρανική Επανάσταση
- Μείξη των φονταμενταλιστών με τον ουαχαμπισμό στη Σαουδική Αραβία και συμμετοχή στο πόλεμο του Αφγανιστάν
- Εργαλειακή αξιοποίηση τους από τους δύο ισχυρούς περιφερειακούς δρώντες της περιοχής το Ιράν και τη Σαουδική Αραβία.

2.3 Η Al Qaeda και ο Osama Bin Laden

Η επικράτηση τόσο της ισλαμικής επανάστασης όσο και των Αφγανών απέναντι στην ΕΣΣΔ, διαμόρφωσαν στον Μουσουλμανικό κόσμο την αντίληψη πως οι δυτικές δυνάμεις δεν είναι άτρωτες. Η θρησκευτική μάχη απέναντι στους «κατακτητές» κατόρθωσε να κινητοποιήσει τις μάζες, να επιφέρει ήττες στις δύο υπερδυνάμεις και να αναδείξει προσωπικότητες οι οποίες θα μπορέσουν να λειτουργήσουν ως σημαία για αυτό το νέο «ιεραποστολικό αγώνα κατά των απίστων». Το Αφγανιστάν και το γειτονικό Πακιστάν λειτούργησαν σαν ένα μεγάλο εργαστήριο για αυτό το νέο ρεύμα που γεννιόταν στον Ισλαμικό Κόσμο προσφέροντας κάλυψη σε αυτή τη τεράστια δεξαμενή «Αφγανών-Αράβων» -όπως μετέπειτα έμειναν στην ιστορία οι άραβες αυτοί που πολέμησαν στο Αφγανιστάν-.

Ο Osama Bin Laden, γόνος εύπορης οικογένειας από τη Σαουδική Αραβία, αναδείχθηκε μέσα από αυτό το δεκαετή πόλεμο κατά των Σοβιετικών ως προεξέχουσα μορφή των ισλαμιστών μαχητών. Παρ' ότι η στρατιωτική του παρουσία ήταν περιορισμένη⁵, η θρησκευτική του εκπαίδευση-απότοκο της καταγωγής του από τη Σαουδική Αραβία και της συνύπαρξής του με τον αδερφό του Sayyid Qutb(John Rollins 2011) -καθώς και η οικονομική του επιφάνεια, είχαν καταστήσει τον Laden μαζί με τον Azzam και τον Zawahiri φυσικούς αρχηγούς αυτού του νέου ισλαμικού ρεύματος(Neumann 2016). Στα πλαίσια του πολέμου και έχοντας εγκατασταθεί στο γειτονικό Πακιστάν, ο Laden χρηματοδότησε τον αγώνα των Taliban ενώ παράλληλα διαμόρφωσε την οργάνωση Al Khifah μαζί με τον Abdullah al Azzam⁶. Η οργάνωση αυτή για μια σειρά αναλυτών θεωρείται ως ο προπομπός της Al Qaeda.

Το τέλος του πολέμου, θα βρει τους Mujahidin κυρίαρχους στο Αφγανιστάν και τους Laden και Azzam με ένα αριθμό μαχητών που σύμφωνα με αμερικανικές εκτιμήσεις ξεπερνούσε τους 20.000(Hegghammer 2010:61) . Εν αντιθέσει με τον Azzam που

⁵ Σύμφωνα με τον Neumann ακόμα και η περίφημη μάχη του Bin Laden στην υπεράσπιση του κέντρου εκπαίδευσης που είχε φτιάξει στο Πακιστάν αποτελούσε έναν μύθο καθότι οι στρατιωτικές του αρετές ήταν περιορισμένες. (Neumann 2016:66)

⁶ Ο Azzam αποτελεί ένα από τα πιο σημαίνοντα στελέχη της παγκόσμιας Jihad αλλά και αρχιτέκτονας της αφγανικής αντίστασης στο πόλεμο κατά των Σοβιετικών. Με το γραφείο διασυνδέσεων, κατάφερε να συγκεντρώσει χιλιάδες μαχητές στο Αφγανιστάν από όλο τον κόσμο και να γίνει σήμα κατατεθέν για τη μουσουλμανική κοινότητα και τη μάχη της απέναντι στους Σοβιετικούς. Σύμφωνα με τον Hegghammer ο Azzam ακόμα και σήμερα και παρά το άδοξο και μυστηριώδες θάνατο του αποτελεί έμπνευση για κάθε μαχητή τζιχαντιστή.

επεδίωκε τη διαμόρφωση ενός ισλαμικού στρατού που θα μπορούσε να επεμβαίνει όταν θίγονται τα συμφέροντα των Μουσουλμάνων, ο Laden και ο Zawahiri υποστήριζαν την εκπαίδευση και τέλος την αποστολή αυτών των ισλαμιστών μαχητών στις χώρες προέλευσης τους με στόχο τη δημιουργία παρακλαδιών της οργάνωσης και την ανατροπή των φιλοδυτικών κυβερνήσεων στο μουσουλμανικό κόσμο στα πρότυπα δράσης και οργάνωσης του Sayyid Qutb (Neumann 2016:66).

Η Qaeda δημιουργήθηκε τον Αύγουστο του 1998 σε μια συνάντηση στην Peshawar με στόχο την υποστήριξη του αγώνα των Μουσουλμάνων κατά των καθεστώτων της Μέσης Ανατολής. Σύμφωνα με τον Byman «η Qaeda θα εξυπηρετούσε τρεις στόχους. Πρώτον θα λειτουργούσε ως τρομοκρατική οργάνωση, δεύτερον θα συνέχιζε να λειτουργεί ως εκπαιδευτής και υποστηρικτής τζιχαντιστών και τρίτον θα επιχειρούσε να ενώσει και να ηγηθεί του τζιχαντιστικού κινήματος» (Byman 2015:9).

Παρ' ότι όπως προαναφέραμε, η Σαουδική Αραβία εξήγαγε το σαλαφισμό και τους ακραίους ισλαμιστές σε όλο το μουσουλμανικό κόσμο, μετά το πόλεμο του Κουβέιτ και την εισβολή των Αμερικανών στοχοποιήθηκε από τον Laden και τις ισλαμιστικές οργανώσεις οι οποίες έθεταν ως στόχο την εγκατάλειψη της Μέσης Ανατολής από τις ΗΠΑ και τους συμμάχους της (Blanchard 2007). Όπως αναφέρει και ο Byman η Αμερική δεν αποτελούσε αρχικό στόχο του Laden αλλά έγινε για λόγους εξυπηρέτησης πολιτικών στόχων εντός του τζιχαντιστικού κινήματος (Byman 2015:16). Στα μέσα της δεκαετίας του 1990 και ενώ η πολιτική Clinton οδηγούσε τις ΗΠΑ σε ένα έντονο παρεμβατισμό στο «Τρίτο Κόσμο», ο Laden, κήρυξε την jihad κατά των ΗΠΑ για την σταυροφορία που είχαν ξεκινήσει απέναντι στους μουσουλμανικούς πληθυσμούς. Η παρουσία αμερικανικών στρατευμάτων στα ιερά εδάφη της Μέσης Ανατολής, αποτελούσε μια ύψιστη πρόκληση για τους ακραίους ισλαμιστές (Walt 2006).

Για τον Osama Bin Laden, στόχος ήταν η διάλυση των κρατικών συνόρων τα οποία είχαν διαμορφωθεί από τη συμφωνία του Sikes-Pico και η δημιουργία της ενωμένης ισλαμικής κοινότητας (Umma) η οποία θα διέπεται από τον ισλαμικό νόμο (Lawrence 2005:121). Ο μόνος τρόπος για να το πετύχουν, ήταν η προσπάθεια εκδίωξης των αμερικανικών στρατευμάτων από τα μουσουλμανικά εδάφη καθότι αυτά ήταν που παρείχαν την απαραίτητη στρατιωτική στήριξη στα μη ισλαμικά καθεστώτα (John Rollins 2011).

Καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, οι μαχητές της Al Qaeda προχώρησαν σε σειρά τρομοκρατικών επιθέσεων κατά αμερικανικών στόχων σε όλο τον αραβικό κόσμο, ενώ το 1992 και το 1993 αντίστοιχα ενεπλάκησαν στο πόλεμο της Βοσνίας (Urban 2015) και προσπάθησαν να χτυπήσουν για πρώτη φορά τους Δίδυμους Πύργους. Παράλληλα, δημιούργησαν πυρήνες μαχητών όχι μόνο στον αραβικό κόσμο αλλά και στην Κεντρική Ασία, την Αφρική και την Ευρώπη. Τα «αποτυχημένα» κράτη (Failed States) λειτούργησαν σαν μια τεράστια δεξαμενή μαχητών αλλά και μιας πρώτης τάξης ευκαιρία για ανάπτυξη της οργάνωσης (Walt 2005).

Μέχρι και το πιο επιτυχημένο τρομοκρατικό χτύπημα στην ανθρώπινη ιστορία, η Al Qaeda αλλά και η ηγεσία της κατοικούσαν στα βουνά του Αφγανιστάν απολαμβάνοντας την ασφάλεια που της παρείχαν οι Taliban του Mullah Mohammad Omar (Byman 2015:23). Το Αφγανιστάν αλλά και το Πακιστάν έγιναν η μήτρα αυτής της νέας εκδοχής του Ισλάμ, όπως πριν μερικά χρόνια είχε συμβεί το ίδιο με την Αίγυπτο και τους Αδελφούς Μουσουλμάνους.

2.4 Ο πόλεμος του Ιράκ

Παρ ότι ο πόλεμος κατά της Τρομοκρατίας και η επέμβαση στο Αφγανιστάν έτυχαν ευρείας νομιμοποίησης από τη διεθνή κοινότητα αλλά και την αμερικανική κοινωνία, η απόφαση του George Bush να εισβάλλει στο Ιράκ τον Μάρτιο του 2003 άλλαξε τα δεδομένα καθώς ανέλαβε να φέρει εις πέρας ένα από τα πιο φιλόδοξα εγχειρήματα της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής μετά το Βιετνάμ(Καιρίδης 2008:12).

Τα επιχειρήματα του Bush για την δικαιολόγηση της επέμβασης στο Ιράκ ήταν πρώτον η κατοχή πυρηνικών όπλων από το καθεστώς της Βαγδάτης και δεύτερον οι σχέσεις του καθεστώτος με τον διαβόητο τρομοκράτη Abu Musab al-Zarqawi(Napoleoni 2015). Η αντίληψη πως ο Hussein αποτελούσε έναν παράφρονα ηγέτη ο οποίος θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τα χημικά όπλα του κατά των ΗΠΑ αποτέλεσε την βάση πάνω στην οποία οικοδομήθηκε το αμερικανικό επιχείρημα για την εισβολή στο Ιράκ(Mearsheimer, Walt 2003) Παρ ότι στο Αφγανιστάν ο ΟΗΕ στήριξε την επιχείρηση, στην περίπτωση του Ιράκ το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν κατέληξε σε ομόφωνη απόφαση. Έτσι, η «συμμαχία των προθύμων» -όπως αργότερα ονομάστηκε η συμμαχία των κρατών η οποία εισέβαλλε στο Ιράκ με στόχο την εκδίωξη του Saddam Hussein και την εδραίωση της δημοκρατίας - ανέλαβε δράση.

Η επιλογή του Hussein να δώσει τη μάχη κατά των ΗΠΑ στην έρημο είχε τρομακτικές συνέπειες για τους Ιρακινούς και προκάλεσε μια ιδιαίτερα γρήγορη και επώδυνη ήττα. Αυτό που δεν είναι ιδιαίτερα γνωστό, είναι πως παράλληλα με αυτή την επιλογή ο Saddam υιοθέτησε το σχέδιο 111(Mogadishu on the Tigris) το οποίο προέβλεπε την δημιουργία αντάρτικων ομάδων από τον ιρακινό στρατό οι οποίες θα έδιναν τη μάχη κατά των ΗΠΑ εντός των πόλεων ακολουθώντας μεθόδους ανταρτοπόλεμου (Nance 2016: 23). Ο στρατός αυτός ο οποίος προκάλεσε τεράστιες απώλειες στα αμερικανικά στρατεύματα είχε έντονη ώσμωση με τους ισλαμιστές του Zarqawi και αργότερα θα αποτελούσε τον σκληρό πυρήνα του ΙΚ.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να γίνει μια ειδική μνεία στη μεταστροφή της πολιτικής και του ίδιου του Bush. Παρ ότι στην επέμβαση στο Αφγανιστάν, ακολούθησε μια τζακσονικής παράδοσης πολιτική η οποία προτάσσει την ανάγκη ισχυρής απάντησης όταν συντρέχουν ζητήματα ασφαλείας για τις ΗΠΑ (Mead 2006) , στο Ιράκ ο Bush εφήρμοσε μια ουίλσονικής παράδοσης πολιτική, η οποία αξιοποιούσε την αμερικανική στρατιωτική υπεροπλία για να εξυπηρετήσει τους στόχους και τις αξίες των ΗΠΑ(Καιρίδης 2008:20).

Στη μεταψυχροπολεμική περίοδο, οι ρόλοι στην αμερικανική εξωτερική πολιτική είχαν αλλάξει ριζικά. Ενώ κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου, εκείνοι οι οποίοι υποστήριζαν τις επεμβάσεις σε όλα τα μήκη και πλάτη του κόσμου για την ανάσχεση των κομμουνιστικών καθεστώτων προέρχονταν από την συντηρητική σκέψη και οι επικριτές τους από τη φιλελεύθερη πλευρά, κατά τη διάρκεια της μεταψυχροπολεμικής περιόδου εκείνοι οι οποίοι διαμόρφωσαν το πλαίσιο νομιμοποίησης αυτών των παρεμβάσεων προέρχονταν από το χώρο των φιλελεύθερων (Αρβανιτόπουλος 2000).

Για τους ρεαλιστές όπως ο James Baker ή ο Brend Scowcroft όμως, η επέμβαση στο Ιράκ, ήταν ένα μεγάλο σφάλμα το οποίο θα προκαλούσε την αποσταθεροποίηση της περιοχής και θα πυροδοτούσε τις εύθραυστες ισορροπίες της ευρύτερης Μέσης Ανατολής. Το 2006, οι καθηγητές Mearsheimer και Walt τόνιζαν πως ιδιαίτερα ο πόλεμος του Ιράκ απομάκρυνε ακόμα περισσότερο τις ΗΠΑ από τον αραβικό κόσμο και πρόσδεσαν την Ουάσινγκτον στο άρμα των πιο συντηρητικών κύκλων του Ισραήλ (Mearsheimer, Walt 2006), (Καιρίδης 2008:32). Από την πλευρά του ο F. Fukuyama επιχειρώντας να αποκωδικοποιήσει τα αίτια της επέμβασης στο Ιράκ, έδωσε μεγάλο βάρος στην άνοδο των νεοσυντηρητικών πολιτικών όπως ο Γούλφοβιτς, ο Φέιθ και ο Πέρλ καθώς και της βαθιάς πίστης της αμερικανικής κοινωνίας πως η συνάντηση του ισλαμικού φονταμενταλισμού και της τρομοκρατίας αποτελεί μια ισχυρή απειλή για τις ΗΠΑ η οποία δεν μπορεί να προβλεφθεί αλλά μονάχα να κατασταλεί έστω και προληπτικά (Fukuyama 2006:49)

Οι λόγοι που οι ΗΠΑ επενέβησαν στο Ιράκ δεν μπορούν να αποδοθούν μονάχα σε οικονομικούς λόγους-όπως πολλοί επιχειρήσαν εκείνη τη περίοδο- αλλά μπορούν να ερμηνευθούν μέσω μιας ανάλυσης που εδράζεται στην συνολική έλλειψη στρατηγικής για τη Μέση Ανατολή αλλά και ενός ισχυρού εγκλωβισμού με τα συμφέροντα των στρατηγικών της συμμάχων στη Μέση Ανατολή όπως το Ισραήλ (Mearsheimer, Walt 2006).

Όσο και αν επιχειρείται να αποσυνδεθεί η ύπαρξη του Ισλαμικού Κράτους από αυτό το πόλεμο, τα δεδομένα που έχουν δει το φώς της δημοσιότητας, αποδεικνύουν το ακριβώς αντίθετο (Naroleoni 2015). Ο πόλεμος του Ιράκ, συντέλεσε στην περεταίρω αποσταθεροποίηση της περιοχής και οδήγησε στο ριζοσπαστισμό κομμάτια των μουσουλμανικών κοινωνιών που πλέον έβλεπαν τις ΗΠΑ σαν μια κατακτητική δύναμη που χρησιμοποιεί την στρατιωτική της δύναμη και τη θέση της στο διεθνές στερέωμα με στόχο την ιμπεριαλιστική πολιτική έναντι των Μουσουλμάνων. Επιπρόσθετα, η διάλυση του Ιράκ, αναβάθμιζε το ρόλο των Σιτών στην ευρύτερη περιοχή ενώ προσέδιδε μέσω του διαλυμένου Ιράκ στρατηγικό βάθος στο Ιράν. Τέλος, η επιλογή των ΗΠΑ να στηρίξουν τις σιτίκες κυβερνήσεις της Βαγδάτης οι οποίες και πραγματοποιούσαν πογκρόμ κατά των σουνιτικών πληθυσμών στο Ιράκ επέτεινε ακόμα περισσότερο τα αδιέξοδα και καθιστούσε τον απεγκλωβισμό από το πόλεμο έναν δισεπίλυτο γρίφο.

2.5 Ο Al Zarqawi , η AQI και ο Omar al Baghdadi

Πέρα από τη κατοχή πυρηνικών όπλων, οι ΗΠΑ επενέβησαν στο Ιράκ καθότι πίστευαν πως το καθεστώς του Saddam Hussein διατηρεί επαφές με τον Abu Musab al Zarqawi, τον ιδρυτή της οργάνωσης Al-Tawhid wal-Jihad, η οποία το 2004 είχε συνεργαστεί στην Al Qaeda και δρούσε ως ο πυρήνας της μητρικής οργάνωσης στο Ιράκ.

Η εικόνα του Nicholas Berg να δολοφονείται μπροστά στις κάμερες από τέσσερεις ισλαμιστές έκανε το γύρο του κόσμου και κατέστησε τον al Zarqawi έναν από τους πιο περιβόητους τρομοκράτες στο κόσμο. Βέβαια, υπάρχουν απόψεις όπως της Napoleoni ότι ο μύθος γύρω από τον Zarqawi δημιουργήθηκε από τις ίδιες τις ΗΠΑ και την CIA με στόχο να διαμορφώσουν μια κατάσταση που θα νομιμοποιούσε την εισβολή στο Ιράκ(Napoleoni 2015).

Όπως και για την Qaeda, έτσι και για τον Zarqawi τα βουνά του Αφγανιστάν αποτέλεσαν το έδαφος πάνω στο οποίο θα ανέπτυσσε τη δράση του και την οργάνωση του. Μετά την εισβολή των ΗΠΑ, όπως και ο Laden εγκατέλειψε τη Καμπούλ για το Πακιστάν και από εκεί για το Ιράν(Gambil 2004). Το 2003, μετά την εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ ,ο Zarqawi κήρυξε την jihad κατά των ΗΠΑ και των συμμάχων τους και μετονόμασε την οργάνωση του Al Qaeda Iraq(Αλ Κάιντα του Ιράκ).

Ο M. J. Kiradar αναφέρει πως η στρατηγική του Zarqawi βασιζόταν σε τέσσερα επίπεδα: Το πρώτο ήταν η προσπάθεια εκδίωξης των συμμαχικών στρατευμάτων από το Ιράκ μέσω συνεχών τρομοκρατικών χτυπημάτων, άρα η διάσπαση της συμμαχίας. Το δεύτερο, η στοχοποίηση των κομματιών εκείνων του ιρακινού συστήματος και κοινωνίας που επιχείρησαν να συμμετάσχουν στην αναμόρφωση του Ιράκ. Τρίτον, η καταστροφή των παραγωγικών δυνάμεων που εργάζονταν για την αναστήλωση της χώρας και τέταρτον η προσπάθεια να εμπλέξει τα αμερικανικά στρατεύματα στην ενδοισλαμική αντιπαράθεση ανάμεσα σε σίιτες και σουνίτες- την οποία ο ίδιος είχε προκαλέσει-(Kindar 2005).

Σε αυτό το σημείο αξίζει να γίνει μια ειδική μνεία σε αυτή τη σεχταριστική σύγκρουση ανάμεσα σε σίιτες και σουνίτες. Παρ ότι η διαφορά είναι προαιώνια(Βαρβιτσιώτης 2008), διακρίνουμε πως στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, η σύγκρουση αυτή αναθερμαίνεται με έναν εργαλείακό τρόπο από τους ηγέτες των αντιτιθέμενων στρατοπέδων με στόχο να καταφέρουν τη πολιτική κινητοποίηση των μαζών. Από τη μια ο Zarqawi στοχοποιούσε σίιτες για να κινητοποιήσει τους Αμερικάνους υπέρ των σιίτων, προκαλώντας όμως έτσι την οργή των σουνιτικών πληθυσμών και από την άλλη οι σίιτες στοχοποιούσαν τους σουνίτες ώστε να μπορέσουν να εγκαθιδρύσουν την δική τους εξουσία στο Ιράκ(Walt 2017).

Έτσι η Qaeda παρ ότι ήταν μια οργάνωση που άνηκε στο σαλαφιστικό κίνημα, δεν στοχοποιούσε σίιτες και δεν αναμειγνυόταν σε ενδοθρησκευτικές αντιπαραθέσεις και συγκρούσεις, ο Zarqawi άνοιξε ένα νέο κύκλο βίας ο οποίος θα ανακαθόριζε την

εξέλιξη του ισλαμιστικού κινήματος τα επόμενα χρόνια. Η επιλογή αυτή βέβαια κατακρίθηκε από τη μητρική οργάνωση. Στελέχη της Qaeda όπως ο Zawahiri και ο Atiyah Abd al-Rahman μέσω αλληλογραφίας προσπαθούσαν να περιορίσουν την δράση του Zarqawi με τον πρώτο να του επισημαίνει πως «η ωμή βία μπορεί να προσελκύει νεαρούς εξτρεμιστές αλλά οι μουσουλμανικές μάζες θα του γυρίσουν την πλάτη» ενώ ο δεύτερος του επεσήμανε «πως η πολιτική οφείλει να επικρατεί του милитарισμού» παραφράζοντας τη ρήση του Πρώσου στρατιωτικού Clausewitz(McCants 2016:29)

Η πορεία του Zarqawi όμως έκλεισε γρήγορα καθώς το 2006 έπεσε νεκρός μετά από αμερικανικό αεροπορικό βομβαρδισμό. Μπορεί ο αρχηγός του (AQI) να πέθανε νωρίς η παρακαταθήκη όμως του αγώνα του όπως και η επιρροή που άσκησε στο σουνιτικό Ισλάμ και δη στο ριζοσπαστικοποιημένο τμήμα του θα έμενε ανεξίτηλη. Διάδοχος στην ηγεσία της Qaeda ήταν ο Abu Ayyub al-Masri όμως η οργάνωση ήταν πλήρως αποδιοργανωμένη. Επιπρόσθετα η AQI πέρα από την απώλεια του ηγέτη της είχε να αντιμετωπίσει ένα ακόμα ζήτημα, την δυσπιστία των Ιρακινών απέναντι στον αλλοδαπό νέο αρχηγό της οργάνωσης.

Τέσσερις μήνες μετά το θάνατο του Zarqawi και με προσπάθειες του ίδιου του Masri ιδρύθηκε το Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ (Shamieh , Zoltán 2004). Το Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ, αποτέλεσε τη συνύπαρξη μιας σειράς σουνιτικών πολιτοφυλακών και τζιχαντιστικών στοιχείων που αποδέχθηκαν τη συνύπαρξη τους σε μια ενιαία οργάνωση. Νέος αρχηγός του Ισλαμικού Κράτους αναδείχθηκε ο Abu Omar al Baghdadi (ο ηγέτης των πιστών).

Ο νέος αρχηγός της οργάνωσης έδειξε τόσο τη διάθεση του να απομακρυνθεί από την Al Qaeda(McMants 2016:32) όσο και να αναδείξει την νέα τακτική που η οργάνωση του θα ακολουθούσε ώστε να πετύχει την ίδρυση του Χαλιφάτου. Σε μια δημόσια τοποθέτηση του, δήλωσε « Αυτοί που μας κυβερνούν είναι άπιστοι, δολοφόνοι, ψεύτες και εγκληματίες» συμπληρώνοντας «αναγκαιότητα είναι να χτυπήσουμε αυτούς και όχι τους ιμπεριαλιστές Αμερικάνους». Παρ' ότι η δράση της οργάνωσης ήταν γεωγραφικά περιορισμένη, ο Baghdadi είχε δηλώσει πως το Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ δεν είναι γέννημα του Sykes-Picot αλλά του Μωάμεθ προσπαθώντας με αυτό τον τρόπο να προσδώσει στην οργάνωση το ιεραποστολικό της χρέος, δηλαδή της δημιουργίας του Ισλαμικού Κράτους για όλους τους Μουσουλμάνους πέρα και έξω από τα εθνικά σύνορα(Bunzel 2015).

Η ίδρυση του Χαλιφάτου όμως γέννησε την αντίδραση της Qaeda αλλά και άλλων τζιχαντιστικών οργανώσεων και διανοούμενων. Πέρα από τις αντιδράσεις για την βεβιασμένη απόφαση ανακήρυξης Χαλιφάτου, τα ερωτήματα γύρω από το πρόσωπο του Abu Omar πλήθαιναν καθώς ο ίδιος ήταν παντελώς άγνωστος στην τζιχαντιστική κοινότητα(McMants 2016:36) ενώ η δράση της οργάνωσης προκαλούσε τεράστια ανησυχία με προεξέχοντα πρόσωπα του τζιχαντισμού όπως τον Hamid bin Abdallah al-Ali αλλά και τον προσωπάρχη του Laden τον Atiyah Abd al-Rahman να αποδοκιμάζουν ανοιχτά τις πρακτικές της οργάνωσης.

Η κατάσταση την οποία η αμερικανική επέμβαση είχε διαμορφώσει, στη πραγματικότητα, αποτελούσε μια κατάσταση κατά την οποία οι σίιτες είχαν το χώρο και την εξουσία ώστε να εκδικηθούν τους σουνιτικούς πληθυσμούς για την καταπίεση που είχαν υποστεί από το καθεστώς του Hussein. Παράλληλα, με τους Κούρδους στο Βορρά να έχουν εξασφαλίσει ένα αυτόνομο καθεστώς απέναντι στη Βαγδάτη, οι κυβερνήσεις λειτουργούσαν περισσότερο ως κυβερνήσεις των Σιιτών παρά ως κυβερνήσεις όλου του Ιράκ.

Το Ισλαμικό Κράτος όμως γρήγορα βρέθηκε στο κοινωνικό περιθώριο, καθότι οι συνθήκες δεν είχαν ωριμάσει, η ηγεσία της οργάνωσης δεν είχε τα απαραίτητα χαρακτηριστικά ώστε να συσπειρώσει τις μάζες των τζιχαντιστών αλλά και ευρύτερα των σουνιτών και τέλος η μητρική οργάνωση στο Αφγανιστάν ήταν ακόμα ιδιαίτερα ισχυρή (Byman 2015). Πέραν αυτών, η αμερικανική παρουσία μπορεί να μην μπορούσε να δώσει μια οριστική λύση στο ζήτημα της ισλαμικής τρομοκρατίας όμως μπορούσε να περιορίζει τη δράση τους και φυσικά να ενσωματώνει πληθυσμούς στο νέο υπό διαμόρφωση πολιτικό και οικονομικό σύστημα του Ιράκ. Συμπληρωματικά, η στάση της οργάνωσης απέναντι στους τοπικούς πληθυσμούς προκάλεσε την αντίδραση ακόμα και των σουνιτικών πολιτοφυλακών που αντέδρασαν απέναντι στον αυταρχισμό των μαχητών του ISI με χαρακτηριστικό παράδειγμα την αντιπαράθεση με την οργάνωση Islamic Army of Iraq όταν και εν τέλει χρειάστηκε η διαμεσολάβηση της Qaeda για να επιλυθεί η αντιπαράθεση ανάμεσα στις δύο οργανώσεις.

Ο Bin Laden, σε δημόσιες τοποθετήσεις του, μετέφερε τη πίστη του στον δίκαιο αγώνα του Ισλαμικού Κράτους και καλούσε τους σουνιτικούς πληθυσμούς και τις διασπασμένες τζιχαντιστικές οργανώσεις του Ιράκ να ενσωματωθούν στην οργάνωση του al Baghdadi. Παρ' όλα αυτά η άποψη του για το Ισλαμικό Κράτος και τη δράση του στο Ιράκ ήταν ότι η αλόγιστη χρήση βίας ανάμεσα στους μουσουλμανικούς πληθυσμούς έπληττε το κύρος της οργάνωσης αλλά και του κινήματος της τζιχάντ (Byman 2008)

Η εκλογή του Barak Obama στη προεδρεία του Λευκού Οίκου και η δέσμευση του για την απομάκρυνση των αμερικανικών στρατευμάτων από το Ιράκ άλλαξε τελείως την ισορροπία δυνάμεων στη περιοχή. Ο διοικητής των αμερικανικών στρατευμάτων στο Ιράκ ανέφερε *«πως η αμερικανική αποχώρηση από το Ιράκ επί της ουσίας θα αφήσει κενό ένα έδαφος το οποίο οι καλύτερα οργανωμένες δυνάμεις θα κατορθώσουν να εκμεταλλευτούν και αυτές δεν είναι άλλες από την Qaeda και το ISI»* (Cordesman, Khazai 2012).

Πέρα όμως από την ισχύ αυτών των ομάδων ένας ακόμα παράγοντας ο οποίος επέτεινε την άνοδο του ISI ήταν και η εκδικητική στάση της κυβέρνησης al Maliki απέναντι στους σουνιτικούς πληθυσμούς (Walt 2017). Ακόμα όμως και υπό αυτές τις συνθήκες το ΙΚ συνεχώς έχανε τη στήριξη ακόμα και των σουνιτικών φυλών. Η αλόγιστη βία και ο αυταρχισμός του Abu Omar εν τέλει έστρεψαν τους σουνίτες κατά της οργάνωσης. Εν τέλει οι χειρότεροι φόβοι του Laden επιβεβαιώνονταν με την

συνεργασία των φυλών με τον ιρακινό στρατό και τους Αμερικάνους με στόχο το περιορισμό της τρομοκρατίας του Ισλαμικού Κράτους.

Τον Απρίλιο του 2010, ο θάνατος του Baghdadi και του Abu Ayyub al-Masri επί της ουσίας σφράγισαν αυτό το πρώτο κύκλο ζωής της οργάνωσης αφήνοντας όμως μια ήδη διαμορφωμένη βάση αλλά και μια σειρά εκπαιδευμένων τζιχαντιστών μαχητών στην επικράτεια του Ιράκ.

2.6 Η αναγέννηση του Ισλαμικού Κράτους

Το 2010 ο Abu Bakr al- Baghdadi ανέλαβε την ηγεσία του Ισλαμικού Κράτους του Ιράκ. Η αποστολή των 130.000 στρατιωτών το 2007 με στόχο την ανακατάληψη των περιοχών που το ΙΚΙ ήλεγχε, σε συνδυασμό με την έντονη αντίδραση των σουνιτικών πληθυσμών που εξεγέρθηκαν απέναντι στη βαρβαρότητα των τζιχαντιστών, είχαν οδηγήσει την οργάνωση σε ένα ουσιαστικό μαρασμό. Ουσιαστικά, ο Baghdadi , είχε να αντιμετωπίσει μια νέα κατάσταση τόσο στο εσωτερικό του τζιχαντιστικού κινήματος όσο και του προβλήματος της απεύθυνσης του στους τοπικούς πληθυσμούς .

Η δράση του Zarqawi και η βαρβαρότητα που χαρακτήριζαν τη δράση της οργάνωσης είχαν διαμορφώσει μια έντονη αντίδραση απέναντι στην οργάνωση. Από την άλλη πλευρά όμως η κυβέρνηση του Maliki-με έντονη πίεση και επιρροή από τη Τεχεράνη- ακολούθησε μια εκδικητική πολιτική απέναντι στους σουνιτικούς πληθυσμούς τους οποίους επί της ουσίας άφησε στο περιθώριο. Ένα ακόμα κρίσιμο στοιχείο στην κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα του Ιράκ, ήταν πως πλέον οι ΗΠΑ είχαν αποσύρει τις μεγάλες στρατιωτικές δυνάμεις από τη περιοχή, αφήνοντας ένα τεράστιο κενό εξουσίας, ένα διαλυμένο κράτος και μια κυβέρνηση που λειτουργούσε σχεταριστικά κατά των Σουνιτών στο Ιράκ(Walt 2017).

Υπό την ηγεσία του Baghdadi , το ΙΚ διευρύνθηκε με την ένταξη στους κόλπους του στρατιωτικών και στελεχών του καθεστώτος του Saddam(Byman 2015: 165) ενώ προχώρησε σε μια πρωτοφανή επιχείρηση απελευθέρωσης φυλακισμένων τζιχαντιστών με τη κωδική ονομασία “Breaking the Walls”(Peritz 2014). Παράλληλα η σταδιακή απομάκρυνση των ΗΠΑ το 2011 από το Ιράκ αποτέλεσε μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία για το ΙΚ. Το 2012, οι σουνίτες της πόλης Anbar εξεγέρθηκαν απέναντι στην αυταρχική κυβέρνηση της Βαγδάτης. Η εξέγερση των Σουνιτών βίωσε μια πρωτόγνωρη καταστολή από τη κυβέρνηση του Maliki η οποία και τελείωσε με την αιματοχυσία των σουνιτών.

Ακολουθώντας τα βήματα του Zarqawi, ο Baghdadi αποστασιοποιήθηκε από την αντιπαράθεση με τους Αμερικάνους και εστίασε στην ανάδυση της ενδομουσουλμανικής αντιπαράθεσης ανάμεσα σε σουνίτες και σίιτες (Napoleoni 2015:40). Για ακόμα μια φορά, το θρησκευτικό στοιχείο γινόταν εργαλείο στα χέρια ηγετών με στόχο την εξυπηρέτηση πολιτικών στόχων. Παρ όλες όμως τις προσπάθειες ανασυγκρότησης, η οργάνωση παρέμεινε σχετικά ανίσχυρη. Η Αραβική

Άνοιξη της Συρίας αποτέλεσε την κατάλληλη ευκαιρία για την ανάπτυξη της οργάνωσης και τη πρόσβαση σε ένα διευρυμένο κοινωνικό ακροατήριο το οποίο διαχωριζόταν στη βάση νέων διπολικών ερωτημάτων(Byman 2015:165).

Σημαντική επιρροή στον Baghdadi άσκησε ένας σημαντικός αιγύπτιος τζιχαντιστής, ο Abu Bakr Naji(Neumann 2016:96). Ακολουθώντας τη συλλογιστική του αναρχικού Sergey Nechayev, ο Naji, ισχυριζόταν πως στόχος κάθε οργάνωσης είναι με τη δράση της να επιφέρει μια κρατική υπεραντίδραση. Την κατάσταση αυτή χάους θα όφειλαν να εκμεταλλευθούν έπειτα οι οργανώσεις ώστε να εμφανιστούν ως μια νέα τάξη εξουσίας. Για τον Naji, η δίχως όρια άσκηση βίας ήταν απαραίτητη ώστε να επιταχυνθεί η διαδικασία μετάβασης από τη φάση του χάους σε αυτή της σταθερότητας. Όπως αναφέρει ο McCants σε συνέντευξη του στον Neumann, η οργάνωση όχι απλά δεν ενδιαφερόταν-να κερδίσει τη καρδιά και τον νου των Μουσουλμάνων-όπως παλαιότερα είχε προτείνει ο Laden στον Zarqawi- αλλά αντίθετα στόχος ήταν να τους καθυποτάξει σε μια νέα τάξη πραγμάτων(Neumann 2016:98).

Απόρροια, αυτής της κατάστασης ήταν ο αριθμός των δολοφονιών στο Ιράκ να αυξηθεί ραγδαία ενώ παράλληλα η νόμιμη κυβέρνηση του Ιράκ να χάνει σταδιακά το μονοπώλιο της βίας αλλά και τον έλεγχο της επικράτειας. Το 2013, όταν οι δυνάμεις του Maliki επιχείρησαν να εκκενώσουν ένα camp στη πόλη Ramadi, επαναλαμβάνοντας τα γεγονότα του 2012 βρέθηκαν αντιμέτωποι με την οργανωμένη αντίσταση των σουνιτών η οποία και τους οδήγησε στην απώλεια ελέγχου συνολικά της πόλης.

Πέρα όμως από το ευνοϊκό μέτωπο στο Ιράκ, όταν οι αντικαθεστωτικές διαδηλώσεις κλιμακώθηκαν τόσο ο Zawahiri όσο και ο Baghdadi έστειλαν τζιχαντιστές στη Συρία ώστε να διαπιστώσουν τα περιθώρια δράσης που είχαν εντός αυτού του μεταβαλλόμενου συριακού τοπίου(McCants 2016:101). Ο Mohamed al Joulani-μετέπειτα αρχηγός της Nusra- εστάλη από την Qaeda στη Συρία(Byman 2015:166) ενώ ο Baghdadi εγκαθίδρυσε ασφαλείς ζώνες στην Ανατολική Συρία από την οποία στρατολογούσε ισλαμιστές. Τα σύνορα Συρίας-Ιράκ, τα οποία οι μαχητές γνώριζαν καλά από το πόλεμο του 2004, όταν το καθεστώς εξασφάλιζε ασφαλές πέρασμα για τους τζιχαντιστές, απέβη μοιραίο για τον Assad ο οποίος αδυνατούσε να ελέγξει πλέον τα σύνορα στην επικράτεια της Συρίας(Ziadeh 2014).

2.7 Η σημασία των αραβικών εξεγέρσεων

Λίγους μήνες μονάχα μετά το ξέσπασμα της Αραβικής Άνοιξης ο S. Walt σε άρθρο του στο Foreign Policy ανέφερε « *Αν κάτι μας λέει η ιστορία των επαναστάσεων είναι ότι δύσκολα μπορεί να επιτευχθεί η άμεση ανοικοδόμηση του κράτους και το να έχεις μερικούς Μαντέλα τριγύρω σίγουρα δεν εγγυάται μια μεγάλη επιτυχία*» ενώ στη συνέχεια επεσήμανε πως στη πραγματικότητα σε μια επαναστατική διαδικασία οι

υπαρκτοί δρώντες εντός του κοινωνικού σχηματισμού είναι αυτοί που καθορίζουν την εξέλιξη και όχι οι επιθυμίες των δυνάμεων που δεν συμμετέχουν σε αυτήν (Walt 2011). Τους πρώτους εκείνους μήνες μετά το ξέσπασμα των αραβικών εξεγέρσεων στη Δύση και ιδιαίτερα στη Γαλλία και τις ΗΠΑ επικρατούσε ένα ντελίριο ενθουσιασμού για τις εξεγέρσεις που σάρωναν τα καθεστώτα της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής. Ο Zumbadia το 2011 έγραφε για την Αραβική Άνοιξη πως είναι αυτή η πρώτη φορά που οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί ξεπέρασαν τους εθνικιστικούς και θρησκευτικούς διαχωρισμούς αναζητώντας την ελευθερία και την δικαιοσύνη (Zumbadia 2011) ενώ οι Noueihed και Warren ανέφεραν πως « η Αραβική Άνοιξη δεν είναι μια ισλαμική επανάσταση αλλά μια αντίδραση των νέων στρωμάτων απέναντι στην ανελευθερία και την διαφθορά των ελίτ». Από την άλλη πλευρά όμως, αναλυτές όπως Lynch επεσήμαναν εκείνα τα στοιχεία τα οποία φανέρωναν το σημαντικό ρόλο των ισλαμιστών στην έκρηξη αυτών των εξεγέρσεων (Lynch 2012).

Εν τέλει αυτό που το τέλος του Ψυχρού Πολέμου δεν είχε καταφέρει να προκαλέσει, δηλαδή τη μαζική αναμόρφωση του μουσουλμανικού κόσμου, το κατάφερε «η αυτοπυρπόληση του πλανόδιου οπωροπώλη Mohammed Bouazizi από την Τυνησία» η οποία και πυροδότησε τη λαϊκή οργή κατά του Ben Ali. Σε λιγότερο από ένα μήνα, η Αίγυπτος κλονίστηκε από ισχυρές κινητοποιήσεις απέναντι στον Hosni Mubarak. Μετά την Αίγυπτο σειρά είχε η Δαμασκός, η Υεμένη και μια σειρά ακόμα χωρών που βίωσαν αυτή την άνοιξη που δεν άργησε να μετατραπεί όμως σε «αραβικό χειμώνα». Αναλυτές όπως ο Ι. Μάζης επισημαίνουν «πως η Αραβική Άνοιξη ως υποκινούμενη από τους ακραίους σαλαφιστές είχε ως πρώτο στόχο την αλλαγή συσχετισμού δύναμης ανάμεσα σε Σαουδική Αραβία και Ιράν, με τελικό στόχο τη πτώση του καθεστώτος της Τεχεράνης και τη τελική ήττα των Φρουρών της Επανάστασης» (Μάζης 2015) ενώ άλλοι αναλυτές όπως ο Kerel ή ο Neumann τονίζουν πως η επίδραση των τζιχαντιστών έλαβε χώρα μονάχα σε δεύτερο επίπεδο όταν πια τα φιλελεύθερα στοιχεία που είχαν ξεσηκωθεί είχαν ηττηθεί από τον κρατικό αυταρχισμό.

Προφανώς αυτό το ντόμινο εξεγέρσεων σε όλες αυτές τις χώρες δεν σχετίζεται ούτε με την αυτοπυρπόληση του τυνησιου οπωροπώλη, ούτε με το θάνατο του νεαρού σύρου στην πόλη του Χαλεπιού. Σίγουρα, όταν οι Τυνησιοί βγήκαν στους «δρόμους της οργής» απέναντι στο αυταρχικό καθεστώς του Ben Ali δεν φανταζόντουσαν τις εξελίξεις που θα πυροδοτούσε αυτή η εξέγερση. Μετά την Τυνησία, τη σκυτάλη των εξεγέρσεων πήρε η Αίγυπτος, το Μαρόκο, το Ομάν, το Μπαχρέιν, το Ιράν, η Λιβύη, η Συρία και η Υεμένη. Παρ' ότι οι διαφορές στα αίτια και τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν στη κάθε περίπτωση είναι τεράστιες, υπάρχουν τέσσερα κοινά χαρακτηριστικά σε όλες αυτές τις προσπάθειες καθεστωτικών αλλαγών.

Το πρώτο είναι ότι έλαβαν χώρα στο ίδιο γεωγραφικό χώρο (Βόρειος Αφρική- Μέση Ανατολή) και το δεύτερο είναι η χρησιμοποίηση βίας από τους αντικαθεστωτικούς διαδηλωτές. Ένα τρίτο στοιχείο, είναι η ανάμειξη των ισλαμικών στοιχείων στην προσπάθεια ανατροπής αυτών των καθεστώτων -τόσο στη περίπτωση της Αιγύπτου με τους Αδελφούς Μουσουλμάνους, όσο και στη περίπτωση της Λιβύης με την εμπλοκή των μελών της Qaeda και των σουνιτών φυλάρχων, η σύγκρουση έλαβε

θηρσκευτικά χαρακτηριστικά τα οποία κινητοποίησαν τις μάζες απέναντι στα ομολογουμένως αυταρχικά καθεστώτα-. Τέταρτον, σε όλες τις περιπτώσεις έστω και επιφανειακά τα αιτήματα των διαδηλωτών βασίζονταν σε οικονομικής τάξης ζητήματα και στην ανάγκη κοινωνικών ελευθεριών.

2.7.1 Οι Ισλαμιστές και οι Assad

Όπως προαναφέραμε, οι διαφοροποιήσεις ως προς τα μέσα και τα αίτια της εκδήλωσης των εξεγέρσεων αυτών ποικίλει ανάλογα με τη χώρα που εκδηλώθηκε. Η Συρία αποτελούσε μια χώρα που ήδη από το 1982 και τις σφαγές της πόλης Χάμα(Ziadeh 2012:85) είχε κατορθώσει όχι μόνο να περιορίσει την ισχύ των μουσουλμανικών οργανώσεων αλλά και να ποινικοποιήσει την οργάνωση των Αδελφών Μουσουλμάνων στη Συρία. Απόρροια αυτής της σύγκρουσης που στοίχισε πάνω από 10.000 ζωές ήταν η φυγή πολλών μελών της οργάνωσης αλλά και σουνιτών στο γειτονικό Ιράκ και τη Τουρκία. Παράλληλα στο εσωτερικό της οργάνωσης υπήρξε μια σημαντική διάσπαση , με ένα μεγάλο κομμάτι της να αποκηρύσσει τον ειρηνικό δρόμο που είχε υιοθετήσει (Lefevre 2013:64) και να ακολουθεί την ριζοσπαστική γραμμή της Αδελφότητας από τη πόλη Χάμα(Rassas 2014).

Ο Patric Seale, στο άρθρο του «Οι αξίες της οικογένειας Assad»(Seale,2012) που δημοσιεύθηκε στο Foreign Affairs προσπάθησε να αναδείξει τις αδυναμίες και των Hafez και Bassar να κατανοήσουν το ισλαμικό φαινόμενο. Όπως χαρακτηριστικά γράφει *«Τόσο ο Hafez όσο και ο Bassar άργησαν να αναγνωρίσουν και να αντιμετωπίσουν το γεγονός ότι η αντίδραση ενάντια στην αυξανόμενη φτώχεια, τη διαφθορά και την κυβερνητική αμέλεια ήταν οι βασικοί λόγοι που θα τροφοδοτούσαν τις εξεγέρσεις. Ασχολούμενοι με την εξωτερική πολιτική, απέτυχαν να δώσουν τη δέουσα προσοχή στην εγχώρια σκηνή, συχνά κάνοντας τα στραβά μάτια στις παραβάσεις και την κερδοσκοπία των στενών συνεργατών τους, συμπεριλαμβανομένων των μελών της οικογένειάς τους. Πιο ουσιαστικά και οι δύο πίστευαν σε αυτές τις στιγμές της κρίσης ότι πάλευαν όχι μόνο με τους διαφωνούντες στο εσωτερικό αλλά και με μια μεγάλης κλίμακας αμερικανική και ισραηλινή συνωμοσία για να τους ανατρέψει, υποστηριζόμενη και από μερικούς από τους άραβες εχθρούς τους».*

Καθίσταται λοιπόν σαφές πως οι Assad προσπάθησαν να εντάξουν τους Ισλαμιστές σε μια συνωμοσία που σε τελευταία ανάλυση στρεφόταν απέναντι στο ίδιο το συριακό κράτος, ενώ παράλληλα προωθούσε τις πιο σκοτεινές βλέψεις των ΗΠΑ και του Ισραήλ στη Μέση Ανατολή.

Ο Bassar ανέλαβε την εξουσία το 2000, υποσχόμενος μια τεράστια αλλαγή στο συριακό σύστημα διακυβέρνησης. Ερχόμενος από το Λονδίνο και επηρεασμένος από τη φιλελεύθερη δημοκρατία, ο Assad στην αρχή της διακυβέρνησης του θα συγκρουστεί με το βαθύ κράτος, με το στρατό-που για χρόνια αποτελούσε πυλώνα του συριακού καθεστώτος- αλλά και με το ίδιο του το κόμμα(Ziadeh 2012:85). Την ίδια περίοδο οι μυστικές συζητήσεις με τον αρχηγό των Μουσουλμάνων Αδελφών, Ali Sadreddine al-Bayanouni, επέφερε την απελευθέρωση πολλών φυλακισμένων

μελών της οργάνωσης. Η ομαλοποίηση όμως της πολιτικής ζωής στη χώρα δεν θα επέλθει καθότι οι διαφωνίες πάνω στο διάταγμα 49⁷ δεν γεφυρώθηκαν ποτέ.

Τα αιτήματα των Σύρων στην αρχή των διαδηλώσεων το Μάρτιο του 2011 ήταν κοινωνικού και οικονομικού χαρακτήρα. Κύριος στόχος, το τέλος του αυταρχισμού και της περιστολής δικαιωμάτων όσο και οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις και όχι η ανατροπή του Assad. Ο φόβος μιας «νέας Λιβύης» προκάλεσε την έντονη αντίδραση του καθεστώτος (Lister 2016) και την στρατιωτικοποίηση της καθεστωτικής αντίδρασης (Lynch 2013).

Σε άρθρο του στην Εφημερίδα των Συντακτών ο Alobeid Aref αναφέρει: «Ένα χρόνο μετά, ο λανθασμένος προσανατολισμός που πήρε η εξέγερση, με τη στρατιωτικοποίηση της και τη χρηματοδότησή της από εξωτερικούς πολιτικούς φορείς, επέτρεψε την εμπλοκή των περιφερειακών και μεγάλων δυνάμεων στο ιστορικό παρασκήνιο (Aref, 2013).

Έτσι, οι Σύροι έχασαν τον έλεγχο των εξελίξεων και την εθνική τους κυριαρχία. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει «Για τον αποπροσανατολισμό της εξέγερσης από τους κύριους στόχους της, όπως η επίτευξη της δημοκρατίας, της ελευθερίας, της δικαιοσύνης, της ισότητας κ.λπ., ευθύνονται αρκετοί παράγοντες και κυρίως τα μέλη του κινήματος της Μουσουλμανικής Αδελφότητας. Ενώ στη συνέχεια αναφέρει πως «Ακόμη, το βαρύ κατηγορητήριο εναντίον τους συμπεριλαμβάνει τις κρυφές ατζέντες με ορισμένα περιφερειακά κράτη εις βάρος των συριακών συμφερόντων, την παροχή προνομίων και δικαιωμάτων εξόρυξης σε πολυεθνικές εταιρείες στη μετά Assad εποχή, την εξάλειψη κάθε ίχνους ανθρωπισμού, την καταπολέμηση κάθε προσπάθειας ανθρώπων της επιστήμης και των γραμμάτων για την ανάληψη των ηνίων της εξέγερσης (επικαλούμενοι τον κοσμικό τους χαρακτήρα και την πιθανή σχέση τους με μπααθιστές) και την εξαπάτηση των περιφερειακών αρχών με όπλα τη δύναμή τους και τη μεγάλη επιρροή τους στη συριακή κοινωνία». (Aref 2013)

Όπως αναφέρει ο Ι. Μάζης ο συριακός πόλεμος, κατέστη ένα πεδίο ανταγωνισμών ανάμεσα στο σουνιτικό και σιίτικο υποσύστημα (Μάζης 2016:34) το οποίο μετέτρεψε το πόλεμο της Συρίας από έναν εμφύλιο πόλεμο σε ένα περιφερειακό πόλεμο με τη μορφή του πολέμου δια αντιπροσώπων.

2.7.2 Ο Hafez πέθανε... η Χάμα ζει

Στις αρχές του 2012, οι αντικαθεστωτικές διαδηλώσεις είχαν μετατραπεί σε έναν ανοιχτό εμφύλιο πόλεμο. Η εμπλοκή της σιιτικής Hezbollah στο μέτωπο της Συρίας με στόχο την υποστήριξη του Assad (Sullivan, 2014) μετά την εντολή του Ιράν και από την άλλη η εμπλοκή της Μουσουλμανικής Αδελφότητας με τη στήριξη της Τουρκίας και των χωρών του Κόλπου προκάλεσε μια πρωτόγνωρη και ραγδαία αύξηση της

⁷ Το διάταγμα 49 επί της ουσίας ποινικοποιούσε την συμμετοχή Σύρων στην Μουσουλμανική Αδελφότητα μετά την ανοιχτή σύγκρουση της οργάνωσης με τον Hafez το 1982. Το διάταγμα αυτό υπήρξε πηγή αντιπαράθεσης ανάμεσα στις δύο πλευρές.

βίας. Αν σε αυτούς τους εξωτερικούς παίκτες προσθέσουμε τον Συριακό Στρατό, τις αποσχισθείσες δυνάμεις του συριακού καθεστώτος τους Syrian Democratic Forces και φυσικά τις σουνιτικές πολιτοφυλακές που αναδείχθηκαν σε κρίσιμους παίκτες μετά την επί της ουσίας διάλυση του συριακού κράτους, γίνεται κατανοητό πως η κατάσταση που είχε διαμορφωθεί χαρακτηριζόταν από ένα πρωτόγνωρο χάος. Ο McCants απέδωσε αυτήν την ραγδαία κλιμάκωση της βίας στο γεγονός πως το καθεστώς Assad απελευθέρωσε στις αρχές των κινητοποιήσεων έναν άγνωστο αριθμό τζιχαντιστών από τις φυλακές με στόχο να δοθεί η αφορμή στο καθεστώς για βίαιη καταστολή του κινήματος (McCants 2016:100)

Το 2012 στη Μέση Ανατολή, έχει διαμορφωθεί μια ιδιαίτερα ασταθής πολιτική κατάσταση με δύο περιφερειακές δυνάμεις να ανταγωνίζονται για ισχύ και επιρροή(Ιράν, Σαουδική Αραβία) στην ευρύτερη περιοχή, δύο διαλυμένα κράτη(Συρία, Ιράκ) και μια σειρά ενόπλων ομάδων και οργανώσεων που κατείχαν οπλισμό και δρούσαν ανοιχτά στα πλαίσια της διάλυσης των κρατικών οντοτήτων(Lynch 2013).

Όπως αναφέρει ο Lynch στο άρθρο του στο Foreign Policy το 2013, «ο συριακός πόλεμος δημιούργησε ένα ανοιχτό έδαφος για την Qaeda και τις τζιχαντιστικές οργανώσεις. Ένα «υπό διάλυση» κράτος, έγινε το έδαφος πάνω στο οποίο οι χώρες του Κόλπου επένδυσαν για την προστασία των σουνιτικών πληθυσμών μέσω της jihad απέναντι σε ένα καθεστώς αποστατών» (Lynch 2013).

Για τον Lynch μεγάλο μερίδιο ευθύνης για την άνοδο αυτών των οργανώσεων έπαιξε η πολιτική της μη επέμβασης της Δύσης και δη των ΗΠΑ, η οποία παρ ότι έθετε ως στόχο την αποπομπή του Assad (Greenberg 2016) δεν ενεπλάκη με χερσαίες δυνάμεις στο συριακό εμφύλιο διατηρώντας όμως παράλληλα μια φιλική και οικονομική σχέση με την αντιπολιτευόμενους.

Παρ ότι το χρονικό περιθώριο από το 2011 είναι μικρό και δύσκολα μπορούν να αποτιμηθούν οι επιδράσεις του συριακού εμφυλίου, το μόνο σίγουρο είναι πως αυτός ο πόλεμος αποτέλεσε μιας πρώτης τάξης ευκαιρία για ανάδυση και ανάπτυξη ριζοσπαστικών σαλαφιστικών οργανώσεων.

2.7.3 Η Jabhat al Nusra

Στη διάρκεια της αραβικής εξέγερσης στη Συρία δημιουργήθηκε η Jabhat al-Nusra, μια ακόμα σαλαφιστική οργάνωση η οποία αποσκοπούσε στη δημιουργία Ισλαμικού Κράτους στην Συρία μετά τη πτώση του Assad(Byman 2015:147). Αυτή η νέα οργάνωση η οποία πρωτοεμφανίστηκε το 2012, αποτελείτο από ισλαμιστικά στοιχεία τα οποία είχαν συνδεθεί με τον al Zarqawi και είχαν πολεμήσει εναντίον των Αμερικάνων στο πόλεμο του Ιράκ. Ως συνέπεια, η δράση της οργάνωσης ήταν ξεκάθαρα τρομοκρατική λειτουργώντας περισσότερο ως μια μυστική οργάνωση ουαχαμιστών παρά ως μια αντιπολιτευόμενη στον Assad οργάνωση. Για τη μεταστροφή της Nusra από μια μυστική οργάνωση σε μια ομάδα ανταρτών σίγουρα

μερίδιο ευθύνης φέρει ο σύριος τζιχαντιστής Abu Khalid al Suri (McCants 2016:101-104)

Η οργάνωση αυτή η οποία πρωταγωνίστησε στις μάχες της Συρίας για ένα μεγάλο διάστημα συνεργαζόταν άμεσα με το Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ. Παρ' όλα αυτά η σχέση των δύο οργανώσεων που έμοιαζαν σαν τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος, κλονίστηκαν μετά την άρνηση της μητρικής οργάνωσης στο Ιράκ να αναγνωρίσει την ανεξαρτησία της Nusra (Byman 2015:147) αλλά και την διαφορετική προσέγγιση της Nusra για το πόλεμο απέναντι στον Assad⁸. Με παρέμβαση του Zawahiri και της Al Qaeda του Αφγανιστάν, η Nusra απέκτησε την ανεξαρτησία της και τη κυριαρχία της στη Συρία. Για να επιτευχθεί βέβαια η ανεξαρτησία της, μεσολάβησε ένας εσωτερικός τζιχαντιστικός πόλεμος ο οποίος στοίχισε τη ζωή χιλιάδων μαχητών αλλά και την έκθεση των ερίδων ανάμεσα στις οργανώσεις (McCants 2016:105-108).

Όπως αναφέρει η Napoleoni «ενώ η σύγκρουση μεταξύ τζιχαντιστών επεκτεινόταν με τον ίδιο ρυθμό που αυξάνονταν οι δολιοφθορές απέναντι στη κυβέρνηση του Maliki στο Ιράκ, η Δύση αδυνατούσε να αντιληφθεί πως αυτό που συνέβαινε στη Μέση Ανατολή, ήταν η αναβίωση του τζιχαντιστικού κινήματος και η αντιπαράθεση στο εσωτερικό του» (Napoleoni 2015 :54)

2.8 Η Qaeda και το Ισλαμικό Κράτος

Το Ισλαμικό Κράτος-όπως καθιερώθηκε η ονομασία της οργάνωσης μετά το 2014- και η Qaeda παρ' ότι έχουν κοινή αναφορά στο θρησκευτικό δόγμα του σαλαφισμικού-ουαχαμπισμού, απορρίπτουν την εμπλοκή των Μουσουλμάνων στο δυτικό μοντέλο οργάνωσης-εν αντιθέσει με την Αδελφότητα- και τέλος επιδιώκουν την εγκαθίδρυση ενός ισλαμικού χαλιφάτου το οποίο θα διοικείται από το νόμο του Θεού (Gartenstein, Fritz, Moreng, Barr 2015) καθ' όλη τη διάρκεια της ύπαρξης τους, και ιδιαίτερα μετά το 2014 χάραξαν μια διαφορετική πορεία και φυσικά μια διαφορετική τακτική.

Όπως είδαμε στα προηγούμενα κεφάλαια, από την ίδρυση του παραρτήματος της Qaeda στο Ιράκ, οι διαφοροποιήσεις των δύο οργανώσεων ήταν κάτι παραπάνω από εμφανείς. Από την αρχική άρνηση του Zarqawi να δράσει στην σκιά του Laden μέχρι τη διαφορετική προσέγγιση που αναπτύχθηκε γύρω από την αντιμετώπιση των Αμερικάνων εισβολέων και της σχέσης τους με το σιίτικο μουσουλμανικό στοιχείο⁹.

⁸ Η Nusra είχε ως δεδηλωμένο στόχο την πτώση του Assad, για αυτό το λόγο ήταν πιο ελαστική και στη διαμόρφωση των συμμαχιών της με άλλες αντάρτικες ομάδες. Στόχος της άμεσα δεν ήταν η εδραίωση του ΙΚ ούτε η διεξαγωγή ενός σχεταριστικού πολέμου ανάμεσα στους Μουσουλμάνους

⁹ Η εντολή του Zawahiri μετά την εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ ήταν η δημιουργία εθνικής αντίστασης από όλο τον ιρακινό πληθυσμό. Η ανδρεία των Σιίτων πολεμιστών προκάλεσε τον θαυμασμό των Σουνιτών. Η εξέλιξη αυτή ταρακούνησε τον Zarqawi ο οποίος διέβλεπε πως μια τέτοια εξέλιξη θα αποστερούσε από την οργάνωση του τη δυνατότητα ανάπτυξης και αύξησης της επιρροής της. Το

Ο Zarqawi εν αντιθέσει με τον Laden και τον Zawahiri, είχε εξ αρχής ένα διμέτωπο αγώνα απέναντι τόσο στους Αμερικάνους όσο και στους Μουσουλμάνους αποστάτες -Σιίτες και τα καθεστώτα που συνεργάζονταν με τις ΗΠΑ-(Byman 2015:166). Ένα ακόμα στοιχείο διαφοροποίησης των δύο οργανώσεων, είναι οι κατηγορίες της Qaeda για την αλόγιστη χρήση βίας από τη πλευρά του Χαλιφάτου η οποία έφερνε σε σύγκρουση το τζιχαντιστικό κίνημα ακόμα και με τους σουνίτικους πληθυσμούς¹⁰. Η σημαντικότερη όμως διαφοροποίηση αφορούσε τη τακτική που οι δύο οργανώσεις χρησιμοποίησαν για να πετύχουν το στρατηγικό τους στόχο. Η μεν Qaeda θεωρούσε πως για να επιτευχθεί η ύπαρξη του Χαλιφάτου οφείλουν πρώτα να εκδιωχθούν από τη περιοχή οι Αμερικάνοι οι οποίοι αποτελούσαν τους κύριους συμμάχους των καθεστώτων(Byman 2015) ενώ το ΙΚ θεωρούσε πως προτεραιότητα αποτελεί η ίδρυση του κράτους το οποίο θα αποτελούσε το έδαφος συνάντησης των πιστών μουσουλμάνων για την έναρξη «της απελευθέρωσης του μουσουλμανικού κόσμου»(Munir, Shafiq 2016) . Η τακτική επιλογή της εδραίωσης και όχι της απευθείας αντιπαράθεσης με τη Δύση έλαβε τέλος μονάχα στις αρχές του 2015 όταν η Ρωσία είχε εισέλθει στο μέτωπο της Συρίας και οι ΗΠΑ είχαν αλλάξει στάση απέναντι στην ενιαία αντιπολίτευση κατά του καθεστώτος της Δαμασκού. Στο Dabiq-περιοδικό του Ισλαμικού Κράτους που διακινείται στην Ευρώπη- το ΙΚ παρουσίασε τα πέντε βήματα της δημιουργίας του Ισλαμικού Χαλιφάτου:

- Hijrah: Το στάδιο που οι μουσουλμάνοι ανα τον κόσμο επιστρέφουν στο Ιράκ για την μάχη της επικράτησης του Χαλιφάτου.
- Jama'ah: Το στάδιο αυτό αφορά τις πρώτες ένοπλες δράσεις και συγκρούσεις των ισλαμιστών κατά των «απίστων».
- Το στάδιο της αποσταθεροποίησης: Το στάδιο αυτό περιλαμβάνει τη κλιμάκωση της δράσης των τζιχαντιστικών ομάδων απέναντι στην κυβερνητική εξουσία
- Tamkin: Σε αυτό το στάδιο η ισορροπία ισχύος κλίνει προς τις δυνάμεις των τζιχαντιστών και το η κυβέρνηση επί της ουσίας γίνεται έρμαιο στα χέρια της οργάνωσης
- Khilafa: Σε αυτό το επίπεδο η κοσμική εξουσία έχει συντριφθεί και οι δυνάμεις των μαχητών έχουν εγκαθιδρύσει στην ολότητα του το Χαλιφάτο.

Επιπρόσθετα, παρακολουθώντας την εξέλιξη των δύο οργανώσεων, είναι αντιληπτό πως η μεν Qaeda επιχειρούσε να μην τραβάει τα φώτα των Δυτικών προς τα πάνω της, επενδύοντας σε παράνομα δίκτυα και συνωμοτικές πράξεις ενώ το ΙΚ αντίθετα μέσω της άριστης αξιοποίησης του διαδικτύου και των σύγχρονων μορφών επικοινωνίας και μετάδοσης της πληροφορίας από την πρώτη μέρα δράσης τους,

γεγονός αυτό συντέλεσε στην αναζωπύρωση της ενδοισλαμική σύγκρουσης η οποία για ακόμα μια φορά χρησιμοποιήθηκε εργαλειακά.

¹⁰Η δημοσιοποίηση μηνυμάτων ανάμεσα στον Zarqawi και τον Zawahiri αναδεικνύει πως για την Qaeda η υποστήριξη των μουσουλμανικών πληθυσμών στη μάχη κατά των ΗΠΑ ήταν καθοριστικής σημασίας ενώ παράλληλα μέσω του Zawahiri η οργάνωση ασκούσε δριμεία κριτική στην επιλογή της αλόγιστης βίας κατά των Μουσουλμάνων βλ. περισσότερα Ensor David, Al Qaeda letter called 'chilling', CNN.

επιχειρούσε να προσελκύει τα φώτα της δημοσιότητας με στόχο την τρομοκράτηση της Δύσης αλλά και την παρουσίαση στα ακραία κομμάτια του μουσουλμανικού κόσμου μιας νέας τζιχαντιστικής δύναμης στη Μέση Ανατολή.

Ίσως όμως η πιο σημαντική διαφορά δεν βρίσκεται στις οργανώσεις αυτές καθ' αυτές αλλά στις αντικειμενικές συνθήκες μέσα στις οποίες έδρασαν. Στο απόγειο της δράσης της η Qaeda βρήκε απέναντι της μια πανίσχυρη Αμερική, η οποία προερχόταν από μια δεκαετή επιτυχημένη πολιτική παρεμβατικότητας σε όλο τον κόσμο ενώ στη Μέση Ανατολή τα καθεστώτα παρέμεναν παντοδύναμα χωρίς να μπορούν να απειληθούν από τη δράση της οργάνωσης. Στον αντίποδα, το Ισλαμικό Κράτος, ιδιαίτερα μετά την άνοδο του Abu Bakr, συνέπεσε με μια περίοδο ιδιαίτερα ευνοϊκή για την δράση της και την ανάπτυξη της: εκλογή Obama και προσπάθεια απεγκλωβισμού από τα πολεμικά μέτωπα, ανάδυση σύγκρουσης Ιράν-Σαουδικής Αραβίας που αποσταθεροποιούσε την ευρύτερη περιοχή και φυσικά η Αραβική Άνοιξη η οποία συντάρραξε συθέμελα τα καθεστώτα της Μέσης Ανατολής και της Βορείου Αφρικής δημιουργώντας ένα τεράστιο κενό εξουσίας.

Τέλος, η βασική διαφορά που χωρίζει τις δύο οργανώσεις, δεν είναι άλλη από το ποιά ομάδα θα καταφέρει να κυριαρχήσει στο τζιχαντιστικό κίνημα. Ο ανοιχτός ανταγωνισμός ανάμεσα στις δύο οργανώσεις χρονολογείται στις αρχές της συριακής κρίσης, όταν ο Baghdadi επιχείρησε να ενσωματώσει την Al Nusra ως κομμάτι του Ισλαμικού Κράτους, κάτι το οποίο όμως απεφύχθη λόγω της παρέμβασης του Zawahiri (Berger 2014). Με την αποκήρυξη του Ισλαμικού Κράτους από τον Zawahiri και την άμεση απάντηση του Baghdadi η οποία κατήγγειλε την Qaeda επί της ουσίας συντελέστηκε αυτό που για πάνω από μια δεκαετία επισταμένα η Qaeda επιχειρούσε να αποφύγει.

Συνοψίζοντας θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως το Ισλαμικό Κράτος και η Al Qaeda παρ' ότι έχουν έναν κοινό στρατηγικό στόχο διαφέρουν σε μια σειρά τακτικών επιλογών αλλά και αντίληψης του τρόπου με τον οποίον θα μπορέσουν να οικοδομήσουν την «πατρίδα του Ισλάμ». Είναι ιδιαίτερα δύσκολο, να καταστεί αντιληπτό εάν οι διαφοροποιήσεις αυτές που ορισμένες φορές οδηγούσαν σε έναν ανοιχτό εμφύλιο πόλεμο προέρχονται από ιδεολογικούς λόγους ή εάν αυτές προτάσσονταν για να μπορέσει να επιτευχθεί η αυτόνομη ανάπτυξη της καθεμίας οργάνωσης. Το μόνο σίγουρο, είναι πως οι δύο οργανώσεις, ιδιαίτερα μετά το 2013, ακολούθησαν τελείως διαφορετικούς δρόμους ερχόμενες σε πλήρη ρήξη η οποία οδήγησε και στις ανοιχτές καταγγελίες από την Qaeda.

Μέρος Γ'

3.1 Η έννοια της Στρατηγικής

Σύμφωνα με τη ρεαλιστική προσέγγιση, σε ένα άναρχο διεθνές σύστημα το οποίο χαρακτηρίζεται από την έλλειψη μιας οντότητας που ρυθμίζει και διευθετεί τις διακρατικές σχέσεις, ο πόλεμος αποτελεί μια δύναμη εξέλιξη για κάθε κράτος ώστε να μπορέσει να διασφαλίσει την κυριαρχία του και την ύπαρξη του. Ο Kenneth Waltz ωστόσο επισημαίνει *«πως στόχος δεν είναι η διαρκής αναζήτηση ισχύος αλλά η σχετική σταθεροποίηση εντός αυτού του συστήματος η οποία έτσι θα αποτρέψει και την συσπείρωση των αντιπάλων απέναντι σου»*(Waltz 1979). Παρ' ότι στο πέρασμα του

χρόνου η ρεαλιστική αντίληψη απέκτησε διάφορες εκδοχές στο εσωτερικό της¹¹, η αντίληψη περί αναρχίας και διακρατικού ανταγωνισμού συνεχίζει να αποτελεί τη βάση κάθε ρεαλιστικής ανάλυσης των διεθνών σχέσεων (Jackson 2006).

Στη διεθνή πολιτική, δηλαδή στις σχέσεις μεταξύ κρατών κυριαρχούν και αναμειγνύονται τρία στοιχεία. Πρώτον οι συγκρούσεις μεταξύ των κυρίαρχων κρατών με στόχο είτε την διαφύλαξη των συμφερόντων τους έναντι οποιασδήποτε ξένης απειλής είτε της προσπάθειας μεταβολής των κυρίαρχων όρων αναπαραγωγής του διεθνούς συστήματος. Δεύτερον, η συνεργασία μεταξύ των κρατών που περισσότερο προσιδιάζει στην φιλελεύθερη αντίληψη και τονίζει τη σημασία της διεθνούς συνεργασίας (Jackson, Soresnen 2006) περιορίζοντας την ύπαρξη των πολέμων. Τρίτον, η διάθεση των κρατών να διαμορφώνουν ένα κοινό σύστημα αξιών ώστε να διαμορφωθεί ένα διεθνές πλαίσιο αποδεκτό από τα κράτη-ως κυρίαρχα υποκείμενα των διεθνών σχέσεων- (Παπασωτηρίου 2005).

Μέσα σε αυτό λοιπόν το διεθνές σύστημα που χαρακτηρίζεται από την αναρχία και την έλλειψη μιας ανώτερης ρυθμιστικής αρχής- η οποία μπορεί να διευθετεί τις διακρατικές σχέσεις- τα κράτη είναι υποχρεωμένα να παράγουν και να ακολουθούν ένα συγκεκριμένο στρατηγικό δόγμα το οποίο θα μπορεί να τους εξασφαλίζει την επίτευξη των πολιτικών στόχων που έχουν ορίσει.

Πραγματοποιώντας μία σύντομη ιστορική διαδρομή και επιδιώκοντας να αναζητήσουμε την προέλευση του όρου, θα διαπιστώσουμε ότι η λέξη στρατηγική έχει τις ρίζες της στην αρχαία Ελλάδα και συγκεκριμένα προέρχεται από τη λέξη «στρατηγός». Η τελευταία αναλύεται στις λέξεις «στρατός» και «άγω» και αναφέρεται σε αυτόν ο οποίος ηγείται του στρατού έχοντας αρχικά μία καθαρά στρατιωτική έννοια.

Η έννοια της στρατηγικής έχει αναλυθεί από σημαντικούς αναλυτές όπως από τον Sun Tzu, τον Θουκυδίδη, τον Clausewitz, τον Jomini αλλά και άλλους πιο σύγχρονους αναλυτές. Στο έργο του Θουκυδίδη «οι Πελοποννησιακοί Πόλεμοι» για πρώτη φορά εμφανίζεται μια ολοκληρωμένη θεωρία της στρατηγικής. Για τον Θουκυδίδη η στρατηγική σκέψη σε μεγάλο βαθμό επικεντρωνόταν στη μελέτη του πρώτου στοιχείου της διεθνούς πολιτικής, δηλαδή της πολεμικής σχέσης μεταξύ δύο αντίπαλων κρατών. Οι θεωρητικοί της κλασσικής στρατηγικής επικεντρώνονταν κατά βάση στην εξαγωγή συμπερασμάτων γύρω από την διαχείριση μιας πολεμικής σύγκρουσης και έτσι ο όρος απέκτησε μια καθαρά στρατιωτική χροιά. Εν αντιθέσει οι θεωρητικοί της επιστημονικής στρατηγικής αντιλαμβάνονταν τη στρατηγική ως

¹¹ Εν αντιθέσει με τον Waltz και τον αμυντικό ρεαλισμό του, ο Mearsheimer αντιπροτείνει αυτό που σχηματικά αναφέρεται ως «επιθετικός» ρεαλισμός και συμπυκνώνεται στην προσπάθεια που καταβάλλει ένα κράτος να διατηρήσει την ισχύ του και τη θέση του μέσα σε αυτό το σύστημα, διαρκώς επεκτεινόμενο κατά του αντίπαλων πόλων (Mearsheimer 2009).

«τη τέχνη της διανομής και της χρήσης στρατιωτικών και λοιπών μέσων για την εκπλήρωση των πολιτικών σκοπών και στόχων»(Hart 1991:326).

Ο Clausewitz ορίζει τη στρατηγική ως *« την τέχνη της χρησιμοποιήσεως των μαχών ως μέσου για την επίτευξη των σκοπών του πολέμου»* (Howard 1976: 177), έτσι και εφ' όσον ο πόλεμος είναι η συνέχεια της πολιτικής με άλλα μέσα προχωράει στην σύνδεση της στρατηγικής, του πολέμου και της πολιτικής. Ο Jomini ορίζει τη στρατηγική ως *« τη τέχνη μετακίνησης των δυνάμεων στο πεδίο της μάχης»* ενώ για τον Collin Grey στρατηγική είναι *«η χρήση βίας ή απειλή χρήσης βίας με στόχο την επίτευξη πολιτικών στόχων»*(Grey 1999:17) . Για τον Hedley Bull που προσέδωσε έναν ορισμό που προσιδίαζε σε αυτόν του Grey *«στρατηγική είναι η εκμετάλλευση των στρατιωτικών δυνάμεων ώστε να υλοποιηθούν οι πολιτικοί στόχοι»*.

Σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Κολλίοπουλο, στρατηγική είναι *«η σύζευξη των μέσων και των σκοπών υπό το πρίσμα της πραγματικής ή ενδεχόμενης σύγκρουσης ή αλλιώς το τρίπτυχο «μέσα-σκοποί-αντίπαλος»*(Κολλίοπουλος, 2010:44) ενώ για τον Beaufre *«η στρατηγική είναι η τέχνη της διαλεκτικής δύο αντιτιθέμενων πλευρών που χρησιμοποιούν βία για να πετύχουν τους πολιτικούς τους στόχους.*(Beaufre, 2015:145)».

Ο Biddle προσθέτει μια ακόμα παράμετρο στην έννοια της στρατηγικής, ότι αυτή οφείλει να είναι οικονομικά εφικτή και πρακτικά πραγματοποιήσιμη αλλά και ηθικά και πολιτιστικά αποδεκτή από τους πληθυσμούς που θα την εφαρμόσουν(Biddle 2015). Την ηθική διάσταση της στρατηγικής η οποία θα πρέπει να είναι σύμφυτη με τις αξίες του πληθυσμού βέβαια έχει αναγνωρίσει και ο Sun Tzu ήδη από τα αρχαία χρόνια(Λίτσας, 2010: 234)

Συνεπώς και συμπυκνώνοντας στρατηγική είναι ο συνδυασμός της αξιοποίησης των στρατιωτικών ενεργειών ενός κράτους για την εξυπηρέτηση των πολιτικών στόχων που έχει ορίσει και υπηρετεί.

3.2 Η σημασία της Υψηλής Στρατηγικής

Στρατηγική εθνικής ασφαλείας είναι η τέχνη και η επιστήμη της ανάπτυξης, εφαρμογής και συντονισμού των μέσων της εθνικής ισχύος για την επίτευξη των στόχων που συμβάλλουν στην εθνική ασφάλεια ή αλλιώς υψηλή στρατηγική(ΑΔΙΣΠΟ 2010:14)

Ο Basil Liddell Hart ανέφερε ότι ο ρόλος της υψηλής στρατηγικής είναι να συντονίζει και να διευθύνει όλες τις πηγές του έθνους για την επίτευξη του πολιτικού σκοπού του πολέμου ενώ προσέθετε πως η υψηλή στρατηγική οφείλει να υπολογίζει τους

οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους για να υποστηρίξει έναν πόλεμο(Hart,2007:501). Σύμφωνα με τον Barry Posen υψηλή στρατηγική ενός κράτους είναι μια πολιτικοστρατιωτική αλυσίδα μέσων και σκοπών, σχετικά με το πώς μπορεί το κράτος , με το καλύτερο τρόπο ,να παράγει και να διασφαλίζει την ασφάλεια του(Posen,1984: 14-15).

Ο Colin Gray ορίζει την υψηλή στρατηγική ως « την κατεύθυνση και τη χρήση μέρους ή του συνόλου των μέσων μιας κοινότητας συμπεριλαμβανομένου και των στρατιωτικών εργαλείων για τους σκοπούς της πολιτικής, όπως αποφασίστηκε από αυτήν»(Gray 2011:3). Ο Πλατιάς προσθέτει πως η υψηλή στρατηγική δεν παράγεται ποτέ εν κενό αλλά πάντα σε διάδραση με τους άλλους παίκτες του διεθνούς συστήματος καθώς ο τρόπος που θα επιχειρηθεί να διαφυλαχθεί η υψηλή στρατηγική ενός κράτους συνδέεται με τις πιθανές προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει(Πλατιάς, 2010) ενώ ο Peter Trubowitz ορίζει την υψηλή στρατηγική ως «τη πιο αποφασιστική χρήση στρατιωτικών, διπλωματικών και οικονομικών εργαλείων ενός κράτους για να πετύχει τους επιθυμητούς στόχους» (Trubowitz 2011:9).

Η υψηλή στρατηγική είναι μια έννοια ευρύτερη της στρατιωτικής στρατηγικής, την οποία άλλωστε και περιλαμβάνει. Είναι συνώνυμη με την εθνική στρατηγική και δείχνει επί της ουσίας τον τρόπο που ένα κράτος θα κινηθεί ώστε να κατορθώσει να διατηρηθεί εντός αυτού του συστήματος. Κάθε υψηλή στρατηγική χαρακτηρίζεται από ένα κυρίαρχο δόγμα από το οποίο και απορρέουν επιμέρους στρατηγικές που ανά κατηγορία πολέμου διασυνδέονται και ενοποιούνται κάτω από το κυρίαρχο δόγμα (Κουσκούβελης, 2007:139) το οποίο τροποποιείται και διαμορφώνεται αναλόγως με τη μορφή της απειλής που έχει να αντιμετωπίσει(Sagan 1986). Στόχος λοιπόν παραμένει η εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων που έχει στη διάθεση του και ο περιορισμός των πλεονεκτημάτων του αντιπάλου(Πλατιάς, 2010: 81-83).

Όπως επισημαίνει ο Χ. Παπασωτηρίου «η στρατηγική ανάλυση στο επίπεδο της Υψηλής Στρατηγικής διευρύνει το γνωστικό αντικείμενο των στρατηγικών σπουδών με δύο τρόπους: Πρώτον στα πλαίσια της ανάλυσης των πολέμων συμπεριλαμβάνει πέρα από τη στρατιωτική στρατηγική τους μη στρατιωτικούς παράγοντες που καθορίζουν την πορεία και την έκβαση ενός πολέμου. Αυτή η έννοια της υψηλής στρατηγικής βρίσκεται πλησιέστερα στην θεωρία των Διεθνών Σχέσεων. Δεύτερον, επεκτείνεται στις μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές των κρατών σε περιόδους ειρήνης όσο και πολέμου. Ως εκ τούτου η προσέγγιση αυτή της υψηλής στρατηγικής βρίσκεται πλησιέστερα στη θεωρία διεθνών σχέσεων»(Παπασωτηρίου 1999: 15).

Μέσω αυτής της δεύτερης διάστασης ο πόλεμος περνάει από το πεδίο της τέχνης στο πεδίο της επιστήμης και από το πεδίο της μάχης και της πολεμικής αρετής στο πεδίο ενός ευρύτερου πολιτικού και κοινωνικού φαινομένου που απαιτεί συνολική και σφαιρική ανάλυση ώστε να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα. Η εξέλιξη του πολέμου όταν από τον κόσμο της θεωρίας εισέλθει στη πραγματικότητα, εξαρτάται από πολλές συνισταμένες και ο στόχος του παραμένει πάντα πολιτικός, εκτός φυσικά και

αν αναφερόμαστε σε εγκληματικές οργανώσεις ή ομάδες ποινικών εγκληματιών που διεξάγουν μια σύγκρουση με σκοπό την ίδια τη σύγκρουση.

Συνοψίζοντας, ο όρος υψηλή στρατηγική δεν αναφέρεται απλώς και μόνο στην γενική πολιτική των εμπόλεμων κρατών και δεν επικεντρώνεται καθαρά στο συγκρουσιακό στοιχείο της διεθνούς πολιτικής, αντιθέτως συμπεριλαμβάνει όλα τα διαθέσιμα μέσα που μπορεί να χρησιμοποιήσει ένα κράτος προκειμένου να πετύχει τους μακροπρόθεσμους στόχους του, εν όψει πραγματικής ή ενδεχόμενης σύγκρουσης(Κολλιόπουλος 2011:81)

Καθίσταται λοιπόν σαφές πως για να μελετήσουμε και να αναδείξουμε τους λόγους που το Ισλαμικό Κράτος κατόρθωσε να κυριαρχήσει σε μια επικράτεια μεγαλύτερη της Μεγάλης Βρετανίας δεν αρκεί η μελέτη των στρατηγικών και στρατιωτικών μέσων και τακτικών που ακολούθησε ο Al Baghdadi στα πεδία των μαχών αλλά μια συνολική εξέταση της υψηλής στρατηγικής του Ισλαμικού Κράτους που για να φτάσει στο σημείο αυτό αξιοποίησε πόρους και δυναμικές που εκτείνονταν πέρα από τη χρήση των όπλων.

3.3 Οι διαστάσεις της Υψηλής Στρατηγικής στο Πόλεμο

Αν ο πόλεμος είναι μια διαδικασία που απορρέει από τη πολιτική και έχει ως στόχο την επιστροφή στη πολιτική, τότε δεν μπορεί παρά και στο ενδιάμεσο στάδιο της, δηλαδή κατά τη διάρκεια του πολέμου, να ακολουθούνται και να χρησιμοποιούνται και μέσα που δεν είναι στρατιωτικά. Αν στόχος σε κάθε πόλεμο είναι η καθυπόταξη του αντιπάλου ή προσπάθεια να τον φέρεις σε μια τέτοια κατάσταση που η παράδοση θα αποτελεί για αυτόν καλύτερη προοπτική από τη πλήρη καταστροφή, τότε η πολιτική αποτελεί συστατικό στοιχείο αυτής της διαδικασίας το οποίο διαλεκτικά συνδέεται με τη χρήση βίας.

Ο Πλατιάς προχωράει σε μια ανάλυση της υψηλής στρατηγικής η οποία βασίζεται σε δύο επίπεδα: σε ένα κάθετο και σε ένα οριζόντιο, δηλαδή την σύνδεση των επιμέρους στοιχείων της υψηλής στρατηγικής μεταξύ τους(κάθετο) αλλά και την αλληλεπίδραση των υψηλών στρατηγικών που ακολουθούν τα δύο κράτη αντίστοιχα(οριζόντιο) (Πλατιάς, 2010).

Η υψηλή στρατηγική όπως αναφέρει ο Χ. Παπασωτηρίου «περιλαμβάνει το σύνολο των μέσων που θα χρησιμοποιήσουν οι αντίπαλες πλευρές για τη προώθηση των πολεμικών τους στόχων. Η υψηλή στρατηγική στο πόλεμο έχει πέντε βασικές διαστάσεις, μέσα στις οποίες κινούνται οι εμπόλεμοι(Παπασωτηρίου, 1999:17)».

Α) Η Στρατιωτική Στρατηγική

Η στρατιωτική στρατηγική είναι αναπόσπαστο κομμάτι κάθε κρατικής υψηλής στρατηγικής από τη στιγμή που η χρήση ένοπλης βίας ή απειλή χρήσης βίας είναι ο

αποτελεσματικότερος τρόπος ώστε να διασφαλίσεις τη κυριαρχία και τα κρατικά συμφέροντα.

Η στρατιωτική στρατηγική, είναι η προσπάθεια κάμψης της θέλησης του αντιπάλου με χρήση ένοπλης βίας σε στεριά, θάλασσα και αέρα. Στόχος, παραμένει η διάλυση του αντίπαλου στρατού, άρα η ικανότητα του για προβολή συντονισμένης άμυνας, η κατάκτηση του εδάφους ή η προάσπιση ανάλογα με το χαρακτήρα του πολέμου και τέλος η καταστροφή των συντελεστών ισχύος του αντιπάλου πέραν των στρατιωτικών που θα του επέτρεπαν να ανασυγκροτηθεί αναζητώντας μια καλύτερη πολιτική λύση. Όπως αναφέρει και ο Κολλίοπουλος « η στρατιωτική στρατηγική ενός κράτους αφορά στη συνέργεια στρατιωτικών σκοπών, τρόπων και μέσων για την επίτευξη των στρατιωτικών στόχων, ώστε να εξυπηρετούνται οι επιλεγέντες πολιτικοί στόχοι(Κολλίοπουλος, 2002:28-29) Όπως επισημαίνει και ο Clausewitz στο έργο του «Περί Πολέμου», εάν μετά τη νίκη επί του αντίπαλου στρατοπέδου δεν επιδιώξεις την καταστροφή των συντελεστών ισχύος του αντιπάλου τότε μια ανασύσταση δυνάμεων όπως και μια νέα σύγκρουση είναι πιθανή(Clawsewitz 1999). Για το πώς μπορεί να επιτευχθεί η στρατιωτική νίκη επί του αντιπάλου οι αντιλήψεις ποικίλουν.

Με το πέρασμα των χρόνων και τη φρίκη που προκάλεσαν οι συνέπειες του Α' ΠΠ και του Β' ΠΠ μετά το 1941, στο προσκήνιο της στρατηγιστικής σκέψης επανεμφανίσθηκαν οι αντιλήψεις του Carl Fon Clausewitz, όπως και του κινέζου φιλοσόφου Sun Tzu, ενώ οι αντιλήψεις του Antoine- Henri Jomini που παρέμεναν κυρίαρχες έως τις απαρχές του 20^{ου} αιώνα έμειναν στο περιθώριο. Φυσικά μια από τις σημαντικότερες προσωπικότητες του 20^{ου} αιώνα είναι και ο βρετανός Liddell Hart.

Η στρατιωτική στρατηγική φυσικά δεν περιορίζεται στην ανάπτυξη χερσαίων δυνάμεων αλλά και στην προβολή ναυτικής και αεροπορικής ισχύος. Ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια η σημασία των δύο αυτών στοιχείων είναι ιδιαίτερα κρίσιμη για την έκβαση ενός πολέμου αλλά . Τόσο όμως η αεροπορική όσο και η ναυτική ισχύς δεν επαρκούν για την επικράτηση επί ενός αντιπάλου ένα δεν συνοδεύονται από ανάπτυξη χερσαίων δυνάμεων(Pape 1960).

Η στρατιωτική στρατηγική μπορεί να λάβει πολλές μορφές με χαρακτηριστικότερες ίσως τη στρατηγική της εξουθένωσης, τη στρατηγική της εξουδετέρωσης, τη στρατηγική της εκμηδένισης ή τη στρατηγική της αποτροπής.

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε πως σύμφωνα με την προσέγγιση του Clausewitz, η ανάπτυξη στρατιωτικών μέσων γίνεται όχι με αυτοσκοπό την βία αλλά με στόχο τον εξαναγκασμό του αντίπαλου κράτους να αποδεχθεί τους όρους που ο έτερος εμπόλεμος έχει ορίσει. Έτσι, αν πχ το κράτος που αναμένεται να δεχθεί την επίθεση συνθηκολογήσει, τότε ο πόλεμος το πιθανότερο είναι πως μπορεί να αποφευχθεί.

B. Η Οικονομική Διάσταση

Η ικανότητα ενός κράτους να χρηματοδοτεί τις πολεμικές του επιχειρήσεις είναι κομβικής σημασίας για την χάραξη της υψηλής της στρατηγικής αλλά και την ικανότητα της να μπορεί να την αξιοποιεί με το καλύτερο τρόπο ώστε να πετύχει τους στρατηγικούς της στόχους. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αξιοποίησης της οικονομικής ευρωστίας ενός κράτους είναι τόσο η Βρετανική Αυτοκρατορία του 18^{ου} αιώνα όσο και οι ΗΠΑ κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου.

Η διάσταση της οικονομίας στην υψηλή στρατηγική είναι κομβικής σημασίας για την επιτυχή ή όχι έκβαση ενός πολέμου. Το κύριο μέλημα είναι επί της ουσίας η ικανότητα χρηματοδότησης του πολέμου, δηλαδή η ικανότητα ενός κράτους να χρηματοδοτεί τις ένοπλες δυνάμεις του, να αγοράζει ή να κατασκευάζει εξοπλισμό και γενικότερα να εγγυάται την διαβίωση των στρατιωτικών του μονάδων(Παπασωτηρίου 2002: 19).

Πέρα όμως από την ικανότητα χρηματοδότησης των ενόπλων δυνάμεων της μιας πλευράς, ύψιστης σημασίας πράξη είναι η ικανότητα απενεργοποίησης των οικονομικών δυνατοτήτων και του αντίπαλου στρατοπέδου. Στους σύγχρονους πολέμους, η προσπάθεια καταστροφής της οικονομίας του αντίπαλου στρατοπέδου αποτελεί μια πάγια τακτική η οποία επιτυγχάνεται κυρίως μέσω των βομβαρδισμών στους ζωτικής σημασίας τομείς αναπαραγωγής του αντίπαλου κράτους. Αυτή η τακτική ακολουθήθηκε από τις νατοϊκές δυνάμεις στους βομβαρδισμούς της Λιβύης, όταν η γαλλική και αμερικάνικη αεροπορία πέρα από το στρατό του Gaddafi που απήλαυνε κατά της Βεγγάζης, στράφηκε και κατά σημαντικών οικονομικών στόχων που υποστήριζαν τις ένοπλες δυνάμεις του Gaddafi

Γ) Εσωτερική Νομιμοποίηση

Πέρα από τις στρατιωτικές τακτικές που ακολουθούνται σε ένα πόλεμο και την ικανότητα χρηματοδότησης μιας πολεμικής σύρραξης, ένα από τα βασικότερα και σημαντικότερα στοιχεία, είναι η ικανότητα ενός κράτους ή ενός πολιτικού συστήματος να αντλεί πόρους από το πληθυσμό του με στόχο την αμυντική ή επεκτατική στρατηγική του (Κουσκούβελης 2010:213). Παράλληλα, είναι χρήσιμο πέρα από την υλική προσφορά, να υπάρχει και μια βαθιά υποστήριξη του πληθυσμού στις επιλογές που οι ηγεσίες λαμβάνουν. Η υποστήριξη ενός πολέμου είναι μια διαδικασία η οποία δεν αποκτάται άμα την απόφαση της ηγεσίας.

Ιδιαίτερα στο σύγχρονο κόσμο, η εσωτερική νομιμοποίηση, περνάει μέσα από την υποστήριξη των κομμάτων που συνθέτουν το πολιτικό πάζλ, των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, των μεγάλων οικονομικών συμφερόντων αλλά και άλλων ιδεολογικών μηχανισμών όπως η εκκλησία. Ακριβώς, επειδή ο πόλεμος απαιτεί θυσίες, η διαδικασία της νομιμοποίησης μιας επέμβασης ή μιας παρατεταμένης εμπόλεμης κατάστασης με ένα τρίτο κράτος, η υποστήριξη του πληθυσμού είναι ιδιαίτερα σημαντική διαδικασία.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και ο Χ. Παπασωτηρίου «εν αντιθέσει με τη φεουδαρχία που για την διεξαγωγή ενός πολέμου αρκούσε η συμφωνία των βαρόνων,

στην δημοκρατία ήταν και είναι αναγκαία η συμφωνία του λαού»(Παπασωτηρίου, 2005:21) ενώ ο Α. Πλατιάς αναφέρει την διάσταση αυτή ως «μια εκ των σημαντικότερων και πιο απαραίτητων για την επιτυχία της υψηλής στρατηγικής»(Πλατιάς, 2010: 113).

Δ) Διεθνής Νομιμοποίηση

Η διάσταση αυτή της υψηλής στρατηγικής ξεφεύγει του εσωτερικού μετώπου και επεκτείνεται στο διεθνές σύστημα αναζητώντας αν όχι τη ταύτιση σίγουρα όμως την σύγκλιση των μέσων- που ένα κράτος ακολουθεί- με τις διεθνείς αξίες που κυριαρχούν. Αν ένας πόλεμος είναι σύμφυτος με τις κρατούσες αξίες της εποχής τότε μπορεί είτε να επιφέρει τη στήριξη από τρίτες δυνάμεις είτε να αποτρέψει μια εχθρική κίνηση απέναντι της από ένα τρίτο κράτος(Πλατιάς, 2010: 114). Ιδιαίτερα, οι ΗΠΑ, κατά τη διάρκεια της μεταψυχροπολεμικής περιόδου επιχείρησαν να προβάλλουν τις επεμβάσεις τους σε χώρες του Τρίτου Κόσμου αλλά και στα Βαλκάνια με το μανδύα της προσπάθειας εκδημοκρατισμού των καθεστώτων αυτών βασιζόμενοι σε ένα ουίλσονικό πρότυπο πολιτικής(Mead, 1987). Σε αυτό ακριβώς το σημείο βρίσκεται και η διαφορά της διεθνούς νομιμοποίησης από την Πέμπτη διάσταση της υψηλής στρατηγικής, την διπλωματία(Παπασωτηρίου,2000:21)

Βέβαια για τα επαναστατικά κράτη, αυτός ο κανόνας είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί και να διατηρηθεί. Συνήθως κράτη τα οποία βιώνουν μια επαναστατική αλλαγή, άρα επιχειρούν να αναθεωρήσουν το υπάρχον status quo βρίσκονται στον αντίποδα των κυρίαρχων διεθνών αξιών ενώ η βίαιη κατάληξη τους αποτελεί πηγή κριτικής από τις εκάστοτε μεγάλες δυνάμεις(Walt, 2015).

Ε) Διπλωματία

Η διάσταση της διπλωματίας είναι σημαίνουσα σημασίας για την επιτυχή έκβαση μιας υψηλής στρατηγικής. Η προσπάθεια ενός κράτους να πείσει ένα άλλο κράτος πως είναι εθνικό του συμφέρον η συμμαχία ή ακόμα και η είσοδος σε μια πολεμική επιχείρηση είναι ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο. Φυσικά, αξίζει να σημειωθεί, πως εάν ο πόλεμος που το κράτος ετοιμάζεται να εξαπολύσει είναι σύμφυτος με τις διεθνείς αξίες, τότε το πιθανότερο είναι πως θα μπορέσει να βρει και ευκολότερα συμμάχους. Αν το κράτος αυτός διαθέτει στρατιωτική υπεροπλία αλλά και οικονομία ικανή να αντέξει το κόστος ενός πολέμου τότε η διαδικασία της διπλωματίας είναι ακόμα ευκολότερη.

Όπως αναφέρει ο Χ. Παπασωτηρίου, « η διάσταση αυτή αφορά κυρίως τις προσπάθειες των εμπόλεμων να εξασφαλίσουν την πολεμική σύμπραξη τρίτων δυνάμεων ή τουλάχιστον την έμμεση υποστήριξη τους» ενώ συνεχίζει « το βασικό στοιχείο της πολεμικής διπλωματίας είναι η προσπάθεια να πεισθούν τρίτες δυνάμεις ότι το εθνικό τους συμφέρον έγκειται σε μια μεροληπτική στάση ή και στην είσοδο στο πόλεμο». Στόχος, λοιπόν, της διπλωματίας είναι η διαφύλαξη του εθνικού συμφέροντος του κάθε κράτους(Παπασωτηρίου, 2005:21).

Η σύγχρονη ιστορία βρίθκει τέτοιων παραδειγμάτων. Από το σύμφωνο Molotov-Ribbentrop, την εισβολή των ΗΠΑ απέναντι στο Ιράκ, την εισβολή των Ρώσων στη Συρία.

3.4 Μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές

Κάθε υψηλή στρατηγική διέπεται από ένα κυρίαρχο δόγμα το οποίο κατευθύνει και διαμορφώνει την κρατική πολιτική και τους όρους που αυτή παράγεται. Σύμφωνα με τον Χ. Παπασωτηρίου τέσσερεις είναι οι κυρίαρχοι και ιδεατοί τύποι υψηλής στρατηγικής. Η ανάσχεση-επέκταση όπου ο δρών αξιοποιεί τις δικές του δυνάμεις με στόχο είτε την αποτροπή μιας ενδεχόμενης επίθεσης είτε την επικράτηση επί ενός αντίπαλου στρατοπέδου. Δεύτερον, η στρατηγική των συμμαχιών που σημαίνει πως το κράτος εντάσσεται σε ευρύτερα συμμαχικά σχήματα τα οποία θα διασφαλίζουν από κοινού την ασφάλεια των κρατών αλλά παράλληλα θα περιορίζουν την ανεξαρτησία των μεμονωμένων κρατών στην άσκηση πολιτικής. Τρίτον, η στρατηγική των ισορροπιών κατά την οποία, η αποτροπή επιτυγχάνεται με πολιτική εξισορροπήσεων ανάμεσα σε κράτη και τέλος η στρατηγική του κατευνασμού κατά την οποία ο δρών αμβλύνει την αντιπαλότητα μέσω παραχωρήσεων αμοιβαίων είτε μεμονωμένων με τελικό στόχο την υπέρβαση της αντιπαλότητας.

Οι ιδεατοί αυτοί τύποι στην πραγματικότητα όμως πολύ συχνά διαπλέκονται, διαμορφώνοντας υψηλές στρατηγικές από έναν συνδυασμό αυτών των ιδεατών τύπων με πλεονεκτήματα αλλά και κινδύνους καθότι η ανάμειξη τους μπορεί εν τέλει να προκαλέσει την αλληλοϋπονόμηση τους και την έλλειψη συνοχής και στίγματος.

3.5 Κριτήρια αξιολόγησης της υψηλής στρατηγικής

Ο Χ. Παπασωτηρίου ορίζει πέντε κριτήρια αξιολόγησης της υψηλής στρατηγικής τα οποία έχουν διαχρονική εφαρμογή και αξία (Παπασωτηρίου 2002: 33). Το πρώτο κριτήριο είναι η καταλληλότητα και αναφέρεται στο κατά πόσο η υψηλή στρατηγική που χαράσσεται από το κράτος είναι συμβατή με τις διεθνείς αξίες, κατά πόσο αυτή μπορεί να αποσπάσει την συναίνεση των πολιτών στο εσωτερικό του κράτους αλλά και στο κατά πόσο αυτή μπορεί να προσαρμοστεί στα δεδομένα και τις σταθερές του διεθνούς συστήματος ώστε να αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της και να εκμεταλλεύεται τα συγκριτικά μειονεκτήματα της. Το δεύτερο κριτήριο είναι η εσωτερική συνοχή, δηλαδή το κατά πόσο οι επιμέρους πτυχές αλληλοϋποστηρίζονται και δεν αλληλοϋπονομεύονται. Το τρίτο είναι η αποδοτικότητα, δηλαδή στο κατά πόσο η επιλεγμένη και εφαρμοσμένη υψηλή στρατηγική προωθεί σε τελική ανάλυση τους πολιτικούς της σκοπούς με όσο το δυνατό οικονομικότερη χρήση των πόρων. Το τέταρτο είναι ο συσχετισμός ικανοτήτων και στόχων, δηλαδή το κατά πόσο ο οριζόμενος στόχος μπορεί να εκπληρωθεί από την αντικειμενική δύναμη της χώρας που τη χαράσσει και τέλος η αντοχή σε σφάλματα, δηλαδή η ικανότητα μιας υψηλής στρατηγικής να απορροφά σφάλματα και αρνητικές συνέπειες που μπορεί τυχόν να

λάβουν χώρα ή ακόμα και να ανακάμπτει μετά από μεγάλες αποτυχίες και ήττες (Παπασωτηρίου 2002:22)

Μέρος Δ'

4.1 ΙΚ: Ανάμεσα στη τρομοκρατία και την ίδρυση κράτους

Πριν να αναζητήσουμε την υψηλή στρατηγική του Ισλαμικού Κράτους, οφείλουμε πρώτα να αποσαφηνίσουμε το εάν το Ισλαμικό Κράτος αποτελεί πράγματι ένα κράτος-ακόμα και αν αυτό δεν έχει διεθνώς αναγνωριστεί- ή μια ακόμα τρομοκρατική οργάνωση του Ισλαμικού Κόσμου. Οι αντιφατικές απόψεις ακόμα και

ειδικών αναλυτών πάνω στο σε αυτό το ζήτημα αναδεικνύει και την πολυπλοκότητα του ίδιου του φαινομένου.

Ο πολιτολόγος Harold Laski ορίζει το κράτος ως εξής: «Ως κράτος εννοώ την κοινωνία... που υπόκειται στην κατοχή μιας καταναγκαστικής εξουσίας, η οποία είναι νομικά ανώτερη από κάθε άτομο ή ομάδα που απαρτίζει την κοινωνία.» (Laski 1982: 16). Από την πλευρά του ο Max Weber αντιλαμβάνεται το κράτος «ως μια πολιτική ιδρυματική επιχείρηση, όταν και εφόσον το διοικητικό της επιτελείο απαιτεί επιτυχώς το μονοπώλιο του νόμιμου φυσικού καταναγκασμού για την διεκπεραίωση των διατάξεων» (Weber, 2005:57). Ο Andrew Heywood ορίζει το κράτος βάσει πέντε χαρακτηριστικών (Heywood, 2006:133-4):

- Να είναι *κυρίαρχο*, δηλαδή να ασκεί απόλυτη και απεριόριστη εξουσία καθότι τίθεται υπεράνω όλων των υπόλοιπων ενώσεων και ομάδων στην κοινωνία.
- Οι κρατικοί θεσμοί να είναι *διακριτά «δημόσιοι»* σε αντίθεση με τους «ιδιωτικούς» θεσμούς της κοινωνίας των πολιτών.
- Να αντλούν νομιμοποίηση, δηλαδή οι αποφάσεις του κράτους να θεωρούνται δεσμευτικές για τα μέλη της κοινωνίας, επειδή θεωρητικά, λαμβάνονται προς το δημόσιο συμφέρον ή για το κοινό καλό.
- Να είναι ένα όργανο *κυριαρχίας*, δηλαδή η κρατική αυθεντία να στηρίζεται και στον εξαναγκασμό.
- Να είναι μια *εδαφική ένωση*, δηλαδή η δικαιοδοσία τους να είναι γεωγραφικά καθορισμένη και να περιλαμβάνει όλους όσους ζουν εντός των συνόρων του, πολίτες και μη.

Υπό αυτό το πρίσμα, οι κρατικοί θεσμοί είναι «δημόσιοι», υπεύθυνοι όχι μόνο για τη λήψη συλλογικών αποφάσεων, αλλά και για την απόσπαση της νομιμοποίησης με τη χάραξη και υλοποίηση αποφάσεων που εκφράζουν τα συμφέροντα της κοινωνίας. Επίσης, ως πολιτικός θεσμός, γίνεται αντιληπτός ως μηχανισμός διασφάλισης της τάξης που κατέχει την καταναγκαστική εξουσία να διασφαλίζει ότι οι νόμοι του γίνονται σεβαστοί και τηρούνται (Hay, Lister & Marsh, 2006).

Η εξωτερική κυριαρχία από την άλλη πλευρά αναφέρεται στην ικανότητα του κράτους να δρα ανεξάρτητα και αυτόνομα στο διακρατικό σύστημα. Αυτή είναι η εξωτερική όψη ενός κράτους, όπου, όπως υπογραμμίζουν οι Jackson & Sorensen «τα βασικά ζητήματα εντοπίζονται στις διακρατικές σχέσεις: πως οι κυβερνήσεις και οι κοινωνίες των διάφορων χωρών αναπτύσσουν σχέσεις και αντιμετωπίζουν αλλήλους, ποια είναι η βάση αυτών των διακρατικών σχέσεων, ποιες είναι οι εξωτερικές πολιτικές κάποιων συγκεκριμένων κρατών, ποιοι είναι οι διεθνείς οργανισμοί στους οποίους συμμετέχουν τα κράτη, πως πολίτες διαφορετικών κρατών προσεγγίζουν και συναλλάσσονται ο ένας με τον άλλον» (Jackson & Sorensen 2006: 48)

Η προσέγγιση αυτή διαχωρίζει την εξωτερική κυριαρχία σε δύο κατηγορίες: τη *de jure* και τη *de facto* υπόσταση του κράτους (Ηρακλείδης, 2014: 27). Ειδικότερα: Η *de jure* υπόσταση του κράτους αναγνωρίζει το κράτος ως νομική προσωπικότητα η οποία εξαρτάται από την επίσημη αναγνώριση από άλλα κράτη ή διεθνείς οργανισμούς. Η αναγνώριση αυτή παρέχει τη βάση του διεθνούς δικαίου, θεμελιώνει τη λειτουργία των διεθνών οργανισμών στην αρχή της ισότητας των κρατών και διασφαλίζει το απαραβίαστο της εδαφικής ακεραιότητας και της πολιτικής ανεξαρτησίας όλων των κρατών (Watson 2002), (Crawford, 1979). Η *de facto*

υπόσταση του κράτους αναφέρεται στο κράτος ως πολιτικοοικονομικό οργανισμό και «έχει να κάνει με το βαθμό στον οποίο τα κράτη έχουν αναπτύξει αποτελεσματικούς θεσμούς, μια σταθερή οικονομική βάση και έχουν πετύχει ένα σχετικά υψηλό επίπεδο εθνικής ενότητας, με την έννοια της λαϊκής ενότητας και υποστήριξης προς το κράτος» (Jackson & Sorensen, 2006: 50). Με βάση αυτή τη διάκριση, τη *de jure* και *de facto* υπόσταση του κράτους, η έννοια της κυριαρχίας προκρίνει:

1. Το σαφή διαχωρισμό μεταξύ εσωτερικής (τάξη) και εξωτερικής πολιτικής (διακρατικές σχέσεις), με τα κράτη να λειτουργούν όχι μόνο ως ενιαία και ορθολογικά συστήματα με βάση το εθνικό τους συμφέρον, αλλά και ως κύριοι ή μομαδικοί δρώντες στις διεθνείς σχέσεις.
2. Την αποδοχή των σημαντικών πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών διαφορών που υπάρχουν ανάμεσα στα κράτη. Αν και τα δικαιώματα και οι αρμοδιότητες των κρατών όπως αναγνωρίζονται στην έννοια της κυριαρχίας μπορεί να ταυτίζονται, οι δομές σύγκρουσης και συνεργασίας στις διεθνείς σχέσεις καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από την κατανομή της ισχύος μεταξύ τους. Έτσι, τα κράτη κατατάσσονται ως μεγάλες δυνάμεις, ως ισχυρά και αποτελεσματικά και ως αδύναμα και αποτυχημένα κράτη.

Ο Stephen Walt στο άρθρο του στο *Foreign Policy* αντιλαμβάνεται το Ισλαμικό Κράτος ως μια επαναστατική κρατική οντότητα η οποία ακολουθεί και τρομοκρατικά μέσα (Cronin 2015) για την εδραίωση της σε μια όμως ορισμένη γεωγραφική περιοχή λειτουργώντας ως μια υβριδική απειλή (Jasper, Moreland 2014). Για τον Walt, το Ισλαμικό Κράτος δεν διαφέρει σε τίποτα από τις προσπάθειες που πολλά επαναστατικά κινήματα ακολούθησαν για την δόμηση ενός νέου κράτους όπως συνέβη στο Ιράν, στη Κίνα, τη Σοβιετική Ένωση μετά τις μεγάλες επαναστάσεις και τις δυσκολίες που και σε αυτές τις περιπτώσεις είχαν ανακύψει (Walt 2015)

Από την άλλη πλευρά στο άρθρο του στην *Washington Post*, ο Quinn Meacham, υποστηρίζει ότι το Ισλαμικό Κράτος παρ' ότι δεν έχει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που έχει ένα σύγχρονο κράτος, η πορεία του δείχνει μια προσπάθεια διαμόρφωσης μιας κρατικής οντότητας η οποία επιχειρεί να επιφέρει μια κανονικότητα για τους κατοίκους που ζουν εντός των συνόρων του αλλά και διότι για να καταφέρουν οι αντίπαλοι του να κυριαρχήσουν σε αυτό, θα πρέπει πρώτα να καταστρέψουν τις ίδιες τις δομές που αυτό έχει εγκαθιδρύσει (Mecham 2015). Θέτοντας έξι προϋποθέσεις (φορολόγηση, ορισμό δικαιωμάτων πολίτη, διεθνείς σχέσεις, εσωτερική ασφάλεια, δημόσιες υπηρεσίες, οικονομική ανάπτυξη) για τον ορισμό μιας οντότητας σε κρατική ορίζει πως το Ισλαμικό Κράτος παρ' ότι επιχειρεί στο εσωτερικό του να αναπτυχθεί σε κρατική οντότητα στο επίπεδο των διεθνών σχέσεων υστερεί σε μεγάλο βαθμό.

Η F. Napoleoni επισημαίνει πως το Ισλαμικό Κράτος αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα κράτους-κελύφους. Το κράτος-κέλυφος χαρακτηρίζεται από έλλειψη πολιτικής ολοκλήρωσης και από την διαλυμένη κοινωνική και πολιτική βάση που υφίσταται στην επικράτεια του. Οι διοικούντες μονοπωλούν την εξουσία ενώ παράλληλα δίνουν ιδιαίτερο βάρος στην σημασία της οικονομίας αλλά και της νομιμοποίησης (Napoleoni 2015:70).

Συμπερασματικά, παρ' ότου το Ισλαμικό Κράτος, δεν αναγνωρίζεται αυτή τη στιγμή ως ένα κυρίαρχο κράτος στο διεθνές σύστημα, η προσπάθεια του αλλά και οι επιδόσεις που είχε σημειώσει στο εσωτερικό μέτωπο το καθιστούσαν μια *de facto* αλλά όχι *de jure* κρατική οντότητα από τη στιγμή που υστερεί στο σκέλος της διεθνούς αναγνώρισης.

4.2 Το «κράτος» του Ισλαμικού Κράτους¹²

Το Ισλαμικό Κράτος εν αντιθέσει με την κυρίαρχη αφήγηση που το παρουσιάζει ως μια πολεμική μηχανή ακραίων ισλαμιστών- που ζουν και κινούνται ανάμεσα στο παραλογισμό και το φανατισμό- αυτά τα χρόνια έχει επιδείξει ιδιαίτερες πολιτικές ικανότητες. Τον όρο πολιτικές ικανότητες, τον ορίζουμε ως την ικανότητα συντονισμένης δράσης με στόχο την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων πολιτικών στόχων και διευθέτησης των συγκρούσεων που προκύπτουν στο εσωτερικό της (Heywood 2006:23). Το Ισλαμικό Κράτος, εν αντιθέσει με όσους το αντιλαμβάνονται μονάχα ως μια τρομοκρατική οργάνωση που επιδίδεται σε βίαιες ενέργειες, προσπάθησε όλα τα προηγούμενα χρόνια να θεμελιώσει μια κρατική οντότητα με συγκεκριμένες και συγκροτημένες λειτουργίες. Σύμφωνα με τον Neumann το Ισλαμικό Κράτος είναι ένα υβρίδιο επαναστατικής οργάνωσης και κράτους με οριζόντια δομή ενώ στόχος του είναι η υλοποίηση του σαλαφιστικού κοινωνικού οράματος και η υιοθέτηση και τήρηση αυστηρών κανόνων που αποτελούν μέρος της στρατηγικής του Abu Bakr Naji (Neumann 2016:101-108)

Το Ισλαμικό Κράτος παρ' ότου ανέκαθεν όριζε ως κυρίαρχο στόχο την διαρκή διεύρυνση της κυριαρχίας του και όχι την εδραίωση, εν τέλει στα μέρη τα οποία κυριάρχησε, κατάφερε να διαμορφώσει ένα ιδιαίτερο πλέγμα εξουσιών και στην πραγματικότητα μια κρατική οντότητα. Εν αντιθέσει και πάλι με τις κυρίαρχες αφηγήσεις που εμφανίζουν το Ισλαμικό Κράτος ως μια οντότητα που κυβερνάται μονάχα από τον θρησκευτικό της ηγέτη Abu Bakr al-Baghdadi, το Ισλαμικό Κράτος χαρακτηρίζεται από μια ιδιαίτερη και διευρυμένη διάχυση εξουσίας ανάμεσα σε διαφορετικά γεωγραφικά αλλά και θεματικά διαχωρισμένα κέντρα τα οποία όμως υπάγονται στην επίβλεψη και την κυριαρχία του Θρησκευτικού ηγέτη και αρχηγού. (Thompson, Shumpert 2014).

Έτσι ιεραρχικά κάτω από τον Abu Bakr al-Baghdadi βρίσκονται οι σύμβουλοι του που ηγούνται των ανάλογων υπηρεσιών με κυριότερα το συμβούλιο στρατιωτικών υποθέσεων και θρησκείας. Πιο συγκεκριμένα, το συμβούλιο της Shura Council είναι ένα από τα ισχυρότερα όργανα του ΙΚ το οποίο αποτελείται από τους

¹² Οι πληροφορίες γύρω από τη δομή του Ισλαμικού Κράτους σε Συρία και Ιράκ χρονολογούνται στο 2014-2015 και σε καμία περίπτωση δεν ανταποκρίνονται στην σημερινή κατάσταση που κυριαρχεί στην επικράτεια του. Η επιλογή να χρησιμοποιηθούν αυτά τα στοιχεία παρ' ότου δεν ανταποκρίνονται στην σημερινή κατάσταση πλήρως, έγινε διότι στόχος είναι να αναδειχθεί η προσπάθεια του Baghdadi να οικοδομήσει ένα σύγχρονο κράτος αλλά και η όσμωση μεταξύ θρησκευτικών και κοσμικών στοιχείων στο εσωτερικό του Ισλαμικού Κράτους.

σημαντικότερους συμβούλους του Baghdadi (Barrett 2014). Το συμβούλιο αυτό διοικείται από τον Abu Arkan al Ameri και αποτελείται από εννέα μέλη, εκ των οποίων πολλοί προέρχονται από το καθεστώς του Saddam. Στόχος αυτού του συμβουλίου είναι να ακολουθούν τις εντολές του Baghdadi αλλά και να απομακρύνουν τον Baghdadi αν ο ίδιος απομακρύνεται από τις αρχές του σαλαφισμού(Thompson, Shubert 2015).

Το ισχυρότερο όμως όργανο είναι το Θρησκευτικό Συμβούλιο (Sharia Council), το οποίο αποτελείται από έξι μέλη και επί της ουσίας εποπτεύει το εάν πράγματι οι νόμοι και ο τρόπος άσκησης εξουσίας και οργάνωσης της κοινωνίας είναι σύμφυτος με τους νόμους της Sharia. Πέρα όμως από ιδεολογικό ρόλο, το συμβούλιο έχει και κατασταλτικό ρόλο, καθώς διοικούν την θρησκευτική αστυνομία αλλά και αποφασίζουν τις ποινές για εκείνους τους παραβάτες που προσβάλλουν τους νόμους της Sharia (Barrett 2014). Στις επιτροπές του συμβουλίου που συμβάλλουν στο έργο της εποπτείας ,συμβάλλουν όχι μόνο ιρακινοί αλλά και σαλαφιστές ιερείς από τις χώρες του Κόλπου όπως Bandar bin Sha'alan, ο Omar al Qahtani και ο Turki Benali αλλά και ο Osman al Nazeh al Asiri.

Πέρα όμως από το θρησκευτικό συμβούλιο, υπάρχουν:

- Το Συμβούλιο Άμυνας, Ασφάλειας και Πληροφοριών. Το Συμβούλιο αυτό είναι ίσως ένα από τα κρισιμότερα για την διασφάλιση της εδραίωσης του Ισλαμικού Κράτους αυτή τη στιγμή καθώς είναι το καθ ύλην αρμόδιο όργανο για την εσωτερική αλλά και εξωτερική ασφάλεια του Χαλιφάτου. Είναι επίσης υπεύθυνο να εφαρμόζει νόμους, διατάγματα, δικαστικές αποφάσεις αλλά και να συλλέγει μυστικές πληροφορίες χρήσιμες για το Χαλιφάτο. Υπεύθυνος του Υπουργείου αυτού είναι ο Abu Bakr al-Anbari ο οποίο είχε διατελέσει πρώην γενικός διοικητής του Saddam Hussein.
- Το συμβούλιο περιφερειών: Το Ισλαμικό Κράτος σε Συρία και Ιράκ είναι διαχωρισμένο σε περιφέρειες, στις οποίες ηγούνται στελέχη του Ισλαμικού Κράτους. Το συμβούλιο των περιφερειών επί της ουσίας εποπτεύει το εάν εφαρμόζεται η ορισμένη πολιτική σε όλη την επικράτεια του ΙΚ ενώ είναι και πολιτικά υπεύθυνο των διορισμένων τοπικών αρχόντων.
- Το συμβούλιο οικονομικών: Όπως και σε κάθε σύγχρονο κράτος, έτσι και για το ΙΚ, ο παράγων της οικονομίας είναι καθοριστικός για την θεμελίωση του Ισλαμικού Κράτους. Το συμβούλιο των οικονομικών είναι υπεύθυνο για την επιβολή φορολογίας, τη συγκέντρωση των φόρων αλλά και την συγκέντρωση των πόρων που είναι αναγκαίοι για την διεξαγωγή των πολεμικών επιχειρήσεων.
- Το Συμβούλιο Ενημέρωσης: Αν αναλογιστούμε το τεράστιο εύρος προπαγανδιστικού υλικού που το Ισλαμικό Κράτος έχει εκδώσει τότε είναι εύκολα κατανοητό πως το υπουργείο αυτό διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για

το Χαλιφάτο. Υπεύθυνος σε αυτό το τομέα είναι Abu Al Athir Omru al Abbassi

- Το Συμβούλιο Δικαιοσύνης: το οποίο διοικείται από τον Abu Mohammad al-Ani με κύρια αρμοδιότητα την διάδοση και εφαρμογή του Ισλαμικού Νόμου σε όλη την επικράτεια.
- Το συμβούλιο του Στρατού: στο οποίο φημολογείται ότι ηγείται ένας Τσετσένος μαχητής ο Omar al Shisbani. το οποίο διοικείται από τον Abu Ahmad al 'Alawani. Το συμβούλιο περιλαμβάνει τρία μέλη των οποίων οι αρμοδιότητες είναι να σχεδιάζουν και να επιτηρούν τους διοικητές στρατού και τους στρατιώτες που εμπλέκονται στα πεδία των μαχών. Τα μέλη του Συμβουλίου διορίζονται όλα από τον Χαλίφη.

Κάτω από τον Χαλίφη και τους συμβούλους του βρίσκονται οι κυβερνήτες της Συρίας και του Ιράκ ο Abu Ali an- Anbari, Abu Muslim al-Turkmani αντίστοιχα οι οποίοι ήταν ανώτερα στελέχη του Hussein. Κάθε κυβερνήτης είναι ιεραρχικά ανώτερος των δώδεκα υπουργείων που έχουν δημιουργηθεί για την καλύτερη λειτουργία του Ισλαμικού Κράτους επιτελώντας ρόλο αντίστοιχο του πρωθυπουργού. (Neriah 2014). Οι δύο αυτοί άνδρες επί της ουσίας διοικούσαν τις 18 περιφέρειες του Ισλαμικού Κράτους σε Συρία και Ιράκ(Anbar, Baghdad, Diyala, Fallujah, an Janoub, Kirkuk, Nineveh, Salahuddin, Allepo, al Badiyah, al Baraka, Damascus, Hama, Ildib, al Khair, al Raqqa, al Sahel. Κάθε μια από αυτές τις περιφέρειες είχαν και έναν τοπικό διοικητή (Wali) ο οποίος συντονίζει τη δράση της οργάνωσης (εκεί που δεν υπήρχε έλεγχος) και της καθημερινότητας εκεί που το Ισλαμικό Κράτος είχε κυριαρχήσει(βλ. Εικόνα 17). Σύμφωνα με τον M. Barrett «η διοίκηση σε τοπικό επίπεδο αντανακλά τη κεντρική δομή του ΙΚ» ενώ επισημαίνει πως «κεντρικοί θεσμοί όπως το Συμβούλιο Ασφαλείας έχουν σαφώς μεγαλύτερη εξουσία από τους τοπικούς διοικητές»(Barrett 2014)

Πιο συγκεκριμένα, το Συμβούλιο του Ιράκ αποτελείται από επτά μέλη τους Abu Bakr Kadr, Abu Muhammad, Abu Louay aka Abu 'Ali, Abu Salah, Abu Hajar al Assafi, Abu Kassem και τον Abu 'Abd el Rahman al Bilawi ο οποίος όμως έχασε τη ζωή του κατά τη διάρκεια αεροπορικών βομβαρδισμών(Sherlock 2014).Όσον αφορά τη διάρθρωση των Υπουργείων στη Συρία, αυτή παρ 'ότι έχει αντίστοιχη δομή με αυτή του Ιράκ, τα ονόματα των υπευθύνων της παραμένουν άγνωστα.

Από αυτή τη παρουσίαση καθίσταται σαφές, πως το Ισλαμικό Κράτος παρ ότι αποτελεί ενός ανδρός αρχή έχει στο εσωτερικό του ακόμα και «ανεξάρτητα Συμβούλια»(Sharia Council) τα οποία ο Abu Bakr al-Baghdadi οφείλει να σέβεται κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων και διοίκησης. Ένα λοιπόν παράδοξο στοιχείο είναι πως ο Χαλίφης έχει εδραιώσει ένα μοντέλο διοίκησης το οποίο σε μεγάλο βαθμό προσιδιάζει σε αυτό της Δύσης. Προφανώς όταν αναφέρουμε τις συγκλίσεις που διαπιστώνονται σε καμία περίπτωση δεν αναφερόμαστε στο περιεχόμενο των

αποφάσεων αυτό καθ' αυτό αλλά στο τρόπο που η οργάνωση έχει διαμορφώσει τους θεσμούς της και τον τρόπο λειτουργίας της.

4.3 Η διάσταση της στρατιωτικής στρατηγικής

Στην παρούσα μελέτη έχουμε διαχωρίσει τη δράση του ΙΚ σε δύο κύριες περιόδους. Η πρώτη εκκινεί από το 2011 ως και το Σεπτέμβριο του 2014, όταν οι μαχητές του Baghdadi κατάφεραν να επεκτείνουν την επικράτεια που βρισκόταν υπό τον έλεγχο τους σε μια έκταση μεγαλύτερη του Ηνωμένου Βασιλείου και η δεύτερη περίοδος είναι από το 2015 ως σήμερα όπου το ΙΚ πασχίζει να διατηρήσει την κυριαρχία του ενώ πλέον βιώνει ανοιχτά την ήττα στο στρατιωτικό μέτωπο από τις συριακές και κουρδικές δυνάμεις (Khatib 2015)

4.3.1 Οι επιρροές των Sun Tzu, Clausewitz, Hart

Μπορεί ο Baghdadi να ισχυρίζεται πως ο πόλεμος ο οποίος διεξάγει εμπνέεται από τη θεική βούληση και οι νίκες που επετύγχανε προέρχονταν από τα θεικά μηνύματα που ο ίδιος λάμβανε (Strange 2014) ή από προφητείες (McCants 2016:121) , όμως μελετώντας τις στρατιωτικές κινήσεις του Ισλαμικού Κράτους διαπιστώνουμε μια βαθιά μελέτη στρατηγιστών¹³ όπως του Sun Tzu, του Clausewitz και του Liddell Hart.

Το Ισλαμικό Κράτος, το καλοκαίρι του 2014 ολοκλήρωσε έναν άκρως πετυχημένο κύκλο σημαντικών επιτυχιών του στο στρατιωτικό επίπεδο. Για να καταφέρει να φτάσει σε αυτό το σημείο αξιοποίησε μια σειρά στοιχείων που ο κινέζος φιλόσοφος είχε επισημάνει ως βασικά συστατικά στοιχεία ενός επιτυχημένου πολέμου. Πρώτα και κύρια ο Baghdadi δίχως προειδοποιήσεις και έχοντας σαφή γνώση του εδάφους που θα έδινε τη μάχη αξιοποιούσε τον αιφνιδιασμό απέναντι στις ιρακινές δυνάμεις ώστε να αποσπά γρήγορες και αναίμακτες νίκες επί των αντιπάλων της (Gerges 2014). Το δεύτερο και βασικότερο στοιχείο είναι πως πριν προβεί σε έναν ανοιχτό πόλεμο έναντι της κυβέρνησης Maliki είχε διαμορφώσει στο εσωτερικό των σουνιτικών κοινοτήτων συναίνεση τόσο γύρω από το αίτημα του απεγκλωβισμού από το σκληρό καθεστώς του Maliki όσο και της πίστης στο δίκαιο αγώνα των Σουνιτών, καθιστώντας έτσι το πόλεμο που προετοίμαζε ως έναν δίκαιο πόλεμο. Το τρίτο στοιχείο είναι πως ο Baghdadi σύμφωνα και με αναλύσεις του Institute Study of War μπορούσε να αξιοποιεί με το καλύτερο τρόπο τα δίκτυα πληροφοριοδοτών που είχε ώστε ανά πάσα στιγμή να μπορεί να είναι αυτός που καθορίζει το χώρο και το χρόνο που θα δώσει τη σύγκρουση. Βέβαια, από την άλλη πλευρά και λόγω του «επαναστατικού» χαρακτήρα της οργάνωσης, ο Baghdadi ενέπλεξε την οργάνωση σε έναν διαρκή πόλεμο ο οποίος εξαντλούσε τους πόρους της οργάνωσης ενώ

¹³ Ο όρος στρατηγιστής χρησιμοποιείται για να αποδώσει τόσο την πολεμική ικανότητα στο πεδίο των μαχών όσο όμως και την ικανότητα μελέτης και παραγωγής θεωρίας για την στρατηγική. Για περισσότερα βλ. Υφαντής, Κ. (2010) Εισαγωγή στη Στρατηγική. Αθήνα: Σιδέρης

παράλληλα δημιουργούσε διαρκώς νέους εχθρούς τους οποίους καλείτο να αντιμετωπίσει απέναντι σε στρατιωτικές δυνάμεις φανερά ισχυρότερες.

Πέρα όμως από τον Sun Tzu, στη δράση της οργάνωσης μπορούμε να διακρίνουμε και στοιχεία της σκέψης του Clausewitz. Μπορεί το Ισλαμικό Κράτος, να μην επεδίωκε τη συνολική καταστροφή ισχύος του αντίπαλου στρατού, όμως μέσω των βιντεοσκοπημένων μηνυμάτων με τους αιχμαλώτους στρατιωτικούς που βασανίζονταν επιχειρούσε να καταρρακώσει το ηθικό του αντιπάλου ώστε να λειτουργούν αυτές οι εικόνες αποτρεπτικά για την προσπάθεια άμυνας απέναντι στο του. Η διαδικασία αυτή, είναι αυτό που ο Clausewitz χαρακτήριζε ως «*αιματηρή και καταστροφική δοκιμασία των φυσικών και ηθικών δυνάμεων του ανθρώπου*». Πραγματικά, η απώλεια του ηθικού αποδείχθηκε ο πιο καθοριστικός παράγοντας για την έκβαση της μάχης απέναντι στους αντιπάλους που το Ισλαμικό Κράτος ανά καιρούς είχε (Cockburn 2014).

Στη δράση του Ισλαμικού Κράτους συναντάμε και στοιχεία από τη σκέψη του Liddell Hart του οποίου η στρατηγική σκέψη συνοψίστηκε στη στρατηγική της έμμεσης προσέγγισης. Σύμφωνα με τον Liddell Hart *"Η στρατηγική δεν έχει τίποτα άλλο να υπερβεί, εκτός από την ίδια τη φύση. Σκοπός της είναι να μειώσει την πιθανότητα αντίστασης και συνεχώς επιδιώκει να εκπληρώσει το σκοπό αυτό με την αξιοποίηση των στοιχείων της κινητικότητας και του αιφνιδιασμού. Παρά το γεγονός ότι η στρατηγική ενδέχεται να στοχεύει περισσότερο στην αξιοποίηση της κινητικότητας, από αυτήν του αιφνιδιασμού, τα δύο στοιχεία έχουν διάδραση μεταξύ τους. Η κίνηση προκαλεί αιφνιδιασμό και ο αιφνιδιασμός επιτάσσει την κίνηση"* (Hart 1991).

Καθίσταται λοιπόν σαφές πως παρά τις θεϊκές διακηρύξεις και λόγους, οι μαχητές του Baghdadi κινούνταν και δρούσαν με πολύ συγκεκριμένο και δομημένο τρόπο έχοντας μια ορισμένη τακτική για την διαχείριση των συγκρούσεων και του πολέμου αντιλαμβανόμενοι το πόλεμο ως συνέχεια της πολιτικής με άλλα μέσα και όχι ως μια αλόγιστη πρακτική που στόχο είχε το θάνατο και τη βαρβαρότητα αλλά αντίθετα αξιοποιούσε την βαρβαρότητα, τις προφητείες και το θάνατο ως μέσα για την επιτυχή έκβαση του στόχου της.

4.3.2 Τα μέσα της επέκτασης

Το Ισλαμικό Κράτος όταν έκανε την δυναμική του επανεμφάνιση τον Αύγουστο του 2014 εμφάνισε ένα τελείως διαφορετικό πρόσωπο από αυτό το οποίο είχαμε συνηθίσει να βλέπουμε από τις υπόλοιπες τζιχαντιστικές οργανώσεις της Μέσης Ανατολής. Οι εικόνες με τους μαχητές του Baghdadi να εισβάλλουν με τεθωρακισμένα και βαρύ οπλισμό στην πόλη της Μοσούλης, επιβεβαίωνε αυτή τη ποιοτική διαφορά σε σχέση με τις υπόλοιπες οργανώσεις του παρελθόντος οι οποίες απέφευγαν την έκθεση στα φώτα της δημοσιότητας αλλά και τις θεαματικές κατακτήσεις εδαφών (Cockburn 2015).

Ο Lt General Mayville είχε αποκαλέσει την οργάνωση «ως μια καλά στρατιωτικά οργανωμένη δύναμη με ικανότητα προσαρμογής στις συνθήκες της σύγκρουσης»(Kumar 2015) ενώ μια σειρά αναλυτών είχαν επισημάνει την τεράστια πρόσβαση σε οπλικά συστήματα που η οργάνωση έχει σε Συρία και Ιράκ. Πέρα όμως από την αρπαγή όπλων από Ιράκ και Συρία, το ΙΚ είχε πρόσβαση απευθείας στον σύγχρονο οπλισμό που οι ΗΠΑ και η Γαλλία έστειλαν στην Συρία με στόχο την στήριξη της αντιπολίτευσης απέναντι στον Assad(Cockburn 2015) καθώς η στρατιωτική απειρία των αντιπολιτευόμενων είχε ως αποτέλεσμα την αρπαγή αυτού του οπλισμού από τους έμπειρους μαχητές του Χαλιφάτου.

Στο μέρος Β' της εργασίας αυτής παρουσιάσαμε την γέννηση του Ισλαμικού Κράτους και τους μετασηματισμούς που υπέστη μέσα στη πορεία του χρόνου. Όπως αναφέρει η Daniella Peled «η ανάμειξη της *Qaeda* του Ιράκ με τα στελέχη του καθεστώτος του *Saddam Hussein* είχε επανακαθορίσει σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο που ο *Baghdadi* θα έδινε το πόλεμο για την επικράτηση του Χαλιφάτου»(Paled 2015). Στελέχη όπως ο Abu Ayman al-Iraqi-που υπηρέτησε το ιρακινό καθεστώς- αποτελούσε τον γενικό διοικητή του Ισλαμικού Κράτους(Khatib 2015) ενώ μια σειρά στελεχών του *Saddam* ανέλαβαν υψηλόβαθμες θέσεις στην γραφειοκρατία του Χαλιφάτου(Ryan 2015).

Η συνύπαρξη των τζιχαντιστών και των στελεχών του κόμματος *Baath*, δημιούργησε έναν ιδιαίτερα αποδοτικό στρατιωτικό μηχανισμό για το Ισλαμικό Κράτος καθώς συνδύαζε την μαχητικότητα των Ισλαμιστών μαχητών αλλά και την εμπειρία των πιο οργανωμένων σουνιτών του κόμματος *Baath*(Barrett 2014). Από αυτή την μείξη εξ άλλου προέκυψε και αυτή η διαλεκτική σχέση ανάμεσα σε εδραίωση και διαρκή επέκταση που για πάνω από δύο χρόνια κατέστησε το ΙΚ έναν ανίκητο στρατό στα εδάφη της Μέσης Ανατολής(Khatib 2015).

Μέχρι και τα τέλη του 2014 η οργάνωση επί της ουσίας είχε φτάσει στο ζενίθ της επιτυχίας του. Όπως επισημαίνει η Jessica Lewis McFate «το ΙΚ επεδίωκε να εδραιώσει τη παρουσία του με τον έλεγχο μεγάλων αστικών κέντρων, τα οποία εμπίπτουν στα εξωτερικά σύνορα των περιοχών που ήλεγχε στρατιωτικά»(McFate 2015) ενώ η Lina Khatib ανέφερε πως πέρα από τις δύο σημαίνουσες σημασίας πόλεις όπως η Raqqa και η Mosul οι μαχητές του ΙΚ έδιναν ιδιαίτερη βάση στις περιοχές ανάμεσα σε Συρία και Ιράκ ώστε να μπορούν να προελαύνουν και προς τις δύο χώρες(Khatib 2015). Με την ισχνή παρουσία των ΗΠΑ, τη διακριτική παρουσία της Τουρκίας και των χωρών του Κόλπου αλλά και την στρατηγική επιλογή του Assad να στοχεύσει κατά του SDF(Syrian Democratic Forces) και της αντιπολίτευσης (McCanes 2016) το Ισλαμικό Κράτος προήλαυε χωρίς μεγάλες απώλειες κατακτώντας συνεχώς νέες περιοχές και διευρύνοντας τις επαρχίες του Χαλιφάτου.

Σύμφωνα με την έρευνα του Lucas Tomlinson, ο αριθμός των ισλαμιστών μαχητών που βρέθηκε στο Ιράκ και την Συρία υπολογίζεται στους 30000 εκ των οποίων πολλοί προέρχονται από τρίτες χώρες της Βόρειας Αφρικής αλλά και της Ευρώπης (Tomlinson 2016). Οι Jeremy Wilson, Armin Rosen και Jeremy Bender στην έρευνα τους εστίασαν κυρίως στο κομμάτι του στρατιωτικού εξοπλισμού που οι μαχητές

του Baghdadi είχαν στην διάθεση τους. Σύμφωνα με την έρευνα τους, το Ισλαμικό Κράτος διέθετε δύναμη πυρός ασύγκριτη σε σχέση με τις λοιπές τζιχαντιστικές οργανώσεις αλλά πιο ανίσχυρη από τις κυβερνήσεις του Ιράκ και της Συρίας. Το ΙΚ έχει χρησιμοποιήσει τη τελευταία τριετία τακς: (T55, T62, T72 Ural Tanks, BRDM-2 Armored Vehicles, MT-LB Armored Vehicles, BMP-1 Infantry Fighting Vehicles, 122 mm 2S1 Gvozdika Self-Propelled Artillery), πυραύλους εδάφους-αέρος(82 mm B-10 Recoilless Rifle 105 mm, M40 Recoilless Rifle, M79 Osa Rocket Launcher, 9K32 Strela-2 MANPADS) εκτοξευτήρες πυραύλων(the 57 mm UB-16, the 107 mm Type 63, and the 122 mm BM-21) ,πυραυλικά συστήματα (D-30 Howitzer, Type 59-1 Field Gun, M198 Howitzer, αντιαεροπορικά συστήματα(ZSU-23-4s)(Jeremy Wilson, Armin Rosen και Jeremy Bender 2016). Παράλληλα, ο Chelmar Kumar προσθέτει πως το Ισλαμικό Κράτος είχε πρόσβαση και σε πολεμικά αεροπλάνα τα οποία όμως απώλεσε μετά από βομβαρδισμούς του συριακού στρατού(Kumar 2015) . Όσον αφορά τώρα την προέλευση του οπλισμού του ΙΚ, αυτός κατά πλειοψηφία προερχόταν κυρίως από την πρώην ΕΣΣΔ αλλά και τις ΗΠΑ ενώ η κατάληψη του Ιράκ αλλά και ενός κομματιού της Συρίας, προσέφερε στον ISIS πρόσβαση στο συριακό και ιρακινό οπλοστάσιο. Φυσικά, το πεπαιωμένο οπλοστάσιο του ΙΚ σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να ερμηνεύσει την κυριαρχία του σε μια έκταση μεγαλύτερη της Μεγάλης Βρετανίας ούτε η ανθεκτικότητα που επεδείκνυε απέναντι στις σημερινές επιθέσεις των Σύρων, της Ρωσίας αλλά και των ΗΠΑ.

Η Napoleoni αλλά και ο Cockburn τονίζουν πως η επικράτηση των ισλαμιστών σε Συρία και Ιράκ δεν σχετίζεται τόσο πολύ στην στρατιωτική υπεροχή του ΙΚ αλλά κυρίως στις πολιτικές που οι Assad και Maliki εφήρμοσαν τα προηγούμενα χρόνια έναντι των σουνιτικών πληθυσμών οι οποίες εν τις πράγμασι οδήγησαν τους πληθυσμούς αυτούς εκτός κοινωνικής και οικονομικής πραγματικότητας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι πως η πτώση της Μοσούλης πραγματοποιήθηκε από έναν μικρό αριθμό ανδρών που δεν ξεπερνούσαν τους χίλιους- όταν ο ιρακινός στρατός αριθμούσε τον εικοσαπλάσιο αριθμό ανδρών(Cockburn 2015)- και αυτό γιατί οι τοπικοί πληθυσμοί είχαν στηρίξει υλικά τους μαχητές του Baghdadi κάτι που οδήγησε τον Cockburn να χαρακτηρίσει τη κίνηση αυτή ως «λαϊκή εξέγερση των σουνιτών»(Neumann 2016:104).

Σύμφωνα με το Institute Study of War, το ISIS χωρίζει το κόσμο σε τρία επίπεδα, το πρώτο είναι αυτό της Συρίας και του Ιράκ, το δεύτερο είναι αυτό που βρίσκεται ευρύτερα στη Μέση Ανατολή και τη Βόρειο Αφρική και το τρίτο και τελευταίο αυτό που περιλαμβάνει όλο τον υπόλοιπο κόσμο.

Κάθε επίπεδο συνδέεται και μια διαφορετική τακτική προσέγγιση στο επίπεδο των μαχών. Έτσι, ενώ στο επίπεδο της Μέσης Ανατολής, οι μαχητές του Ισλαμικού Κράτους χρησιμοποιούν αντάρτικες μεθόδους αποσταθεροποίησης των κυβερνήσεων και ημισυμβατικές μεθόδους πολέμου, στο επίπεδο πέραν της Μέσης Ανατολής το ΙΚ χρησιμοποιεί τρομοκρατικές μεθόδους και αξιοποιεί τους λεγόμενους μοναχικούς λύκους με στόχο να πλήξει δυτικούς στόχους αλλά και παράλληλα να προσελκύσει εξτρεμιστές μουσουλμάνους στους κόλπους της.

Όσον αφορά τη τακτική που ακολούθησε σε Συρία και Ιράκ αυτή σύμφωνα με τον Bill Law ποικίλει ανάλογα με τη σημασία που δίνει στην κάθε επιχείρηση αλλά και του μεγέθους της πόλης που βίωνε τη πολιορκία από το ΙΚ. Έτσι, για την κατάληψη μιας μικρής επαρχίας, χρησιμοποιούνταν ελιγμοί, παγιδευμένα οχήματα τα οποία εκρήγνυνται ενώ στη συνέχεια πεζοί στρατιώτες αλλά και βομβιστές αυτοκτονίας ακολουθούσαν για την επιτυχή έκβαση της επιχείρησης συνεπικουρούμενοι από ελεύθερους σκοπευτές (Bill Law :2015). Όσον αφορά τώρα τη κατάληψη μεγάλων πόλεων και κομβικής σημασίας για την οργάνωση, τότε η τακτική που ακολουθείτο ήταν διαφορετική και αποτελείτο από συνδυασμό κινήσεων. Όπως αναφέρει ο Law « οι μεγαλύτερες πόλεις κατακτώνται με ένα συνδυασμό διείσδυσης, συγκεκριμένα σε περιοχές σουνιτών στο Ιράκ ακολουθώντας μια στρατηγική που το Institute Study War αποκαλεί στρατηγική της περικύκλωσης: η οργάνωση του καλύτερου πλάνου για την περικύκλωση μιας πόλης είναι η χρησιμοποίηση διαφορετικών μονάδων και όπλων, απρόβλεπτες τακτικές αλλά και ευελιξία για να διασπάσεις την άμυνα ενός πιθανού αντιπάλου».

Μια άλλη παράμετρος είναι ότι το ΙΚ επιχειρώντας μονάχα σε χερσαίο επίπεδο καλείτο να δράσει σε ερήμους, αστικά κέντρα αλλά και μεγάλες πόλεις. Έτσι, στην έρημο οι δυνάμεις του Baghdadi προτιμούσαν έναν πόλεμο ελιγμών που του επέτρεπε να βάλει από διαφορετικές θέσεις σε πόλεις που βρίσκονταν κοντά στην έρημο προκαλώντας σύγχυση στον αντίπαλο αλλά και αδυναμία συγκέντρωσης των δυνάμεων του για να αντιμετωπίσουν τις διάσπαρτες μονάδες του Baghdadi (TRISA 2014). Όσον αφορά τώρα τις αστικές περιοχές, η βασική τακτική του ΙΚ εδραζόταν στον αιφνιδιασμό. Πιο συγκεκριμένα στη πολιορκία της Μοσούλης, η τακτική του ΙΚ ήταν η ανάπτυξη επιλεγμένων δυνάμεων σε σημεία κλειδιά εντός της πόλης οι οποίοι παρείχαν πληροφορίες για τις κινήσεις των αντιπάλων αλλά και της κίνησης εντός της πόλης. Όταν οι δυνάμεις του ΙΚ πολιορκήσαν την πόλη κατείχαν ολμοβόλο και πυραύλους καταλαμβάνοντας τα κεντρικά σημεία της πόλης αλλά και στις εγκαταστάσεις παροχής ρεύματος. Παράλληλα ομάδες ενόπλων αφού κατέλαβαν τα αεροδρόμια της Μοσούλης, ενσωματώθηκαν στα επιτιθέμενα σώματα δημιουργώντας ακόμα μεγαλύτερα ρήγματα στους αμυνομένους. Μετά από πολιορκία ολίγων ημερών το ΙΚ κατέλαβε τη Μοσούλη με τακτική η οποία βασίστηκε στην απομόνωση των αμυνόμενων αλλά και στις ταυτόχρονες επιθέσεις σε διαφορετικά μέτωπα ακινητοποιώντας έτσι τον ιρακινό στρατό. Παράλληλα, ο Neumann επισημαίνει πως μια βασική κίνηση που το ΙΚ κάνει πριν την κατάληψη μιας πόλης είναι «η κατάκτηση πριν την εισβολή». Αυτό σημαίνει πως πριν το ΙΚ ξεκινήσει την πολιορκία μιας πόλης, μέσω ενός γραφείου στρατολόγησης έχει ήδη εντάξει τοπικό πληθυσμό στις τάξεις του κερδίζοντας την διάσπαση του αντιπάλου αλλά και χρήσιμες πληροφορίες για την περιοχή (Neumann 2016: 105)

Οι απρόσμενες και ιδιαίτερα βίαιες επιθέσεις των μαχητών του ΙΚ προκαλούσαν όχι μόνο απώλειες στους αντιπάλους αλλά και απροθυμία αντίδρασης των αντιπάλου πληθυσμού και στρατού λόγω των φρικαλεοτήτων των μαχητών του Baghdadi. Η βία και η φρικαλεότητα της δράσης τους είχε γίνει το καλύτερο εργαλείο στα χέρια τους.

Το Ισλαμικό Κράτος κατάφερε να αξιοποιεί με το καλύτερο δυνατό τρόπο τον παράγοντα έδαφος και κλίμα. Παρ' ότι σε τεχνικό επίπεδο υστερούσε από τις δυνάμεις τις οποίες καλείτο να αντιμετωπίσει, υπερτερούσε στο γεγονός πως οι στρατιωτικοί αρχηγοί της οργάνωσης ήταν έμπειροι μαχητές που για χρόνια δρούσαν στα σύνορα της Συρίας αλλά και το Ιράκ αποκομίζοντας έτσι πλεονεκτήματα σε σύγκριση με τους αντιπάλους τους οι οποίοι πέρα από φήμη φάνηκε πως σε όλα τα υπόλοιπα πεδία υστερούσαν. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτέλεσαν ο ιρακινός στρατός ο οποίος παρ' ότι αριθμούσε εκατοντάδες χιλιάδες άνδρες μαστιζόταν από την έλλειψη ηθικού αλλά και από τη διαφθορά όσο και των μαχητών των Peshmerga οι οποίοι παρ' ότι διατηρούσαν τη φήμη των ικανών μαχητών ηττήθηκαν μονάχα μέσα σε λίγες μέρες από το ΙΚ. Το ίδιο ισχύει φυσικά και για τον τελείως αποδυναμωμένο στρατό του Assad στη Συρία.

Το Ισλαμικό Κράτος κατάφερε με μεγάλη επιτυχία να συνδυάζει ανορθόδοξες μορφές αλλά και συμβατικό τρόπο πολέμου όπου αυτό ήταν αναγκαίο παραμένοντας όμως μια ομάδα εξέγερσης (Neumann 2016:106). Χαρακτηριστικό των επεμβάσεων του ΙΚ ήταν η ωμότητα των επιχειρήσεων, ο αιφνιδιασμός και η κίνηση απέναντι σε στατικούς εχθρούς. Οι μαχητές του Baghdadi, για να πετύχουν τον στρατηγικό τους στόχο, δεν δίσταζαν να χρησιμοποιούν ακόμα και τη σεξουαλική κακοποίηση ως όπλο πολέμου με στόχο τη πρόκληση φόβου και τρόμου άρα και εξασθένισης της όποιας αντίστασης (Kumar 2015). Η σφοδρότητα των χτυπημάτων τους αλλά και ο φόβος που προκαλούσαν στο πέρασμα τους, κατέληξαν να είναι ένα από τα σημαντικότερα όπλα της οργάνωσης στον δρόμο προς την εδραίωση.

4.3.3 Από την επέκταση στην εδραίωση

Μετά από το καλοκαίρι του 2014 και την κατάληψη της Μοσούλης από το ΙΚ, κυριάρχησε στους κόλπους της οργάνωσης η αντίληψη πως προέχει η εδραίωση στα κατεκτημένα εδάφη. Με εξαίρεση ίσως τη μάχη του Kobane (Βόρεια Συρία) απέναντι στους Κούρδους του YPG/PYD, η οργάνωση επιχείρησε την εδαφική, οικονομική και πολιτική εδραίωση στα νεοαποκτηθέντα εδάφη με ελάχιστες εξαιρέσεις. Η αλλαγή αυτή στη στοχοθεσία της οργάνωσης επιβεβαιώθηκε και από το περιοδικό Dabiq τον Σεπτέμβριο του 2014.

Ο al Baghdadi γνώριζε πως οι συνθήκες το 2014 ήταν τελείως διαφορετικές σε σύγκριση με αυτές του 2001. Η οικονομική κρίση, η αναβάθμιση του ρόλου της Ρωσίας στη γεωπολιτική σκακιέρα αλλά και η κοινωνική και πολιτική κόπωση των ΗΠΑ μετά την επέμβαση στο Ιράκ (Cockburn 2014:17), καθιστούσαν την χερσαία επέμβαση σχεδόν αδύνατη. Στόχος, λοιπόν, ήταν η προσπάθεια αποφυγής και προστασίας από τα χτυπήματα αέρος. Έτσι, σχετικά γρήγορα, η οργάνωση ανασυντάχθηκε και επένδυσε στην διαμόρφωση υπόγειων καταφυγίων, δρόμων και τούνελ και φυσικά στην ανάμειξη της με το γηγενή πληθυσμό ώστε να είναι ιδιαίτερο δύσκολο για την αμερικανική αεροπορία να στοχοποιήσει τους μαχητές. Παράλληλα αξιοποίησε αντιαεροπορικά άρματα (ZU-23s, FN-6, SA-7s) στην μάχη κατά των

αεροπορικών επιδρομών¹⁴. Τη σημασία της αμερικανικής και ρωσικής αεροπορικής ισχύος ως προς την διαφοροποίηση της ακολουθούμενης από την οργάνωση τακτικής, τονίζει και ο P. Cockburn «η αμερικανική αεροπορική ισχύς ανάγκασε το ΙΚ να εγκαταλείψει τον ημισυμβατικό πόλεμο και να στραφεί στον ανταρτοπόλεμο καθώς πια η δυναμική αντιμετώπιση απέναντι στον Assad και την ιρακινή κυβέρνηση ήταν αδύνατη» (Cockburn 2014:12)

Σε αυτό το σημείο φαίνεται ξεκάθαρα πως τα γεγονότα του 2003(όταν ο Saddam αποφάσισε να δώσει την μάχη έναντι των ΗΠΑ στην έρημο και όχι εντός των πόλεων) είχαν λειτουργήσει ως καλό μάθημα για τους ιρακινούς αξιωματικούς που πλέον βρίσκονταν στους κόλπους του Ισλαμικού Κράτους. Η επιλογή να αποφύγουν τις ανοιχτές συγκρούσεις και τις ερήμους ως πεδίο σύγκρουσης με τους χερσαίους συμμάχους των ΗΠΑ και της Ρωσίας διέσωσε το ΙΚ από μια ολοκληρωτική και γρήγορη ήττα.

Μετά και την εμπλοκή των Ρώσων στη μάχη για την εδραίωση του Assad η κατάσταση για το ΙΚ δυσκόλεψε ακόμα περισσότερο καθώς αναγκάστηκε να περιορίσει σε μεγάλο βαθμό τις χερσαίες επιχειρήσεις που έκανε στα εδάφη του Ιράκ και της Συρίας. Η στρατιωτική ήττα που βίωσε στο Kobane σε συνδυασμό με την δυναμική επανεμφάνιση του συριακού στρατού μαζί με τους μαχητές της Hezbollah περιόρισε δραστικά τις δυνατότητες προβολής ισχύος της οργάνωση και στο Νότο ενώ στο Ιράκ με τη παρέμβαση του Ιράν και την ανασύνταξη των συιτικών πολιτοφυλακών η ιρακινή κυβέρνηση κατάφερε πλήγματα κατά των μαχητών Baghdadi. Στα τέλη του 2015, το ΙΚ πλέον βρισκόταν σε μια ιδιαίτερα δύσκολη στιγμή καθώς διαρκώς έχανε εδάφη τα οποία δύσκολα μπορούσε να ανακτήσει.

4.3.4 Η αξιοποίηση της τρομοκρατίας

Όπως προαναφέραμε στην παρούσα εργασία, εν αντιθέσει με την Qaeda, το ΙΚ επεδίωξε πρωταρχικά την επέκταση και την εδραίωση του στα εδάφη της Συρίας και του Ιράκ και όχι την απευθείας επίθεση στις μητροπόλεις της Δύσης. Εν αντιθέσει με την Qaeda ο Baghdadi πίστευε πως η εδραίωση ενός μουσουλμανικού κράτους είναι σημαντικότερη από την στόχευση των ΗΠΑ. Φυσικά, η επιλογή αυτή δεν σηματοδοτούσε κάποια μεταστροφή στρατηγικού στόχου για την οργάνωση, αλλά μια καθαρά τακτική κίνηση που θα εξυπηρετούσε το στρατηγικό της στόχο(Byman 2015:181). Σε αντίθεση λοιπόν με τους προκατόχους της, το ΙΚ επιχειρούσε μικρής εμβέλειας τρομοκρατικά χτυπήματα κυρίως κατά κυβερνητικών και σιιτικών στόχων και δευτερευόντως κατά αμερικάνικων δυνάμεων στο Ιράκ.

¹⁴ Σύμφωνα με το TRADOC, τον Οκτώβριο του 2014, το ΙΚ είχε δημοσιοποιήσει στους μαχητές του ένα εγχειρίδιο αντιμετώπισης των αεροπορικών επιθέσεων και δη αυτών που πραγματοποιούνται από ελικόπτερα τα οποία πετούν σε πολύ χαμηλότερο ύψος και άρα μπορούν να καταστούν στόχοι από το πεπαλαιωμένο οπλικό σύστημα του ΙΚ.

Η επέμβαση όμως των ΗΠΑ, η εμπλοκή της Ρωσίας αλλά και η απροσδόκητη και ηρωική στάση των Κούρδων της Συρίας περιόρισαν την δυναμική που το 2014 είχε πάρει η οργάνωση. Η αδυναμία επέκτασης σε συνδυασμό με την σταδιακή ανακατάληψη εδαφών από την αναδιοργανωμένη ιρακινή κυβέρνηση αλλά και η επέκταση του Assad έστρεψαν την οργάνωση στην τακτική της Qaeda. Έτσι, ενώ μέχρι τότε το ζήτημα του Ισλαμικού Κράτους ήταν κυρίαρχα ζήτημα της Μέσης Ανατολής και της περιφερειακής ασφάλειας, η δράση του ΙΚ μετατράπηκε σε ένα διεθνές ζήτημα με άμεση επίδραση στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ¹⁵.

Πέρα όμως από τα οργανωμένα δίκτυα τα οποία το ΙΚ διατηρεί στην Ευρώπη, η οργάνωση, ως η ηγέτιδα δύναμη του τζιχαντισμού, προσέλκυε πιστούς οπαδούς επηρεασμένους από την δράση της, οι οποίοι όμως δεν έχουν καμία οργανική σχέση με την οργάνωση. Οι λεγόμενοι «μοναχικοί λύκοι» έχουν λειτουργήσει υπέρ της οργάνωσης καθώς προσφέρουν υπηρεσίες και χτυπήματα σε ευρωπαϊκούς στόχους χωρίς να μπορεί να λειτουργήσει η αποτροπή ή ο έλεγχος από τη πλευρά των διωκτικών αρχών αφού οι ίδιοι δεν φέρονταν να έχουν καμία σχέση με το τζιχαντισμό ή την οργάνωση.

4.3.5 Από την εδραίωση στην ήττα

Σήμερα είναι πλέον φανερό ότι το ΙΚ βρίσκεται στα πρόθυρα της κατάρρευσης(Ρούσσοσ 2017). Στη Συρία, ο συνασπισμός των Κούρδων και των ΗΠΑ πολιορκεί τη Raqqa και αναμένεται η πτώση της, ενώ στο Ιράκ, ο ιρακινός στρατός σε συνεργασία με τις σιιτικές πολιτοφυλακές και τις ΗΠΑ πολιορκούν την Μοσούλη. Φυσικά η διαδικασία εκκαθάρισης των πόλεων αυτών από τα τζιχαντιστικά στοιχεία δεν ήταν και δεν θα είναι μια εύκολη διαδικασία η οποία θα αποφέρει αποτελέσματα σε άμεσο χρονικό διάστημα.

Εν αντιθέσει με τον Hussein, οι μαχητές του Ισλαμικού Κράτους, γνωρίζοντας την τεράστια ασυμμετρία ισχύος ανάμεσα στους ίδιους και τους επιτιθέμενους σε καμία από τις δύο περιπτώσεις δεν επιχειρούν σε ανοιχτό μέτωπο. Αντίθετα, αναμειγμένοι με τους τοπικούς πληθυσμούς, εκμεταλλεζόμενοι τα υπόγεια δίκτυα που είχαν δημιουργήσει τα προηγούμενα τρία χρόνια και στηριζόμενοι βομβιστικές επιθέσεις και μορφές ανταρτοπολέμου επιχειρούν να ανακόψουν την πορεία των επιτιθέμενων.

Η υπεροπλία όμως του αντιπάλου δεν αφήνει περιθώρια και η τελική στρατιωτική ήττα για τους μαχητές του Baghdadi είναι θέμα χρόνου. Η απώλεια όμως αυτών των εδαφών ή υποχώρηση τους δεν σημαίνει και ολοκληρωτική ήττα του Ισλαμικού Κράτους. Όπως αναφέρει και το ISW «το ΙΚ έχει προετοιμαστεί για την στρατιωτική

¹⁵ Πέρα από τα τρομοκρατικά χτυπήματα που από μόνα τους αποτελούν ευθεία απειλή για την ασφάλεια των ευρωπαϊκών κοινωνιών, αυτά συνέπεσαν με την αύξηση των μεταναστευτικών ροών στην Ευρώπη. Η επίδραση των λαϊκιστών και των ακροδεξιών πολιτικών στοιχείων της Ευρώπης κατέστησε το προσφυγικό ζήτημα και το ζήτημα της τρομοκρατίας σχεδόν συνώνυμα, δημιουργώντας μια διευρυμένη αστάθεια και ανασφάλεια γύρω από την διαχείριση του προσφυγικού εμπλέκοντας την Ευρώπη ακόμα περισσότερο στα ζητήματα της Μέσης Ανατολής(Για περισσότερα βλ. Φίλης, Κ. (2016) Πρόσφυγες, Ευρώπη, ανασφάλεια. Αθήνα: Παπαδόπουλος

του ήττα στη Μέση Ανατολή και ήδη προετοιμάζει την επόμενη μέρα, με την οργάνωση νέων τζιχαντιστικών στοιχείων και στην αλλαγή της στρατηγικής του» (Cafarella, Kagan, Kagan 2017).

Συνοπτικά, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως το μεγαλύτερο στρατιωτικό προτέρημα του Ισλαμικού Κράτους είναι ότι εν αντιθέσει με τους αντιπάλους του είχε ιδιαίτερα καλή οργάνωση, ιεραρχικό σχήμα, αποφασιστικότητα στο επίπεδο των μαχών και των συγκρούσεων και την ανοχή αν όχι υποστήριξη των τοπικών κοινωνιών και κοινοτήτων. Ένα ακόμα στοιχείο όμως πέρα από αυτά το οποίο κατέστησε για αρκετά χρόνια το Ισλαμικό Κράτος μια ανίκητη δύναμη ήταν η δυνατότητα του να επιλέγει το ίδιο το χώρο και το χρόνο στον οποίον θα δώσει τη μάχη. Εφαρμόζοντας την τακτική του Sun Tzu το ΙΚ προχωρούσε σε συγκρούσεις και μάχες σε ανύποπτο χρόνο επιχειρώντας να κερδίσει μια μάχη με τις μικρότερες δυνατές απώλειες και το μικρότερο δυνατό κόστος απέναντι σε στρατιωτικές δυνάμεις χωρίς ηθικό και χωρίς εκπαίδευση.

4.4 Η οικονομική διάσταση

Ένα διαχρονικά κύριο συστατικό στοιχείο για την διεξαγωγή ενός πολέμου είναι η ικανότητα χρηματοδότησης του. Η ανάγκη αυτή γίνεται ακόμα επιτακτικότερη όταν δεν μιλάμε μονάχα για την διεξαγωγή μιας εκστρατείας- η οποία εκ των πραγμάτων έχει περιορισμένο χρονικό ορίζοντα- αλλά για την εδραίωση ενός κράτους το οποίο διαρκώς εκδηλώνει και εφαρμόζει μια αναθεωρητική εξωτερική πολιτική.

Μεγάλες τρομοκρατικές οργανώσεις όπως η Al Qaeda χρηματοδοτούσαν τις ενέργειες και τις δράσεις της από πόρους που προέρχονταν κυρίως από χρηματοδότες της Σαουδικής Αραβίας ή χωρών του Κόλπου(Wright 2006:45). Εν αντιθέσει, το Ισλαμικό Κράτος κατόρθωσε να πραγματοποιήσει κάτι που καμία αντίστοιχη οργάνωση δεν είχε καταφέρει: να παράγει, να διανέμει πλούτο και να χρηματοδοτεί τις ενέργειες του από τις δικές του δράσεις(Swanson 2015). Όπως αναφέρει η F. Napoleoni «εν αντιθέσει με την PLO ή τον IRA, το Ισλαμικό Κράτος κέρδισε με αξιοσημείωτη ταχύτητα την οικονομική της ανεξαρτησία από τους χρηματοδότες του, καθώς πραγματοποίησε αυτή την οικονομική μετάβαση σχεδόν χωρίς εσωτερική και εξωτερική αντίπραξη» (Napoleoni 2014:66)

Οι βασικές πηγές χρηματοδότησης του Ισλαμικού Κράτους είναι τέσσερεις. Πρώτον η ικανότητα να εκμεταλλεύεται και να αποκομίζει κέρδος από τις παράνομες ενέργειες που λαμβάνουν χώρα στο έδαφος του όπως η λεηλασία τραπεζών, οι εκβιασμοί, ο έλεγχος επί των πλουτοπαραγωγικών πηγών της επικράτειας του, οι ληστείες των ατομικών περιουσιών αλλά και η παράνομη και τεράστια φορολόγηση. Δεύτερον, τα λίτρα που αποκομίζει από τις απαγωγές προσώπων και τρίτον οι δωρεές από μη κυβερνητικούς οργανισμούς που εδράζονται σε χώρες του Κόλπου και τέλος

στήριξη από τρομοκρατικά δίκτυα(FATF 2015). Οι J Hansen-Lewis και J Shapiro σε έρευνα που πραγματοποίησαν το 2015 επεσήμαιναν πως τα έσοδα του Ισλαμικού Κράτους κυρίως προέρχονται από τις ενέργειες που λαμβάνουν χώρα στην επικράτεια του και δεν στηρίζονται -στο βαθμό που οι Άραβες ηγέτες ισχυρίζονται- από τις δωρεές από χώρες του Κόλπου και συγκεκριμένα τη Σαουδική Αραβία (Hansen- Shapiro 2015).

4.4.1 Το λαθρεμπόριο πετρελαίου

Το Ισλαμικό Κράτος εκτείνεται σε μια περιοχή ιδιαίτερα πλούσια σε ορυκτούς πόρους. Καταλαμβάνοντας περιοχές όπως τη Μοσούλη, το Deir Ezzor στην Συρία, την al-Omar και τη Jafra, η οργάνωση γρήγορα κατέστη ένας ιδιαίτερα κρίσιμος παράγοντας στην εξόρυξη και διανομή πετρελαίου στην ευρύτερη περιοχή(Καρζάκης, Ιμπιντάκης, Μπαλτός 2014). Με το Ιράκ να είναι μια από τις πέντε πιο πλούσιες σε ορυκτούς πόρους γη στο κόσμο και με το δεδομένο πως οι εξαγωγές πετρελαίου αποτελούν ένα ζωτικό στοιχείο της οικονομίας της Συρίας, αντιπροσωπεύοντας το 35% του συνόλου των εσόδων από τις εξαγωγές της το 2011, είναι εύκολα αντιληπτό πως η κατάκτηση των περιοχών του Ιράκ και της Συρίας αποτέλεσαν για το Ισλαμικό Κράτος μια ιδιαίτερα προσοδοφόρα διαδικασία, η οποία γρήγορα την κατέστησε την πιο πλούσια τρομοκρατική οργάνωση στο κόσμο και ικανή να μπορεί να χρηματοδοτεί τις ενέργειες της χωρίς να εξαρτάται από την εξωτερική χρηματοδότηση τρίτων χωρών.

Έρευνες έχουν αναδείξει πως τα μέσα του 2015, η εξαγωγή πετρελαίου απέφερε έσοδα στην οργάνωση που ξεπερνούσαν τα τρία εκατομμύρια τη μέρα καθότι η εξαγωγή πετρελαίου άγγιζε τον αστρονομικό αριθμό των 80.000 βαρελιών στην ημέρα τα οποία και διατίθεντο στην Μαύρη Αγορά(Jonson 2014).

Παρ όλα αυτά και ιδιαίτερα μετά την έναρξη του πολέμου είναι δύσκολο να εκτιμηθεί με ακρίβεια η εξαγωγή του πετρελαίου και η ικανότητα του ΙΚ να το προωθεί σε αγορές. Οι βομβαρδισμοί των Ρώσων και των ΗΠΑ, η έλλειψη του απαραίτητου τεχνολογικού εξοπλισμού, η ένδυνα σε εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό αλλά και ο περιορισμός των προσβάσιμων αγορών-ιδιαίτερα μετά την επίθεση στο Παρίσι- έχουν μειώσει τις δυνατότητες εξόρυξης πετρελαίου και έχουν οδηγήσει το Ισλαμικό Κράτος σε μια παραγωγή που στρέφεται στη κάλυψη των δικών της αναγκών. Το οξύμωρο είναι πως το Daesh αποτελεί έναν από τους προμηθευτές ενέργειας ακόμα και του συριακού καθεστώτος με το οποίο βρίσκεται σε εμπόλεμη κατάσταση. Σύμφωνα με την έρευνα της FATF το Ισλαμικό Κράτος πουλάει το πετρέλαιο το οποίο εξάγει περίπου στη μισή τιμή από αυτή που μπορεί κάποιος ενδιαφερόμενος να προμηθευτεί από τη νόμιμη αγορά(FATF 2015).

4.4.2 Η φορολογία στο Ισλαμικό Κράτος

Εν αντιθέσει με το τι μπορεί οι περισσότεροι δυτικοί σήμερα να εκτιμούν για το Ισλαμικό Κράτος, η οργάνωση έχει επιδείξει μια ιδιαίτερη ευαισθησία και προσοχή στο τρόπο που έχει οικοδομήσει τον κρατικό της μηχανισμό αλλά και την συνολική

του λειτουργία. Σε όλη την επικράτεια του Ιράκ και της Συρίας που βρίσκεται υπό τον έλεγχο των μαχητών του Al Baghdadi κάθε οικονομική συναλλαγή που πραγματοποιείται, επιβαρύνεται με έναν φόρο προστιθέμενης αξίας τον οποίο οι ιδιώτες οφείλουν να επιστρέφουν στην διοίκηση.

Το Ισλαμικό Κράτος επιβάλλει τεράστιους φόρους σχεδόν σε κάθε συναλλαγή που πραγματοποιείται στην επικράτεια του. Με την φορολόγηση των καυσίμων, των μεταφορικών μέσων που χρησιμοποιούνται από τους κατοίκους, την συμμετοχή των νεαρών παιδιών στο σχολείο, το φόρο στις τραπεζικές συναλλαγές και τις υποχρεωτικές δωρεές από τις επιχειρήσεις, η οργάνωση κατάφερε να διαμορφώσει μια στέρεα οικονομική βάση η οποία δεν επηρεαζόταν από τις αεροπορικές επιθέσεις των ΗΠΑ και της Ρωσίας και μπορούσε να περιορίζει τις απώλειες από το εμπόριο πετρελαίου.

Όπως αναφέρει η έρευνα της FATF η μεγαλύτερη και σημαντικότερη πηγή εσόδων για το ΙΚ, είναι οι μισθοί που το συριακό και ιρακινό κράτος ακόμα και σήμερα προμηθεύει σε κατοίκους που ζουν εντός της επικράτειας του ΙΚ(FATF 2015). Η φορολογία σε αυτούς αγγίζει το ποσοστό του 50%(Solomon 2014) ενώ τα συνολικά κέρδη της οργάνωσης είναι πολλά εκατομμύρια δολάρια.

4.4.3 Η σημασία του Εμπορίου και της αγροτικής παραγωγής για το Ισλαμικό Κράτος

Σύμφωνα με έρευνες Ιρακινών οικονομολόγων το Ισλαμικό Κράτος παρ ότι διακηρύσσει την άρνηση της αποδοχής των συνόρων, εφαρμόζει και σε αυτό το σκέλος μια πολιτική που θυμίζει τη λειτουργία των εθνών κρατών. Σύμφωνα με έρευνες των Financial Times αλλά και της Telegraph, το Ισλαμικό Κράτος στα σύνορα του έχει εγκαταστήσει ομάδες ενόπλων οι οποίοι ελέγχουν τις ροές αγαθών που εισάγονται ή εξάγονται από την επικράτεια του επιβάλλοντας τους ανάλογους φόρους.

Επιπρόσθετα παρ ότι οι μαχητές του Al Baghdadi σε όποια χώρα έχουν εισβάλει προκαλούν το χάος, στο επίπεδο της οικονομίας και δη αυτό που αφορά τη δική τους επικράτεια, αποδεικνύονται ιδιαίτερα καλοί «μαθητές» των όρων του εμπορίου. Έτσι εν αντιθέσει με τις υπόλοιπες περιοχές που μαστίζονται από εγκληματικότητα, το Ισλαμικό Κράτος προσφέρει στους εμπόρους της περιοχής μια ιδιαίτερη ασφάλεια στις οικονομικές τους συναλλαγές αλλά και μια πρωτοφανή σταθερότητα.

Σύμφωνα με μελέτες, το ετήσιο κέρδος του Ισλαμικού Κράτους από αυτές τις συναλλαγές φθάνει το ποσό των 140 εκατομμυρίων δολαρίων το χρόνο.

Πέρα όμως από τις εμπορικές σχέσεις, το ΙΚ συγκεντρώνει έναν τεράστιο αριθμό χρημάτων από τη φορολόγηση των αγροτικών προϊόντων. Το Zakat, είναι εκείνος ο φόρος τον οποίο υποχρεούνται οι γεωργοί να καταβάλλουν στην κυβέρνηση. Πέρα όμως από τα υλικά κέρδη που αποφέρει στην οργάνωση η φορολόγηση των γεωργικών προϊόντων, το βασικότερο είναι πως για πολλά χρόνια ήλεγχε το

μεγαλύτερο κομμάτι της γεωργικής παραγωγής, κάτι που της έδινε τη δυνατότητα να περιορίζει τις δυνατότητες και την πρόσβαση σε τροφή των αντιπάλων στρατοπέδων (Abu al-Khair 2014).

4.4.4 Οι απαγωγές και οι δωρεές

Οι απαγωγές ιρακινών και σύρων αλλά πολύ περισσότερο δυτικών, έχει αποφέρει στην οργάνωση ένα διττό όφελος. Από τη μια πλευρά χρησιμοποιώντας τους απαχθέντες για λύτρα, έχει τεράστια οικονομικά οφέλη και από την άλλη πλευρά όταν αυτό δεν καταστεί εφικτό, τότε χρησιμοποιεί τους κρατούμενους ως πολιτικό μέσο για την τρομοκράτηση της Δύσης με τις φρικτές και πάντα βιντεοσκοπημένες δολοφονίες τους. Η A Swanson εκτιμά πως η μέθοδος των απαγωγών έχει αποφέρει τεράστια οικονομικά οφέλη στην οργάνωση που ξεπερνούν τα 45 εκατομμύρια δολάρια (Swanson 2014). Τόσο οι ΗΠΑ όσο το Ηνωμένο Βασίλειο προσπάθησαν να περιορίσουν τα έσοδα της οργάνωσης από τις απαγωγές καθιστώντας παράνομη την αποπληρωμή των λύτρων από τις οικογένειες των θυμάτων.

Όσον αφορά τις δωρεές που η οργάνωση έλαβε από τρίτες χώρες, αυτή σίγουρα δεν ανταποκρίνεται στα επίπεδα που αντίστοιχες οργανώσεις είχαν λάβει στο παρελθόν. Μέχρι και τις τρομοκρατικές επιθέσεις στην Ευρώπη όμως, πολλά δυτικά κράτη αλλά και οι χώρες του Κόλπου είχαν επιλέξει να χρηματοδοτούν άκριτα την αντιπολίτευση του Assad με στόχο την αποπομπή του. Η οικονομική όμως και στρατιωτική βοήθεια είτε μεταπωλείται στους τζιχαντιστές είτε αυτή παρακρατείται από τους μαχητές του Baghdadi.

Η A.Swanson υποστηρίζει πως το συνολικό πόσο των δωρεών που έχει φθάσει στο ΙΚ(με έμμεσο ή άμεσο τρόπο) ανέρχεται στο ποσό των 40 εκατομμυρίων δολαρίων για τα έτη 2013-2014(Swanson 2014). Παρ ότι το Ριάντ απορρίπτει κάθε σχέση με το ΙΚ, έγγραφα τα οποία διέρρευσαν από το Wiki leaks, εμφανίζουν τις ΗΠΑ έτοιμες να διακόψουν αυτή τη ροή χρημάτων από τη Σαουδική Αραβία προς τις ισλαμικές οργανώσεις της Μέσης Ανατολής η οποία παρατείνεται παρ ότι ήταν πλέον γνωστό πως η μετριοπαθής αντιπολίτευση δεν ήταν παρά οι μαχητές της Al Nusra Front(Williams 2017).

Ενώ οι ΗΠΑ προσπάθησαν να περιορίσουν αυτή τη ροή χρημάτων, διαπιστώθηκε πως τα τελευταία χρόνια μη κυβερνητικοί οργανισμοί που εδρεύουν σε χώρες όπως η Ιταλία και η Αίγυπτος προωθούν μεγάλα εμβάσματα στη Μέση Ανατολή και συγκεκριμένα στα πολεμικά μέτωπα με πρόσχημα τη στήριξη των προσφύγων. Η κατάληξη όμως των εμβασμάτων φανερώνει πως αυτά κατέληξαν σε μαχητές του Ισλαμικού Κράτους (FAFT 2015)

4.4.5 Άλλες πηγές χρηματοδότησης

Οι περιοχές που βρίσκονται υπό τον έλεγχο του Χαλιφάτου είναι ιδιαίτερα πλούσιες σε φυσικό πλούτο όπως φώσφορο, θείο και τσιμέντο τα οποία το Ισλαμικό Κράτος εμπορεύεται αποκομίζοντας ιδιαίτερα μεγάλα κέρδη και οφέλη. Μια ακόμα πηγή εσόδων είναι η αξιοποίηση των περιουσιών των κατοίκων είτε που εκτοπίστηκαν από τις εστίες τους είτε πέθαναν. Το Ισλαμικό Κράτος αφού δημεύει τις περιουσίες αυτές στην συνέχεια τις νοικιάζει σε άλλους κατοίκους, αντλώντας με αυτό τον τρόπο έσοδα.

Αυτό ίσως που κάνει μεγαλύτερη εντύπωση είναι πως οι μαχητές του Baghdadi εμπορεύονται ακόμα και αρχαία κειμήλια τα οποία πλέον βρίσκονται στην επικράτεια τους (Williams-Gru 2015). Παρ' ότι η εικόνα της καταστροφής της Παλμύρας, έχει καταστεί κυρίαρχη για την σχέση του Ισλαμικού Κράτους με τον ανθρώπινο πολιτισμό, φαίνεται πως η οργάνωση όχι απλά δεν κατέστρεψε αλλά αντίθετα εμπορευόταν σε υψηλές τιμές τα αρχαία κειμήλια αυτά αλλά και φορολογούσε τους αρχαιοκάπηλους που κατέφθαναν στην Συρία και το Ιράκ ώστε να τα αποκτήσουν. Το ακριβές ποσό που η οργάνωση αποκομίζει από αυτήν την εμπορική σχέση είναι δύσκολο να εκτιμηθεί (FAFT 2015) αλλά σίγουρα απέφερε στην οργάνωση τεράστια κέρδη.

Πέρα όμως από την προσπάθεια χρηματοδότησης των δικών του επιχειρήσεων και σχεδίων, το ΙΚ έχει καταφέρει φοβερά οικονομικά πλήγματα στους δικούς του αντιπάλους. Η κατάληψη σημαντικών πετρελαιοπαραγωγών περιοχών όπως η Μοσούλη, η κατάληψη περιοχών με πρόσβαση στα πολύτιμα νερά του Τίγρη και του Ευφράτη αλλά και ο έλεγχος των συνόρων ανάμεσα σε Ιράκ και Συρία έχει στη πραγματικότητα προκαλέσει τεράστια οικονομικά πλήγματα σε Δαμασκό και Βαγδάτη. Επειδή επί της ουσίας στη προκειμένη δεν μιλάμε για έναν διακρατικό πόλεμο, αλλά για έναν εσωτερικό πόλεμο, κάθε όφελος της μιας πλευράς σημαίνει αυτομάτως ένα πολλαπλάσιο μειονέκτημα για την άλλη πλευρά- πχ όταν το Ισλαμικό Κράτος κατέλαβε τη Μοσούλη αυτό αυτομάτως σήμανε όχι μόνο την απώλεια χρημάτων για τη Βαγδάτη αλλά και την ενίσχυση της οικονομίας του ΙΚ-.

4.5 Η διάσταση της εσωτερικής πολιτικής

Είναι πολύ δύσκολο να οριστεί με ακρίβεια αν εντός του Ισλαμικού Κράτους υπάρχει μια διαδικασία νομιμοποίησης του Χαλίφη και του δικτύου εξουσίας που έχει διαμορφωθεί. Η έλλειψη δημοκρατίας και δημοκρατικών διαδικασιών ανάδειξης πολιτικών προσώπων, ο περιορισμός των διασταυρωμένων πληροφοριών, η αδυναμία πρόσβασης στη περιοχή και φυσικά η ωμότητα και ο αυταρχισμός που χαρακτηρίζουν την δράση της οργάνωσης καθιστούν ιδιαίτερα δύσκολη την διαδικασία αντίληψης και αξιολόγησης του βαθμού συναίνεσης που υπάρχει από τους

πληθυσμούς που κατοικούν εντός του Χαλιφάτου και άρα της στήριξης των όποιων πολεμικών επιχειρήσεων διενεργεί το Ισλαμικό Κράτος

Οι πληθυσμοί που κατοικούν εντός της συρρικνωμένης πια επικράτειας του, κυρίαρχα είναι σουνίτες μουσουλμάνοι οι οποίοι είτε ασπάζονται -είτε ασπάστηκαν μετά την εισβολή- το δόγμα του ουαχαμπισμού. Σε αυτό το σημείο όμως, οφείλουμε να κάνουμε μια παρένθεση. Την ημέρα που ανακηρύχθηκε η ίδρυση του Ισλαμικού Κράτους, διακηρύχτηκε πως στην επικράτεια του, πλέον θα χωράνε όλοι οι άνθρωποι οι οποίοι θα ασπάζονται τον Θεό(Cockburn 2014). Ακολουθώντας όμως τη τακτική που ο Zarqawi ακολούθησε το 2003, οι μαχητές του Baghdadi προχώρησαν σε μια πρωτοφανή διαδικασία «θρησκευτικής» κάθαρσης του πληθυσμού στο Ιράκ έναντι των θρησκευτικών μειονοτήτων αλλά και των σιιτών που αποτελούν την πλειοψηφία στο Ιράκ.(Rothschild 2016).

Στο στόχαστρο των Ισλαμιστών, βρέθηκαν πρώτα και κύρια οι σίιτες μουσουλμάνοι. Τα πεπραγμένα της κυβέρνησης al Maliki απέναντι στους σουνιτικούς πληθυσμούς είχαν απονεκρώσει την όποια ελπίδα συνεννόησης μπορεί να υπήρχε ανάμεσα στις δύο θρησκευτικές κοινότητες. Μετά την αποχώρηση των ΗΠΑ από το Ιράκ, ο Maliki, ακολούθησε μια εκδικητική πολιτική απέναντι στους σουνιτικούς πληθυσμούς. Αφού τους στέρησε τα πολιτικά δικαιώματα και ήρθε σε ευθεία σύγκρουση με τις πολιτοφυλακές που είχαν συνδράμει κατά της επέκτασης του AQI στο Ιράκ(Parigi 2016) επέβαλλε στο σουνιτικό πληθυσμό έναν πρωτόγνωρο οικονομικό στραγγαλισμό για πάνω από τρία χρόνια.

Έτσι, η αντιπαράθεση απέναντι στους σιίτικους πληθυσμούς που οι μαχητές του Baghdadi επεχείρησαν, έτυχαν ευρείας νομιμοποίησης από τους σουνιτικούς πληθυσμούς του Ιράκ. Ο φόβος της επιστροφής κάτω από την εξουσία του Maliki φαινόταν το πρώτο καιρό ως το πιο επίφοβο και αρνητικό αποτέλεσμα για τους πληθυσμούς αυτούς. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της κατάκτησης της Μοσσούλης που αναφέρει ο P. Cockburn για να περιγράψει τη κατάσταση που επικρατούσε το 2014 στο Ιράκ *«είναι δύσκολο να βρεθούν ιστορικά παραδείγματα όπου στρατός των 6000 ανδρών κερδίζει δυνάμεις ασφαλείας που αριθμούν πάνω από ένα εκατομμύριο άνδρες. Κομβικής σημασίας παράγοντας ήταν το γεγονός πως ο σουνιτικός πληθυσμός στο σύνολο του, έχοντας διαισθανθεί ότι έρχεται το τέλος της καταπίεσης του ήταν έτοιμος να παράσχει, τουλάχιστον, την σιωπηρή υποστήριξη του στο ΙΚ»*(Cockburn 2014:98). Καθίσταται λοιπόν σαφές πως τουλάχιστον σε πρώτη φάση η επικράτηση του Ισλαμικού Κράτους ήταν απόρροια του φόβου και του μίσους που πολιτική του Maliki είχαν επιφέρει στους σουνιτικούς πληθυσμούς.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της αξιοποίησης αυτού του κλίματος ήταν ότι την ίδια ώρα όμως που το ΙΚ επένδυε στην σύγκρουση με τους σίιτες, στη Μοσούλη όπου κατοικούσαν μετριοπαθείς σουνίτες, οι οποίοι είχαν πολεμήσει ακόμα και για χάρη της κυβέρνησης, ο Abu Mohamed al Andani παρότρυνε τους μαχητές του να φερθούν με ευγένεια και σεβασμό στους σουνίτες που δείχνουν μεταμέλεια προσπαθώντας έτσι να αποσπάσει τη συναίνεση τους(Cockburn 2014: 103).

Πέρα όμως από τις εξελίξεις που λάμβαναν χώρα εντός του Ιράκ, μια εξωγενής προσπάθεια τόσο του Ιράν όσο και της Σαουδικής Αραβίας οδήγησε σε μια πρωτόγνωρη πόλωση τη κατάσταση. Ο Maliki όντας σε ευθεία επαφή με το καθεστώς του Mahmoud Ahmadinejad επεδίωκε την πλήρη ήττα των Σουνιτών και άρα την ένταξη του Ιράκ ολοκληρωτικά στη σφαίρα επιρροής του Ιράν, ενώ η Σαουδική Αραβία ενισχύοντας το θρησκευτικό στοιχείο της σύγκρουσης επεδίωκε την ανάφλεξη της σύγκρουσης ανάμεσα σε σίιτες και σουνίτες και άρα την αλλαγή συσχετισμών και τη δημιουργία στρατηγικού βάθους για την ίδια.

‘Όπως αναφέρει και η F. Napoleoni «όπως και στη Συρία έτσι και στο Ιράκ, δύο σίιτες ηγέτες προτίμησαν την ανοικτή αντιπαράθεση με τους σουνιτικούς πληθυσμούς παρά την επίλυση των διαφορών και την υλοποίηση των αιτημάτων της δημοκρατίας και της συμμετοχής στο πολιτικό στίβο με στόχο την διαφύλαξη των πολιτικών τους συμφερόντων» (Napoleoni 2015:155)

Πέρα όμως από τους Σίιτες, ο στρατός του Baghdadi , επέκτεινε τις επιχειρήσεις του κατά των πολυθειστών αλλά και των Yazidi. Η επίθεση απέναντι στους Yazidi τράβηξε τα φώτα της δημοσιότητας, χαρακτηρίστηκε από τα Ηνωμένα Έθνη ως γενοκτονία και προκάλεσε την αντίδραση των ΗΠΑ, οι οποίες ύστερα από πρόσκληση της κυβέρνησης του Ιράκ προχώρησαν σε βομβαρδισμό των ομάδων του ΙΚ(Cetorelli, Sasson,Shabila and Burnham 2017) περιορίζοντας την επέκταση των ισλαμιστών.

Γίνεται λοιπόν αντιληπτό, πως το ΙΚ, από τη πρώτη στιγμή ενδιαφέρθηκε για την θρησκευτική ομογενοποίηση του πληθυσμού που κατοικούσε στην επικράτεια της προσπαθώντας να διαμορφώσει ένα ιδιότυπο σύγχρονο κράτος με πληθυσμιακή και θρησκευτική συνοχή. Ο παραλογισμός και η ωμότητα που χαρακτήριζε τις δράσεις των ισλαμιστών δεν πρέπει να μας κάνει να λησμονούμε πως ο Baghdadi ενεργούσε στρατιωτικά έχοντας πάντα έναν πολιτικό στόχο να υπηρετήσει, αντιλαμβανόταν δηλαδή το πόλεμο ως μέσο για την υλοποίηση των πολιτικών του στόχων που δεν ήταν άλλοι από την ομογενοποίηση του πληθυσμού που κατοικούσε εντός του Χαλιφάτου ώστε να καταστήσει ευκολότερη την άσκηση εξουσίας.

Η βία που οι ίδιοι οι μαχητές προέβαλλαν εναντίον των «απίστων» ήταν μια πολιτική ενέργεια με πολλαπλούς αποδέκτες. Από τη μια πλευρά της τρομοκρατίας της Δύσης αλλά και των πολιτικών της αντιπάλων στη Μέση Ανατολή και από την άλλη μήνυμα στους ισλαμιστές ανά τον κόσμο πως τα ηνία της «απελευθέρωσης» βρίσκονται πλέον στα χέρια της οργάνωσης. Φυσικά, η βία και η ωμότητα ήταν και ένα σαφές μήνυμα προς τους ίδιους τους σουνιτικούς πληθυσμούς που καθιστούσε σαφές πως η ενσωμάτωση στην οργάνωση γινόταν όρος επιβίωσης και για τους ίδιους(Cockburn 2014). Εν αντιθέσει με την Qaeda,το ΙΚ δεν αποδεχόταν την συνύπαρξη με άλλες οργανώσεις αλλά αποσκοπούσε στην κυριαρχία επί των υπολοίπων με τη πλήρη ενσωμάτωση των πολιτοφυλακών και των οργανώσεων στην εξουσία του Baghdadi.

Η βαρβαρότητα που χαρακτηρίζει το Ισλαμικό Κράτος για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα φάνηκε να προσελκύει έναν πληθυσμό νέων μουσουλμάνων δεύτερης γενιάς οι οποίοι κατοικούσαν σε όλα τα μήκη και πλάτη του κόσμου. Ροές μουσουλμάνων κατέφθαναν στα εδάφη της Συρίας και του Ιράκ με στόχο να πολεμήσουν για την εδραίωση του Χαλιφάτου. Σε αυτό το σημείο όμως οφείλουμε να κάνουμε μια αναφορά στην πανευρωπαϊκή κατάσταση του 2012 αλλά και των όρων διαβίωσης της πλειοψηφίας των μουσουλμανικών πληθυσμών στην Ευρώπη.

Οι συνέπειες της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης επί της ουσίας βύθισαν την ΕΕ σε μια πρωτόγνωρη οικονομική κρίση με τεράστιες κοινωνικές και πολιτικές προεκτάσεις. Οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί, οι οποίοι στην πλειοψηφία τους δεν είχαν ενσωματωθεί στο κοινωνικό σύνολο και δεν είχαν ενστερνιστεί το δυτικό μοντέλο ζωής και οργάνωσης της κοινωνίας βρέθηκαν στο κοινωνικό και οικονομικό περιθώριο βιώνοντας στο πολλαπλάσιο τις συνέπειες της κρίσης.

Στον αντίποδα της ευρωπαϊκής κατάστασης, το ΙΚ προέβαλλε μέσω του Dabiq έναν άλλο κόσμο για τους μουσουλμανικούς πληθυσμούς. Φωτογραφίες με υπερπολυτελή αμάξια, αφθονία σε υλικά αλλά και πληθώρα επίγειων απολαύσεων συνθέταν μια εικόνα ιδιαίτερα ελκυστική για πληθυσμούς που στην Ευρώπη βίωναν τη φτωχοποίηση. Η υλική αυτή ευδαιμονία που το ΙΚ μπορούσε κατά τα χρόνια της κυριαρχίας του να προσφέρει στους επίδοξους μαχητές του, ήταν μια ιδιαίτερα σημαντική νομιμοποιητική βάση για την οργάνωση.

Το Ισλαμικό Κράτος εν αντιθέσει με τις οργανώσεις που προηγήθηκαν, επεδίωξε την συνολική και ριζική αναμόρφωση της κοινωνίας που διαμόρφωνε στο εσωτερικό του. Παρ' ότι ο Baghdadi εμφανιζόταν να επενδύει στην βία και τον εξαναγκασμό, δεν πρέπει να λησμονείται πως είχε διαμορφώσει όλους εκείνους τους κρατικούς θεσμούς που αναπαρήγαγαν τη κυρίαρχη ιδεολογία αλλά και παράλληλα αποσπούσαν τη συναίνεση των σουνιτικών πληθυσμών που διέμεναν στο εσωτερικό του. Η ίδρυση σχολείων, η λειτουργία των τεμενών αλλά και η δράση των θρησκευτικών παραγόντων όχι μόνο νομιμοποιούσαν τις δράσεις του Χαλίφη αλλά παράλληλα διαμόρφωναν και μια ιδεολογία, μια συγκεκριμένη ιδεολογία για τις αρμοδιότητες και τις υποχρεώσεις ενός «καλού» Μουσουλμάνου που κατοικεί εντός του Χαλιφάτου.

Αν μια ανάλυση για το Ισλαμικό Κράτος εδράζεται μονάχα στον εκφοβισμό και τη βία που αυτό μπορεί να ασκήσει στο πληθυσμό του τότε πραγματικά η ανάλυση αυτή υστερεί και αδυνατεί να αναλύσει φαινόμενα όπως η μαζική στρατολόγηση νέων μουσουλμάνων στο ΙΚ, τα τάγματα των μικρών παιδιών που στρατεύονται στις τάξεις του ΙΚ αλλά και των γυναικών που στρατεύονται στην μάχη για την εδραίωση του (McCants 2016).

Ο Baghdadi κατάφερε μέσω της ιδεολογίας και της βίας, δηλαδή των δύο συγκροτητικών χαρακτηριστικών ενός κράτους (Althusser 1999), να οικοδομήσει συναίνεση στο εσωτερικό του Ισλαμικού Κράτους αλλά και να μπορεί να κινητοποιεί τους πληθυσμούς όταν αυτό ήταν αναγκαίο για τις στρατιωτικές του επιχειρήσεις.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως αυτό που κατέστησε το Ισλαμικό Κράτος ικανό να κινητοποιεί τις μάζες για την υλοποίηση των πολιτικών τους στόχων ήταν αφενός η εκδικητική πολιτική των Assad και Maliki έναντι των σουνιτικών πληθυσμών, ο φόβος που το ΙΚ σκορπούσε στους πληθυσμούς με την δράση του και τέλος η υλική ευδαιμονία που μπορούσε να προσφέρει στους μαχητές και υποστηρικτές του.

Πέρα όμως από το βαθμό στον οποίο μπορεί ο κάθε ηγέτης να νομιμοποιεί τις δράσεις και τις επιλογές του, στη διάσταση της εσωτερικής πολιτικής σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η προσπάθεια απονομιμοποίησης και υπονόμευσης και της αντίπαλης πλευράς με τη προπαγάνδα και το ψυχολογικό πόλεμο (Παπασωτηρίου 2002:21).

Σε αυτό το σκέλος τα πεπραγμένα της οργάνωσης έχουν αποφέρει σημαντικούς καρπούς. Μέσω της παρουσίας του στα social media και της γρήγορης και αφιltrάριστης πληροφορίας σε όλα τα μήκη και πλάτη του κόσμου, ο Baghdadi είχε κατορθώσει να διαμορφώσει ένα μύθο για την οργάνωση του αλλά και να προκαλέσει το τρόμο στα αντίπαλα στρατόπεδα αλλά και τις κοινωνίες του. Οφείλουμε σε αυτό το σημείο να επισημάνουμε πως το Ισλαμικό Κράτος μάχεται δύο κυβερνήσεις που βίωναν και βιώνουν μια τεράστια κρίση νομιμοποίησης και έρχονται σε επαφή με κοινωνίες βαθιά διαιρεμένες στο εσωτερικό τους όπου η έλλειψη συνοχής είναι παραπάνω από υπαρκτή.

Το Ισλαμικό Κράτος λοιπόν προβάλλοντας τη βαρβαρότητα με την οποία αντιμετώπιζε τους εχθρικούς στρατούς αλλά και τους αιχμαλώτους που έπιανε, έκανε τα αντίπαλα στρατόπεδα τα οποία ήταν ανοργάνωτα, με έλλειψη στρατηγών αλλά και ελλιπώς εκπαιδευμένα να τρομοκρατούνται και μόνο στην ιδέα της σύγκρουσης με τους μαχητές του Baghdadi. Έτσι εξηγείται, γιατί το Ισλαμικό Κράτος κατέλαβε σε ένα τόσο γρήγορο χρονικό διάστημα μια σειρά σημαντικών επαρχιών και πόλεων χωρίς καν να σημειώσει απώλειες δικές του.

Πέρα όμως από τα στρατιωτικά τμήματα τα μέλη πολιτοφυλακών που είτε παραδόθηκαν είτε εισχώρησαν στο ΙΚ, μεγάλα κομμάτια των τοπικών κοινωνιών είτε αποδέχθηκαν την ένταξη τους στο ΙΚ με στόχο να αποφύγουν τις διώξεις των σιιτών του Ιράκ και της Συρίας, είτε υπό το φόβο της τιμωρίας και των βασανιστηρίων αποδέχθηκαν σιωπηρά την ένταξη τους στην οργάνωση.

Ενδεικτικό αυτής της κατάστασης είναι πως οι μόνοι οι οποίοι στη πραγματικότητα αντιστάθηκαν κατά των μαχητών του ΙΚ ήταν οι Κούρδοι της Συρίας, οι οποίοι έχοντας μια δομημένη εσωτερική εξουσία, κοινωνική συνοχή αλλά και ένα συγκροτημένο σώμα στρατιωτών αποτελούμενο από άντρες και γυναίκες κατόρθωσε να αντιμετωπίσει τον μέχρι τότε αήττητο στρατό του Baghdadi.

4.6 Η διάσταση της διεθνούς νομιμοποίησης του Ισλαμικού Κράτους

Ο Stephen Walt σε άρθρο του στο Foreign Affairs, επισημαίνει πως το Ισλαμικό Κράτος έχει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τα καθεστώτα που εγκαθιδρύθηκαν μετά από επαναστάσεις καθώς όπως και το Ισλαμικό Κράτος έτσι και τα υπόλοιπα καθεστώτα επιχείρησαν δια της βίας να ανταπεξέλθουν σε ένα εχθρικό διεθνές στερέωμα(Walt 2015). Το Ισλαμικό Κράτος, που έχει ως στόχο την εγκαθίδρυση του Χαλιφάτου στα εδάφη της Συρίας και του Ιράκ βρισκόταν και βρίσκεται παντελώς απομονωμένο από τον οποιοδήποτε κρατικό δρόντα του διεθνούς συστήματος.

Η προνεωτερική του στοχοθεσία, η αυταρχική και βάρβαρη πολιτική που ακολουθεί στο εσωτερικό του αλλά και η τρομοκρατικές μέθοδοι, έχουν καταστήσει το Ισλαμικό Κράτος μια πηγή αστάθειας για το διεθνές σύστημα αλλά και το δυτικό πολιτισμό. Ως εκ τούτου, κανένα κράτος αυτή τη στιγμή δεν υποστηρίζει ανοιχτά την δράση του και δεν αποδέχεται τη πρακτική του ως συμβατή με τις διεθνείς αξίες και αρχές. Ακόμα και κράτη τα οποία κυβερνώνται από αυταρχικά και θεοκρατικά καθεστώτα όπως το Ιράν και η Σαουδική Αραβία αντιστρατεύονται την δράση και την παρουσία του Ισλαμικού Κράτους.

Τόσο διεθνείς Οργανισμοί όσο και κράτη καταδικάζουν ανοιχτά τις πρακτικές του Ισλαμικού Κράτους και συμμετέχουν σε επιχειρήσεις για την ανατροπή του καθεστώτος σε Συρία και Ιράκ. Το Ισλαμικό Κράτος καθ όλη τη διάρκεια της κυριαρχίας του σε Ιράκ και Συρία έχει προβεί σε σωρεία εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, σε γενοκτονίες πληθυσμών, σε κατάλυση δημοκρατικών θεσμών, σε πρωτόγνωρους αριθμούς παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλά και σε εγκλήματα πολέμου που παραβιάζουν κατάφορα τις διεθνείς συνθήκες.

Φυσικά ένα ακόμα στοιχείο το οποίο στέρησε από το Ισλαμικό Κράτος την όποια διεθνή αναγνώριση μπορεί αυτό να λάμβανε είναι η διαρκής επεκτατική του πολιτική και η άρνηση του να αποδεχθεί τα διεθνώς αναγνωρισμένα σύνορα και κράτη. Αυτή η προσπάθεια συνολικής και ριζικής αναμόρφωσης είναι ένας ακόμα παράγοντας διεθνούς απονομιμοποίησης.

Καθίσταται λοιπόν σαφές πως σε αυτή τη διάσταση της υψηλής στρατηγικής το Ισλαμικό Κράτος υστερεί συντριπτικά καθότι στόχος του δεν είναι η νομιμοποίηση από τη διεθνή κοινότητα αλλά η ευθεία ρήξη με αυτή και τις αρχές που πρεσβεύει. Με λόγο και πρακτικές που αποτελούν ευθεία προσβολή όχι μόνο για τις δυτικές αξίες αλλά ακόμα και από τα θεοκρατικά καθεστώτα της Μέσης Ανατολής όπως το Ριάντ και η Τεχεράνη, τα οποία συμμετέχοντας σε διαφορετικούς συμμαχικούς σχηματισμούς, πολεμάνε αυτή τη στιγμή το Ισλαμικό Κράτος.

Πέρα όμως από τη διεθνή κοινότητα, το Ισλαμικό Κράτος, σχετικά γρήγορα απονομιμοποιήθηκε και από τον ίδιο του μουσουλμανικό κόσμο. Πολλές μουσουλμανικές κοινότητες στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ έχουν χαρακτηρίσει το Ισλαμικό Κράτος σαν μια πρωτοβουλία που δεν έχει καμία σχέση με το Ισλάμ και τη μουσουλμανική πίστη(Marglin 2016). Αναλυτές ισχυρίζονται πως η ιδεολογία του Ισλαμικού Κράτους και των λοιπών τζιχαντιστικών οργανώσεων «χρωστάει» πολλά

στις ιδέες του κομμουνισμού ή του φασισμού καθώς σημαίνοντα στελέχη της είχαν έρθει σε επαφή με πτυχές και εκφάνσεις αυτών των ιδεολογιών. Το τζιχαντιστικό κίνημα για αυτούς τους αναλυτές δεν αποτελεί μια προσπάθεια για την αναβίωση της πρώιμης και γνήσιας μορφής του Ισλάμ, αλλά τη προσπάθεια ενός νέου παγκόσμιου δόγματος που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως ταυτότητα εντός αυτού του νέου παγκοσμιοποιημένου και πολυπολιτισμικού κόσμου (Fukuyama 2006: 123).

Όπως αναφέρει ο Fukuyama «ιστορικοί όπως ο Ladan και ο Boroumand έχουν επισημάνει ότι πολλές από αυτές τις ιδέες είναι δυτικής προέλευσης αναμειγμένες με έντονα στοιχεία ισλαμισμού και στοιχεία από την Άκρα Αριστερά και Άκρα Δεξιά της Ευρώπης του 20^{ου} αιώνα» (Fukuyama 2006: 123) ενώ οι πατέρες του τζιχαντισμού ιδιαίτερα μετά την αντιπαράθεση με την Qaeda έχουν καταδικάσει τη δράση της οργάνωσης και την απομάκρυνση της από τα μουσουλμανικά ιδεώδη (McCants 2016).

Πέρα όμως από αυτές τις επισημάνσεις αναλυτών και ειδικών στον ισλαμικό κόσμο, η δράση του Χαλιφάτου προκάλεσε την αντίδραση και των ίδιων των μουσουλμάνων που ζουν και κατοικούν στη Δύση. Η περίφημη διαδικτυακή καμπάνια «not in my name» στην οποία συμμετείχαν εκατομμύρια ανώνυμοι και επώνυμοι μουσουλμάνοι φανέρωσε αυτή την έλλειψη νομιμοποίησης που το Χαλιφάτο αντιμετωπίζει συνολικά όχι μόνο από τη Δύση αλλά και από το μουσουλμανικό κόσμο. Εάν σε αυτή τη κατάσταση συνυπολογίσουμε την απόρριψη της δράσης του Χαλιφάτου τόσο από το σιίτικο μουσουλμανικό κόσμο αλλά και από τα στελέχη της Μουσουλμανικής Αδελφότητας τότε γίνεται αντιληπτό πως το Ισλαμικό Κράτος βρίσκεται σε μια περιθωριακή κατάσταση.

Εφόσον λοιπόν, η διάσταση της διεθνούς νομιμοποίησης αφορά το βαθμό στον οποίο οι πολεμικοί σκοποί αλλά και τα πολεμικά μέσα συμβαδίζουν με τις επικρατούσες διεθνείς αξίες και το πνεύμα της εποχής (Παπασωτηρίου 2002: 21) τότε είναι εμφανές πως το Ισλαμικό Κράτος στερείται της όποιας διεθνούς, περιφερειακής ή θρησκευτικής νομιμοποίησης και αποδοχής.

4.7 Η διπλωματία του Ισλαμικού Κράτους

Μπορεί το Ισλαμικό Κράτος να μην αποτελεί μια διεθνώς αναγνωρισμένη κρατική οντότητα με εκπροσώπους και συμμετοχή στους διεθνείς οργανισμούς, όμως αυτό δεν την αποτρέπει από το να δρα στο διεθνές στερέωμα, να επωφελείται από τους περιφερειακούς ανταγωνισμούς αλλά και να αποκτά πρόσβαση σε υλική στήριξη(άμεση ή έμμεση) τρίτων χωρών στον αγώνα της για εδραίωση σε Συρία και Ιράκ. Στη διάσταση της διπλωματίας, δηλαδή της ικανότητας να εμπλέκει τρίτες χώρες στην δική της σύγκρουση με τα καθεστώτα της Βαγδάτης και της Δαμασκού, η οργάνωση επέδειξε μια πρωτοφανή ικανότητα.

Στο κομμάτι της διπλωματίας, το Ισλαμικό Κράτος, τουλάχιστον μέχρι την αλλαγή στρατηγικής τον Ιούλιο του 2015, είχε κατορθώσει να εξασφαλίζει την έμμεση στήριξη και την βοήθεια πολλών τρίτων χωρών στην μάχη της απέναντι στον Assad και τη κυβέρνηση του Maliki στο Ιράκ. Εκμεταλλευόμενη την επιθυμία της Δύσης για την ανατροπή των δικτατορικών καθεστώτων στην Βόρειο Αφρική και τη Μέση Ανατολή, η οργάνωση, έγινε αποδέκτης τεράστιας οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας είτε άμεσα είτε έμμεσα από μια σειρά χωρών του Κόλπου αλλά και χωρών της Δύσης αντίστοιχα. Πρακτικά η οργάνωση όπως και η Qaeda ως τα μόνα οργανωμένα τμήματα της αντιπολίτευσης κατά τη διάρκεια της Αραβικής Άνοιξης κατόρθωσαν να κυριαρχήσουν αλλά και να ιδιοποιηθούν πόρους που κατέφθαναν από τη Δύση για τη στήριξη των εξεγερμένων και των ανταρτών. Η στρατιωτικοποίηση των συγκρούσεων που ο Assad ακολούθησε στη Συρία, επέβαλλε στις τρίτες χώρες την ανάγκη να βασιστούν σε εκείνα τα στοιχεία τα οποία θα μπορούσαν να ανταπεξέλθουν σε ανοιχτές συγκρούσεις με το καθεστώς. Η βολонταριστική στάση της Δύσης ελλείπει γνώσης και συνολικού σχεδίου, γρήγορα κατέστησε το Daesh τη δύναμη εκείνη η οποία επωφελήθηκε από όλη αυτή τη διαδικασία καθότι όχι μόνο ενισχύθηκε με όπλα και χρήματα αλλά τελικά κατάφερε να κυριαρχήσει επί της αντιπολίτευσης και να υψώσει τη σημαία του Ισλάμ στη μάχη κατά των καθεστώτων.

Από την άλλη πλευρά, οι χώρες του Κόλπου που εξ αρχής γνώριζαν τη φύση των οργανώσεων και των ομάδων που αντιμάχονταν τους δύο σίιτες προέδρους, επένδυσαν πάνω στην οργάνωση με στόχο το περιορισμό της προβολής ισχύος του Ιράν στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Ως εκ τούτου, το Daesh, κατάφερε μέσα σε ένα ιδιαίτερα μικρό χρονικό διάστημα να αντλεί τρομακτικούς πόρους από τρίτες χώρες με στόχο την αποπομπή των Σίιτων προέδρων αλλά και την επέκταση της σουνιτικής ηγεμονίας στη περιοχή. Οι χώρες του Κόλπου, παρ ότι είχαν γνώση της δράσης του Ισλαμικού Κράτους και της στρατηγικής του, το χρησιμοποίησαν τελείως εργαλειακά έναντι των αντιπάλων του στη περιοχή ως μακρύ και ανεξέλεγκτο χέρι της σε Συρία και Ιράκ. Πέρα όμως από την υλική στήριξη, το βασικότερο όπλο που οι χώρες αυτές προσέφεραν στο Daesh ήταν πως επί της ουσίας απέκρυπταν τη πραγματικότητα από τη Δύση προβάλλοντας τους μαχητές του Baghdadi ως μετριοπαθείς ισλαμιστές και εξεγερμένους πολίτες.

Όσον αφορά τη Τουρκία, αυτή ενδιαφέρθηκε τόσο για την πτώση του Assad όμως κυρίαρχα για τον περιορισμό των κούρδικών δυνάμεων σε Ιράκ και Συρία. Μπορεί οι σχέσεις της Άγκυρας με τους Barzani και Talabani να είχαν αποκατασταθεί, όμως με τους Κούρδους της Συρίας το χάσμα παρέμενε τεράστιο. Οι μαχητές του YPG και του PKK στη Τουρκία προέρχονται από την ίδια ιδεολογική μήτρα με αποτέλεσμα αυτό να ανησυχεί τον Erdogan ακόμα περισσότερο καθώς ο μόνιμος φόβος του Τούρκου Προέδρου ειδικά τα τελευταία χρόνια είναι η δημιουργία ενός κούρδικού κράτους στο μαλακό του υπογάστριο (Takmin 2017). Καθότι λοιπόν, η επέμβαση σε ένα τρίτο κράτος θα επέσυρε φοβερές κυρώσεις για την Άγκυρα, το Ισλαμικό Κράτος λειτούργησε ως το καλύτερο όργανο για τα σχέδια της Άγκυρας στη Συρία.

Μέχρι και την εμπλοκή των Ρώσων το Σεπτέμβρη του 2015 αλλά και τις βομβιστικές επιθέσεις σε Παρίσι και Βρυξέλλες, η Άγκυρα διατηρούσε μια διακριτική στάση στο ζήτημα της Συρίας αν όχι υπονομευτική για την ηρωική άμυνα των Κούρδων και των Αράβων συμμάχων τους στο Kobane, αφήνοντας τα σύνορα ανοιχτά για τη διέλευση των τζιχαντιστών(βλ. Εικόνα 15). Η πολιορκία του Kobane και η επικράτηση του ΙΚ επί των Κούρδων θα ήταν μια εξαιρετική προοπτική για τα τουρκικά σχέδια η οποία όχι μόνο απεφεύχθη, αλλά σήμερα η ανασύνταξη των Κούρδων και η συνεργασία τους με τις ΗΠΑ έχει καταστεί ο μεγαλύτερος πονοκέφαλος της τούρκικης εξωτερικής πολιτικής(BBC 2017).

Γίνεται λοιπόν σαφές, πως το Ισλαμικό Κράτος παρ' ότι εξ αρχής είχε έναν δικό του αυτόνομο σχεδιασμό που σε καμία περίπτωση δεν σχετιζόταν με τα σχέδια τρίτων δυνάμεων, κατέστη ένα εξαιρετικό εργαλείο για την προώθηση των δικών τους σχεδίων. Με την στήριξη στο Ισλαμικό Κράτος, οι χώρες του Κόλπου μείωναν την επιρροή των Ιρανών και δημιουργούσαν στρατηγικό βάθος στη περιοχή, από την άλλη πλευρά, οι Τούρκοι θα ξεμπέρδευαν με την ήττα των Κούρδων ενώ η Δύση θα έβλεπε δύο ακόμα δικτάτορες να εγκαταλείπουν την εξουσία.

Φυσικά, όλα αυτά ίσχυαν μέχρι και τον Αύγουστο του 2014, όταν και το Ισλαμικό Κράτος παρουσιάστηκε στη Δύση και αυτοσυστήθηκε στη κοινή γνώμη με τα βίαια εγκλήματα του. Από τον Αύγουστο του 2014, η κατάσταση άλλαξε δραματικά. Με ισχυρές πιέσεις των ΗΠΑ, οι χώρες του Κόλπου σταμάτησαν όχι μόνο να χρηματοδοτούν τους μαχητές σε Συρία και Ιράκ αλλά εμπόδισαν και τη μαζική φυγή κατοίκων τους προς τα πολεμικά μέτωπα(μέχρι το 2014 πάνω από δέκα χιλιάδες μαχητές από χώρες της Μέσης Ανατολής είχαν στρατευθεί στο Ισλαμικό Κράτος). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της αλλαγής στάσης από τις χώρες του Κόλπου είναι πως το 2015 η Σαουδική Αραβία ανακοίνωσε την δημιουργία ενός αντιτρομοκρατικού συνασπισμού δυνάμεων 34 κρατών απέναντι στο Ισλαμικό Κράτος και την Qaeda(BBC 2015) ενώ προχώρησε και σε εκτεταμένες συλλήψεις τζιχαντιστών στην επικράτεια της (Cockburn 2016).

Παράλληλα, ο Erdogan αναγκάστηκε να συνδράμει στις επιχειρήσεις κατά του ISIS όπως εξ άλλου και οι χώρες του Κόλπου. Τέλος, η Δύση, αντιλαμβανόμενη και τα δικά της λάθη σταμάτησε την αθρόα μεταφορά πόρων και οπλισμού προς τη Συρία αντιλαμβανόμενη πως μεγάλο μέρος αυτής της βοήθειας είχε καταλήξει στα χέρια των Ισλαμιστών.

Γίνεται λοιπόν κατανοητό πως μέχρι και το 2014, μια σειρά χωρών κυρίως από το σουνιτικό Ισλάμ είχε επενδύσει και χρησιμοποιήσει το Ισλαμικό Κράτος ως εργαλείο για την εξυπηρέτηση των εθνικών του συμφερόντων. Όμως μετά το 2014, η στάση όλων των χωρών επίσημα και ουσιαστικά άλλαξε στάση απέναντι στο Ισλαμικό Κράτος, καθότι ήταν αδύνατο πλέον μετά την παρουσίαση της εγκληματικής του δράσης να τύχει της όποιας επίσημης ή και ανεπίσημης υποστήριξης από τρίτες χώρες.

4.8 Μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές

Το Ισλαμικό Κράτος, όντας μια επαναστατική οργάνωση –υπό το πρίσμα του ότι στόχος της ήταν η διάλυση του διεθνούς συστήματος και η διαμόρφωση ενός Χαλιφάτου που θα ξεπερνά τα σύγχρονα σύνορα- ανέκαθεν στηριζόταν στην στρατηγική της ανάσχεσης επέκτασης υπό την έννοια ότι προσπαθούσε κυρίαρχα μέσω των δικών της δυνάμεων είτε να κυριαρχεί σε νέα εδάφη είτε να προασπίζεται τα εδάφη στα οποία κυριαρχούσε. Ο Baghdadi λόγω της επιθετικής στρατηγικής του σκέψης, ηρνείτο να συνεργαστεί είτε να συγκροτήσει μέτωπο ακόμα και με ισλαμικές οργανώσεις σαλαφιστών σε Συρία και Ιράκ, καθότι ο στόχος του ήταν ενσωμάτωση αυτών των ομάδων στο εσωτερικό του ΙΚ και όχι η συνεργασία. Εξαιτίας άλλωστε αυτής της ιδιαίτερα επιθετικής στάσης του, ξέσπασε και ο ιδιότυπος εμφύλιος των τζιχαντιστών τη διετία 2012-2013. Όσον αφορά την σχέση του με τη Qaeda, ο Baghdadi κατά τα πρώτα χρόνια της κυριαρχίας του στην οργάνωση διατήρησε μια στρατηγική κατευνασμού κατά του al Zawahiri, διατηρώντας σχέσεις με την οργάνωση και αποφεύγοντας να προκαλέσει αντιπαλότητα ανάμεσα στις δύο οργανώσεις. Φυσικά, η στρατηγική κατευνασμού έλαβε τέλος όταν ξέσπασε η σύγκρουση ανάμεσα στην Al Nusra Front και το ISIS όταν και η Qaeda μεσολάβησε θέτοντας τέλος στην εσωτερική αυτή σύγκρουση των δύο οργανώσεων. Από την περίοδο εκείνη, το Ισλαμικό Κράτος, διατήρησε σαφείς αποστάσεις από την Qaeda καθότι η τελευταία κατηγορήσε δημόσια το ΙΚ για τις πρακτικές που ακολουθεί(Lizzie Dearden 2014). Αντίστοιχη στρατηγική, το ΙΚ επεδείξε απέναντι τόσο στους μαχητές των Αδερφών Μουσουλμάνων στην Συρία όσο και απέναντι στις αποσχισθείσες δυνάμεις του συριακού στρατού και τη φιλελεύθερη αντιπολίτευση του Assad. Σε καμία περίπτωση το ΙΚ δεν προσπάθησε να πετύχει συμμαχίες έστω και πρόσκαιρες με διαφορετικές οργανώσεις ή συγκροτημένες ομάδες.

Όσον αφορά τα κράτη της ευρύτερης περιοχής, το ΙΚ παρ ότι τουλάχιστον μέχρι τα μέσα του 2014 δεν είχε δεχθεί την επίθεση κανενός κυρίαρχου κράτους της περιοχής, με τρομοκρατικά χτυπήματα στόχευε κράτη όπως η Τουρκία, η Τυνησία, η Σαουδική Αραβία και άλλες χώρες του Κόλπου. Το ΙΚ δεν επεδίωξε να διαμορφώσει ούτε μια πολιτική συμμαχιών ούτε μια πολιτική εξισορροπήσεων απέναντι στις όποιες δυνάμεις ανοίγοντας διαρκώς νέα μέτωπα με οποιοδήποτε περιφερειακό δρώντα γειτνίαζε με την δική της επικράτεια. Απόρροια, αυτής της στρατηγικής επιλογής, που κορυφώθηκε με τα τρομοκρατικά χτυπήματα σε Βρυξέλλες και Παρίσι ήταν η συσπείρωση όλων των δρώντων που είχαν εμπλακεί στο περιφερειακό πόλεμο της Συρίας απέναντι στην οργάνωση και το Χαλιφάτο.

Η παρέμβαση του Ιράν και της Ρωσίας αλλά και των ΗΠΑ σε Συρία και Ιράκ άλλαξε δραματικά τον συσχετισμό δυνάμεων ανάμεσα στα αντιτιθέμενα στρατόπεδα ενώ κατέστησε για όλες τις εμπόλεμες πλευρές ως ύψιστης σημασίας προτεραιότητα την διάλυση του Ισλαμικού Κράτους. Ο Baghdadi μέσω αυτής της άτεγκτης στάσης που διατήρησε, κατάφερε να καταστεί ο εχθρός που θα συσπείρωνε όλες τις δυνάμεις

απέναντι του και την ίδια στιγμή που βαλλόταν από τον Άξονα της Αντίστασης(Ιράν, Συρία, Hezbollah) βαλλόταν και από τους Σαουδάραβες και τις ΗΠΑ.

Έτσι, παρ ότι το πρώτο καιρό κατάφερε να εξισορροπεί τις επιθέσεις των Σιιτών μέσω της έμμεσης στήριξης που τους παρείχαν μεμονωμένοι επιχειρηματίες αλλά και κρατικά στελέχη των χωρών του Κόλπου γρήγορα έχασε αυτή τη στήριξη και βρέθηκε στο περιθώριο.

Μέχρι και τις βομβιστικές επιθέσεις σε Παρίσι και Βρυξέλλες θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως το Ισλαμικό Κράτος διατηρούσε μια στρατηγική κατευνασμού προς τις δυτικές δυνάμεις και τις ΗΠΑ υπό το πρίσμα και μόνο πως εν αντιθέσει με την Qaeda δεν επιχειρούσε να βάλλει κατά στόχων με τρομοκρατικά χτυπήματα ενώ περιόριζε τη δράση της σε απαγωγές με σκοπό την απόσπαση χρημάτων. Προφανώς και δεν μπορούμε να ισχυριστούμε πως αυτή η στρατηγική κατευνασμού δεν απέβλεπε στην οριστική υπέρβαση των αντιπαραθέσεων, όμως από τη πλευρά του ΙΚ ήταν ένα ξεκάθαρο βραχυπρόθεσμο σχέδιο με στόχο την αποφυγή της εμπλοκής των δυτικών δυνάμεων με χερσαίες δυνάμεις στην Μέση Ανατολή. Αντίστοιχη στάση κατευνασμού, το ΙΚ διατήρησε και με το καθεστώς Erdogan. Παρ ότι τα εγκλήματα και οι φρικαλεότητες των ισλαμιστών του ΙΚ στις κουρδικές περιοχές ήταν γνωστά, οι Τούρκοι δεν ενεπλάκησαν ποτέ στη σύγκρουση ενώ παράλληλα οι πληροφορίες που θέλουν το καθεστώς να διατηρούσε οικονομικές συναλλαγές με την οργάνωση έχουν δει το φώς της δημοσιότητας. Παράλληλα και σύμφωνα με ορισμένες πηγές, το καθεστώς της Συρίας και το ΙΚ τουλάχιστον μέχρι το 2013 είχαν μια αντίστοιχη σχέση καθότι το ΙΚ παρείχε τα απαραίτητα καύσιμα στο συριακό στρατό ώστε να μάχεται κατά των αντιφρονούντων ενώ δεν ερχόταν σε ευθεία αντιπαράθεση με τους μαχητές του ΙΚ.

Είναι δύσκολο να ορίσουμε με ακρίβεια την υψηλή στρατηγική του Ισλαμικού Κράτους λόγω αφ ενός του ότι το διάστημα στο οποίο έχει αναφορά ως «κρατική» οντότητα είναι ιδιαίτερα σύντομο και κατά δεύτερον διότι στερείτο διεθνούς αναγνώρισης και άρα δυνατότητας σύναψης συμμαχιών και κατευνασμού υπό την άποψη πως οι προθέσεις του και η δράση του ανέκαθεν παρέμεναν εχθρικές για τα υπόλοιπα κυρίαρχα κράτη. Αν σε αυτά προσθέσουμε και το γεγονός πως οι μέθοδοι που χρησιμοποιούσε ιδιαίτερα μετά το 2014 προσιδίαζαν σε τρομοκρατική οργάνωση τότε γίνεται εύκολα κατανοητό πως η υψηλή στρατηγική του ΙΚ δεν θα μπορούσε να είναι άλλη από την στρατηγική της ανάσχεσης-επέκτασης, δηλαδή της διατήρησης της κυριαρχίας του με ίδιες δυνάμεις. Οι αδυναμίες αυτής της επιλογής φυσικά κατέστησαν το ΙΚ ευάλωτο απέναντι σε τρίτες δυνάμεις και ανίκανο να μπορέσει να χρηματοδοτεί τις επιχειρήσεις του όπως φυσικά και να διατηρεί το στρατό του σε πολεμική ετοιμότητα για ιδιαίτερα μεγάλα χρονικά διαστήματα.

Όσον αφορά τώρα την αξιολόγηση της υψηλής του στρατηγικής, αυτή μάλλον υστερεί όλων των βασικών κριτηρίων. Η επιλογή της στρατηγικής ανάσχεσης-επέκτασης κατέστησαν το ΙΚ στρατιωτικά ανίσχυρο αλλά και ευάλωτο απέναντι στις διεθνείς αξίες και αντιλήψεις του διεθνούς και εσωτερικού περιβάλλοντος. Ακόμα και

αν στα πρώτα χρόνια της δράσης του κατάφερνε να συσπειρώνει τους σουνιτικούς πληθυσμούς στο πλευρό του, στο τέλος της δράσης του έχει μείνει φανερά αποδυναμωμένο. Όσον αφορά την αποδοτικότητα, αυτή άρχισε να εξασθενεί όταν ο Baghdadi επί της ουσίας με τη δράση του ενέπλεξε όλες τις μεγάλες δυνάμεις στο πόλεμο της Συρίας ενώ παράλληλα απομυζούσε τους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους του ΙΚ σε συνεχόμενες και χρόνιες συγκρούσεις σε παράλληλα μέτωπα. Επιπρόσθετα οι στόχοι που το ΙΚ είχε θέσει ήταν αδύνατο να πραγματοποιηθούν από ένα τόσο αδύναμο «κράτος»(Neumann 2016). Ο στόχος της αναμόρφωσης της Μέσης Ανατολής ενός ιδιαίτερα κρίσιμου από γεωπολιτική σκοπιά υποσυνόλου δεν θα μπορούσε να είναι μια τόσο εύκολη και απλή διαδικασία όπως ο Baghdadi πίστευε. Η στρατηγική της υπερέπεκτασης εν τέλει είναι και αυτή που στοίχισε στο ΙΚ. Τέλος, όσον αφορά την αντοχή στα σφάλματα, το ΙΚ φάνηκε ανίκανο να διαχειριστεί τις όποιες ευκαιριακές ήττες είχε με αποτέλεσμα αυτές οι ήττες να αποκτούν στρατηγικό χαρακτήρα.

Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία επιχειρήσαμε να απαντήσουμε σε ένα διττό ερώτημα. Ποίο είναι το Ισλαμικό Κράτος και ποια είναι η υψηλή στρατηγική του. Επιχειρώντας να απαντηθεί αυτό το διττό ερώτημα, η παρούσα διπλωματική εργασία χωρίστηκε σε τέσσερα μέρη. Βασική θέση της εργασίας είναι ότι η τρομοκρατία και ο ισλαμικός εξτρεμισμός οφείλουν να ειπωθούν ως ένα πολιτικό αποτέλεσμα που προέκυψε από κοινωνικές διεργασίες και πολιτικές επιλογές που λάμβαναν χώρα επί σειρά δεκαετιών στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Περνώντας έτσι από το γενικό στο ειδικό και ακολουθώντας την παραγωγική μέθοδο προσπαθήσαμε να αποδείξουμε ότι το Ισλαμικό Κράτος είναι μια οργάνωση η οποία δεν γεννήθηκε ξαφνικά στη Μέση Ανατολή και τον αραβικό κόσμο αλλά αντίθετα αποτέλεσε γέννημα των πολιτικών

επιλογών που λαμβάνονταν για μια σειρά δεκαετιών αλλά και των διεργασιών που λάμβαναν χώρα. Όσον αφορά, το δεύτερο ερώτημα δηλαδή του ποία είναι η υψηλή στρατηγική του ΙΚ, αξιοποιήσαμε την μεθοδολογία του Χ. Παπασωτηρίου και αφού αναδείξαμε όλες τις διαστάσεις της υψηλής στρατηγικής του ΙΚ, καταλήξαμε στο συμπέρασμα πως η υψηλή στρατηγική του αποδείχθηκε εσφαλμένη καθότι κυρίαρχα βασιζόταν στην ανάσχεση και επέκταση.

Στο πρώτο μέρος επιχειρήσαμε να παρουσιάσουμε τον συσχετισμό δυνάμεων στη μεταψυχροπολεμική εποχή δίνοντας έμφαση σε τρία βασικά στοιχεία που καθόρισαν την εξέλιξη των πραγμάτων στις δύο πρώτες δεκαετίες του 21^{ου} αιώνα. Πρώτον, την απειλή της τρομοκρατίας, δεύτερον τη σημασία της 11^{ης} Σεπτεμβρίου στην διαμόρφωση της πολιτικής των ΗΠΑ μετά το χτύπημα στους Δίδυμους Πύργους και τέλος φυσικά στις εξελίξεις που λάμβαναν χώρα στη Μέση Ανατολή στρέφοντας το ενδιαφέρον των ΗΠΑ προς τη κατεύθυνση της.

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η θέση των ΗΠΑ στο μεταψυχροπολεμικό διεθνές σύστημα ενδυνάμωσε την τάσεις πολιτικών/διανοητών/ στρωμάτων που επεδίωκαν έναν διαρκή παρεμβατισμό στο διεθνές σύστημα με στόχο την αναμόρφωση του αλλά και την εδραίωση δημοκρατικών/ελεύθερων κυβερνήσεων ανά το κόσμο. Η Μέση Ανατολή, λόγω γεωπολιτικής σημασίας αλλά και λόγω πληθώρας δικτατορικών και ανελεύθερων καθεστώτων, αποτελούσε μια σημαντική προτεραιότητα για την αμερικανική εξωτερική πολιτική. Η επίθεση στους Δίδυμους Πύργους όμως άλλαξε δραστικά τους όρους που αυτή η σχέση ανάμεσα σε Μέση Ανατολή και ΗΠΑ εξελισσόταν, προκαλώντας ασυνέχειες, εντάσεις, πολέμους και φυσικά μια σεισμική αλλαγή στη περιοχή. Η τρομοκρατία είχε κατορθώσει να πετύχει την δυναμική επανεμφάνιση της και να προκαλέσει στις ΗΠΑ ένα πρωτόγνωρο χτύπημα.

Ο πόλεμος του Ιράκ, με την διάλυση του ιρακινού κράτους, αποτέλεσε το πρόσφορο έδαφος πάνω στο οποίο οι ομάδες των τζιχαντιστών θα δρούσαν και θα αναπτύσσονταν. Μπορεί ο Bush να επενέβη σε Ιράκ και Αφγανιστάν με στόχο την εξάλειψη των τζιχαντιστών, όμως η πολιτική του πέτυχε τα ακριβώς αντίθετα αποτελέσματα. Το ΙΚ, αποτελεί γέννημα αυτής της ανισορροπίας που προκλήθηκε στην ευρύτερη περιοχή, έδρασε και αναπτύχθηκε απέναντι στην αμερικανική παρουσία στο Ιράκ και βρήκε πρόσφορο έδαφος λόγω της αυταρχικής πολιτικής του Maliki. Αν φυσικά, δεν συγκλόνιζε την Μέση Ανατολή και τη Βόρειο Αφρική η Αραβική Άνοιξη, τότε πιθανότατα το ΙΚ δεν θα μπορούσε να είχε αποκτήσει την ισχύ που μετέπειτα απέκτησε. Ο ανταγωνισμός Σαουδικής Αραβίας και Ιράν επικαθόρισε και την ανάπτυξη της οργάνωσης καθότι ο στόχος της εκδίωξης των σιιτικών κυβερνήσεων σε Συρία και Ιράκ έκανε τις χώρες του Κόλπου μωπικές απέναντι στο ΙΚ.

Η πορεία του ΙΚ δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να ειπωθεί πέρα από τέσσερα κομβικά γεγονότα:

- 1) Άνοδος των σαλαφιστών και εδραίωση τους μέσα από το πόλεμο του Αφγανιστάν έναντι των Σοβιετικών.
- 2) Πόλεμος του Ιράκ και ανάδειξη του Al Zarqawi στην ηγεσία της AQI, της προσωπικότητας που έμελλε να διαμορφώσει το πιο ριζοσπαστικό κομμάτι των σαλαφιστών
- 3) Αραβική Άνοιξη, αποσταθεροποίηση κρατών και κυβερνήσεων με αποτέλεσμα να υπάρξει κενό εξουσίας το οποίο οι ισλαμιστές επιχείρησαν να καταλάβουν.
- 4) Περιφερειακός ανταγωνισμός ανάμεσα σε Σαουδική Αραβία και Ιράν.

Στο τρίτο μέρος της εργασίας επιχειρήθηκε να αποσαφηνιστεί η έννοια της στρατηγικής βασιζόμενοι σε συμπεράσματα θεωρητικών όπως του Hart, του Posen και αλλά και της υψηλής στρατηγικής βασιζόμενοι σε μεγάλο βαθμό στην μεθοδολογία του Χ. Παπασωτηρίου στο έργο του « Υψηλή στρατηγική του Βυζαντίου: 6^{ος}-11^{ος} αιώνας).

Στο τέταρτο και τελευταίο μέρος της εργασίας, βάσει του θεωρητικού πλαισίου επιχειρήσαμε να παρουσιάσουμε τις διαστάσεις της υψηλής στρατηγικής του Ισλαμικού Κράτους. Παρ ότι η συζήτηση γύρω από το εάν το ΙΚ αποτελεί κράτος ή μια τρομοκρατική οργάνωση είναι μεγάλη και τα συμπεράσματα ποικίλουν, στην παρούσα εργασία υιοθετώντας τις αναλύσεις διανοητών όπως του Walt και της Napoleoni, θεωρήσαμε το ΙΚ ως ένα «κράτος» με επαναστατικά χαρακτηριστικά το οποίο ασκούσε εξουσία στο εσωτερικό του καταφέροντας να ρυθμίζει τις κοινωνικές σχέσεις το οποίο όμως παράλληλα στερείτο εξωτερικής νομιμοποίησης και αναγνώρισης. Έτσι, παρ ότι μπορεί ο αναγνώστης να εξάγει σαφή συμπεράσματα γύρω από τη στρατιωτική, οικονομική αλλά και εσωτερική διάσταση της υψηλής στρατηγικής του Ισλαμικού Κράτους, στο κομμάτι της διεθνούς νομιμοποίησης αλλά και στο κομμάτι της διπλωματίας η εξαγωγή συμπερασμάτων ήταν σαφώς μια πιο δύσκολη διαδικασία καθότι η δράση και οι στόχοι του ήταν πλήρως απονομιμοποιημένοι αλλά και οι διπλωματικές σχέσεις μεταξύ του ΙΚ και κυρίαρχων κρατών επί της ουσίας και σε δημόσιο επίπεδο ποτέ δεν υπήρξαν.

Τέλος, επιχειρήσαμε να απαντήσουμε στο ερώτημα ποιά είναι η υψηλή στρατηγική του Ισλαμικού Κράτους αλλά και να κρίνουμε εάν αυτή εν τέλει αποδείχθηκε αποδοτική για την οργάνωση και το Baghdadi. Το συμπέρασμα στο οποίο εν τέλει και καταλήξαμε είναι πως το ΙΚ βασιζόμενο κυρίαρχα στην στρατιωτική διάσταση (Neumann 2016) είχε ως κυρίαρχο δόγμα της υψηλής του στρατηγικής την ανάσχεση-επέκταση, δηλαδή επιχειρούσε να διασφαλίζει με ίδιες δυνάμεις την εδαφική του ακεραιότητα αλλά και την επέκταση του.

Η επαναστατική του λοιπόν διάθεση σε συνδυασμό με την αποτυχημένη υψηλή στρατηγική του καθόρισε σε μεγάλο βαθμό την σημερινή του αποτυχία και την επικείμενη στρατιωτική του ήττα.

Βιβλιογραφικές Παραπομπές

Ελληνική Βιβλιογραφία

1. Αρβανιτόπουλος, Κ. (2001) Η Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική μετά τον Ψυχρό Πόλεμο: Ιδεολογικά Ρεύματα. Αθήνα: Ποιότητα.
2. Βαμβούκας, Α. (1991) Τρομοκρατία και Διεθνές Δίκαιο. Αθήνα: Παπαζήση
3. Βαρβιτσιώτης, Ι. (2008) Τυφλοί Στρατοί: Η Δύση και η απειλή του Ισλάμ. Αθήνα: Καστανιώτη
4. Ηρακλείδης, Α. (2014). Η Εξέλιξη της Διεθνούς Κοινωνίας: Μια Εισαγωγή. Αθήνα: Ι. Σιδέρης.
5. Καιρίδης, Δ. (2008) Η αμερικανική εξωτερική πολιτική και η συντηρητική αντεπανάσταση: Ο Μπους η τρομοκρατία και το Ισλάμ. Αθήνα: Σιδέρης

6. Καιρίδης (2015) Εθνικισμός: Εθνοτικές συγκρούσεις και διεθνείς σχέσεις, θεωρία και πράξη στα Βαλκάνια. Αθήνα: Σιδέρης
7. Κολλιόπουλος, Κ. (2011) Η υψηλή στρατηγική της Αρχαίας Σπάρτης. Αθήνα: Ποιότητα.
8. Κολλιόπουλος, Κ. (2010) Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα. Αθήνα: Ποιότητα.
9. Κονδύλης, Π. (2004) Θώρια Πολέμου. Αθήνα: Θεμέλιο
10. Κουσκούβελης, Η. (2007) Θεωρία Διεθνών Σχέσεων στον Ψυχρό Πόλεμο: Αποτροπή και πυρηνική στρατηγική. Αθήνα: Ποιότητα.
11. Κουσκούβελης, Η. (2010) Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις. Αθήνα: Ποιότητα.
12. Λίτσας, Π. (2010), Πόλεμος και ορθολογισμός: Θεωρητικές προεκτάσεις και στρατηγικές. Αθήνα: Ποιότητα.
13. Μάζης, Ι. (2012) Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στη Μέση Ανατολή. Αθήνα: Παπαζήσης
14. Μάζης, Ι. (2016) Γεωπολιτική και Γεωστρατηγικές της Συριακής Κρίσεως. Αθήνα: Λεμόνι
15. Μπόση, Μ. (2000).Περί του ορισμού της Τρομοκρατίας. Αθήνα: Π. Τραυλός.
16. Παπασωτηρίου, Χ. (2002) Αμερικάνικο Πολιτικό Σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945- 2002. Αθήνα: Ποιότητα
17. Παπασωτηρίου Χ. (2009), Η διεθνής πολιτική στον 21ο αιώνα. Αθήνα: Ποιότητα.
18. Παπασωτηρίου, Χ. (2000) Διασπορά και εθνική στρατηγική. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
19. Παπασωτηρίου, Χ. (1999)Η Υψηλή Στρατηγική του Βυζαντίου 1999. Αθήνα: Ποιότητα.
20. Πλατιάς, Α. (2010) Διεθνείς Σχέσεις και στρατηγική στο Θουκυδίδη. Αθήνα: Εστία.
21. Σωτηρόπουλος, Δ., Χουλιάρας, Α., Ρούσσο, Σ., Σκλίας, Π.(ed) (2005) Ο Τρίτος Κόσμος: Πολιτική, Κοινωνία, Οικονομία και Διεθνείς Σχέσεις. Αθήνα: Παπαζήσης
22. Τριαντάφυλλου, Δ., Υφαντής, Κ., Χατζηβασιλείου, Ε. (2008) Διεθνείς Σχέσεις: Σύγχρονη θεματολογία και προσεγγίσεις. Αθήνα: Παπαζήσης
23. Υφαντής, Κ. (2010) Εισαγωγή στη στρατηγική: Εννέα Μαθήματα. Αθήνα : Σιδέρης
24. Φίλης Ν., (2016) Προσφυγικό
25. Χατζηβασιλείου, Ε.(2001), Εισαγωγή στην ιστορία του μεταπολεμικού κόσμου. Αθήνα: Πατάκης.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

1. Althusser, L. (1999) Θέσεις {μτφ. Γιαταγάνας}. Αθήνα: Το Θεμέλιο
2. Aoi, C. (2011) Legitimacy in stability operations in post cold war. London: Routledge
3. Beaufre, A. (1965) An Introduction to Strategy. London: Praeger Frederick
4. Bernstein, S. - Milza, P.(1997), Ιστορία της Ευρώπης :Διάσπαση και Ανοικοδόμηση της Ευρώπης 1919 έως σήμερα{μτφ. Δημητρακόπουλος}. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
5. Biddle, D. (2016) What students and practitioners need to know. New York: SSI.
6. Byman, D. (2015) Al Qaeda, the Islamic State and the global jihadist movement. Oxford: Oxford Press

7. Brzezinski, Z. (1997) *The Grand Chessboard*. New York: Basic Books.
8. Brzezinski, Z. (2004) *The Choice: Global domination or global leadership*. New York
9. Calvert, J. (2010) *Sayyid Qutb and the origins of Radical Islam*. Columbia: Columbia University Press
10. Clausewitz, C. (1999) *Περί Πολέμου*, {μτφ. Ξεπουλιά} Ν. Αθήνα: Βανιάς.
11. Clausewitz, C (1976) *On War*, Edited and Translated by Michael Howard and Peter Paret. Princeton: Princeton University Press
12. Cockburn, P (2014) *Η επιστροφή των Τζιχαντιστών {2014} Μτφ. Γεωργιάς*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
13. Crawford, J. (1979). *The Creation of States in International Law*. Oxford: Clarendon Press.
14. Fukuyama, F. (2009) *Η Αμερική σε σταυροδρόμι {2006}*. Μτφ. Μελάς. Αθήνα: Λιβάνης
15. Gray, C.(2010) *The strategy bridge: theory for practice*. Oxford: Oxford University Press.
16. Hay, C., Lister, M. & Marsh, D (2005) *The State: Theories and Issues*. New York: Palgrave Macmillan.
17. Haynes, J,(2007) *An introduction to International Relations and Religion*. London: Routledge
18. Hart, B. (1991), «Strategy». New York: Meridian
19. Hassan, H. (2015) *ISIS: Inside the army of terror*. SI: Regan Arts
20. Heywood, A. (1997) *Εισαγωγή στην Πολιτική {Μτφ. Καράμπελας}*. Αθήνα: Πόλις
21. Hoveyda, F.(2002), *The Broken Crescent: The Threat of Militant Islamic Fundamentalism*. Westport: CT Praeger
22. Howard, M. (1976) *On War*. Princeton: Princeton University
23. Huntington, S. (1996) *Clash of Civilizations*. New York: Simon& Schuster
24. Jackson, R., Sorensen, J. (2013) *Introduction to International Relations*. Oxford: Oxford Press.
25. Ignatius, D. (2008) *America and the World: Conversation with Brzezinski and Scowfort*. New York: Basic Books.
26. Kepel, J. (2001) *Jihad: Ο ιερός πόλεμος {Μτφ. Τσερεζόλε}*. Αθήνα: Καστανιώτη.
27. Kissinger, H. (2000) *Does America Need a Foreign Policy? Toward a diplomacy for the 21st century*. New York: Simon and Schuster
28. Kissinger, H. (1995) *Διπλωματία {1994}*. Μτφ. Καβολένκο. Αθήνα: Λιβάνης
29. Laski, H. (1982) *Το κράτος, στην θεωρία και στην πράξη [1934]*. Μτφ. Αποστόλου, Κάλβος. Αθήνα:
30. Laquer, W. (1999) *The new terrorism: fanaticism and the arms of mass destruction*. Oxford: Oxford University Press
31. Lawrence, B. (2005) *Messages to the World: The Statements of Osama Bin Laden*. New York: Verso.
32. Lefevre, R., (2013) *Ashes of Hama: The Muslim Brotherhood in Syria*. United Kingdom: C. Hurst & Co.
33. Lynch, Marc. 2012. *The Arab Uprising: The Unfinished Revolutions of the New Middle East*. New York: Public Affairs

34. Mazower ,M.(2001), Σκοτεινή Ήπειρος : Ο Ευρωπαϊκός Εικοστός Αιώνας{1998} Μτφ. Κουρεμένος. Αθήνα: Αλεξάνδρεια
35. McCants, W. (2016) ISIS η αποκάλυψη: Η ιστορία, η στρατηγική και το όραμα για την ημέρα της Κρίσεως του Ισλαμικού Κράτους{2015} Μτφ. Ηλιόπουλος. Αθήνα: Πεδίο.
36. Mead, R. (2002) Special Providence: American Foreign Policy and now it changed the world. New York: Taylor and Francis Book
37. Mearsheimer, J.(2001) The Tragedy of Great Power Politics. New York : W.W. Norton & Company
38. Mearsheimer, J. , Walt, S. (2007) Το Ισραηλινό λόμπι και η αμερικανική εξωτερική πολιτική{2006} Μτφ Δεσπίρη. Αθήνα: Πανοπτρικών
39. Nance, M (2016) ISIS: Who are they, how they fight, what they believe. New York: Skyhorse Publishing
40. Napoleoni, L. (2015) Ο Ισλαμιστικός Φοίνικας {2014} Μτφ. Τριαντάφυλλου. Αθήνα: Πατάκης.
41. Napoleoni, L. (2005) Οικονομία του Τρόμου, ο νέος ιερός πόλεμος{2003} Μτφ Μπαρτζινόπουλος. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες
42. Neumann, P. (2016) Οι νέοι τζιχαντιστές: Ισλαμικό Κράτος, Ευρώπη και το επόμενο κύμα τρομοκρατίας{2015} Μτφ. Λαμψιά. Αθήνα: Διάμετρος
43. Noueihed, L., Warren, A. (2012) The Battle for the Arab Spring: Revolution, Counter Revolution and the Making of a New Era. New Haven: Yale University Press.
44. Pape, A. (1996) Bombing to win: Air power and coercion in war. New York: Cornell University Press
45. Posen, B. (1986) The sources of military doctrine. Cornell: Cornell University Press.
46. Sun Tzu(2012) Η τέχνη του Πολέμου, Μτφ Κερεσετέζη. Αθήνα: Παπασωτηρίου
47. Trubowitz,P. (2011) Politics and Strategy: Partisan Ambition and American Statecraft Princeton: Princeton University Press.
48. Walt, S. (2007) Στρατηγικές αντίστασης στην ηγεμονία των ΗΠΑ {2005} Μτφ. Αστερίου. Αθήνα: Καστανιώτη.
49. Waltz, K. (1979), Theory of International Politics. New York: McGraw-Hill
50. Watson, A. (1982). The Evolution of International Society. London: Routledge.
51. Weber, M. (2005): Οικονομία και κοινωνία [1922], Τ.1, Κοινωνιολογικές έννοιες. Μτφ. Γκιούρας. Αθήνα: Σαβάλλας
52. Wright L. (2006), The Looming Tower: Al Qaeda and the road to 9/11». New York: Knopf
53. Ziadeh, R. (2012), *Power and Policy in Syria: Intelligence Services, Foreign Relations and Democracy in the modern Middle East*. New York: L.B Tauris

Περιοδικά

1. Blanchard, C. (2007). Al Qaeda statements and evolving ideology. *Congressional Research Service*. Available at : /https://fas.org/sgp/crs/terror/RL32759.pdf\
2. Bellamy. A, Williams, P. D (2005) Who's keeping the peace. Regionalization and Contemporary peace operations. *International Security*, v. 29, no. 4, pp 169.

3. Bunzel, C. (2015) From paper State to Caliphate: The ideology of Islamic State. *Brookings Institution's*, no. 19, March 2015. Available at: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/The-ideology-of-the-Islamic-State.pdf>
4. Cause, G (2014). Saudi Arabia in the new Middle East. *Council on Foreign Relations*, Council Special Report No. 63 December 2011
5. Central Intelligence Agency (2003). National Strategy for Combating Terrorism. *Central Intelligence Agency* , Available at: https://www.cia.gov/news-information/cia-the-war-on-terrorism/Counter_Terrorism_Strategy.pdf
6. Cordesman, A., Khazai, S. (2012). Iraq After US Withdrawal: US Policy and the Iraqi Search for Security and Stability. *Centre for Strategic and International Studies*, available at: https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/120702_Iraq_After_US_Withdrawal.pdf
7. Hegghammer, T (2010). The rise of the Muslim fighters. *International Security*, Vol. 35, No. 3 (Winter 2010/11), pp. 53–94
8. Gambli, G. (2004). Abu Musab al-Zarqawi: A Biographical Sketch. *Jamestown Terrorism Monitor* 2, issue 24, December 15, 2004,
9. Gofas, A. (2012) Old' vs. 'New Terrorism: What's in a Name?. *Uluslararası İlişkiler*, Volume 8, No 32, p. 17-32
10. Mearsheimer, J. (2009) Reckless States and Realism. *International Relations*, v.23, p. 241-256. Available at: <http://mearsheimer.uchicago.edu/pdfs/A0048.pdf>
11. Kalyvas, S. (2015) Is ISIS a Revolutionary Group and if Yes, What Are the Implications?," *Perspectives on Terrorism* ,vol. 9, Issue, 4. Available at: <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/442/873>
12. Kirdar, M. J(2011) Al Qaeda in Iraq. *Center for Strategic and International Studies*, Case Study Number 1, June 2011. Available at: https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/110614_Kirdar_AlQaedaIraq_Web.pdf
13. Khatib, L. (2015) The Islamic State 's Strategy: Lasting and expanding. *Carnegie Middle East Center*. Available at: <http://carnegie-mec.org/2015/06/29/islamic-state-s-strategy-lasting-and-expanding-pub-60511>
14. Kramer , M. (2003) Coming to Terms: Fundamentalists or Islamists?. *Middle East Form*, Spring 2003, vol.10, n.2 . Available at: <http://www.meforum.org/541/coming-to-terms-fundamentalists-or-islamists>
15. Kumar, C, (2015) Islamic State of Iraq and Syria (ISIS) a Global Threat: International Strategy to Counter the Threat. *Journal of Social Sciences and Humanities*, Vol. 1, No. 4, 2015, pp. 345-353

16. Gartenstein,D., Fritz,J. , Moreng, B. ,Barr, N. (2015) Islamic State vs Al Qaeda. New America- International Security(December 2015).Available at: https://static.newamerica.org/attachments/12103-islamic-state-vs-al-qaeda/ISISvAQ_Final.e68fdd22a90e49c4af1d4cd0dc9e3651.pdf
17. Munir, M., Shafiq, M.(2016) Global Threat: A Comparative Analysis of Al-Qaeda and the Islamic State (IS). *IPRI Journal XVI*, No.2, pp. 1-16(Summer 2016). Available at: <http://www.ipripak.org/wp-content/uploads/2016/11/1-Munir-Shafiq.pdf>
18. Rollins, J. (2011). Al Qaeda and Affiliates: Historical Perspective, Global Presence, and Implications for U.S. Policy. *Congressional Research Service*, (January 25, 2011). Available at: <https://fas.org/sgp/crs/terror/R41070.pdf>
19. Sagan, S. (1986). 1914 Revisited: Allies, Offense, and Instability. *International Security*, Vol. 11, No. 2 , pp. 151-175
20. Sestanovich, St. (2005). American Maximalism. *The National Interest*, Vol.25, no. 79
21. Shamieh, L, Szenes Z. (2015) The Rise of Islamic State of Iraq and Syria (ISIS). *AARMS* Vol. 14, No. 4,pp. 363–378. Available at: http://unike.hu/uploads/media_items/aarms-2015-4-shamieh.original.pdf.
22. Waltz K. N. 1993, "The Emerging Structure of International Politics", *International Security*, Volume 18,No. 2, pp. 44-79
23. Waltz, Theory, p. 121. For Waltz’s theory to work, he also needs to assume that states can never be certain about the intentions of other states. See ‘Conversations in International Relations – interview with John J. Mearsheimer (Part II)’, *International Relations*, 20 (2), 2006, pp. 231, 240–41.
24. Wiktorowicz, Q 2006 “Anatomy of the Salafi Movement”, *Studies in Conflict and Terrorism*, volume 29, 207–233, Available at: http://archives.cerium.ca/IMG/pdf/WIKTOROWICZ_2006_Anatomy_of_the_Salafi_Movement.pdf
25. Woodhead, L. and Heelas, P. 2000 “Introduction to chapter two: religions of difference”, *Religion in Modern Times*, Oxford: Blackwell, pp. 27–33.
26. Zubaida, Sami. 2011. “The ‘Arab Spring’ in Historical Perspective.” *openDemocracy*, October 21, 2011.

Ιστοσελίδες(Ελληνικά)

1. Καρζάκης, Ιμπιντάκης, Μπαλτός(2014) *Foreign Affairs*(Hellenic Edition) <http://foreignaffairs.gr/articles/69688/giannis-karkazis-ibidakis-kai-g-mpaltos/o-energeiakos-ploytos-tis-syrias?page=show>
2. Ρούσσοσ, Σ. (2017) Σχεδιάζοντας για τη Μέση Ανατολή μετά το «Ισλαμικό Κράτος». Δρόμος της Αριστεράς <https://www.e-dromos.gr/sxediazontas-th-m-anatolh-meta-to-islamiko-kratos/>

3. Φίλης, Κ. (2017) «3.000 με 5.000 ρωσικής καταγωγής τζιχαντιστές πολεμούν στο πλευρό του ισλαμικού κράτους». Καθημερινή <http://www.kathimerini.gr/903733/article/epikairothta/kosmos/kwnstantinos-filhs-3000-me-5000-rwsikhs-katagwghs-tzixantistes-polemoy-n-sto-pleyro-toy-islamiko-y-kratoys>

Ιστοσελίδες(Ξενόγλωσσες)

1. Alobeid, A. (2012) «Η Συριακή Κρίση: Αίτια, Διαστάσεις και Προοπτικές». Διαθέσιμο στο:http://www.stt.aegean.gr/geopolab/_private/GDT%20Sep%202012%20-%20Alobeid.pdf
2. Alobeid A. (2016), “Ο καταστροφικός ρόλος της Συριακής Μουσουλμανικής Αδελφότητας”, Εφημερίδα των Συντακτών. Διαθέσιμο στο: <http://www.efsyn.gr/arthro/o-katastrofikos-rol-os-tis-syriakis-moysoylmanikis-adelfotitas>
3. BBC News(2015) Saudis announce Islamic anti-terrorism coalition. BBC News . Διαθέσιμο στο :<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-35099318>
4. Beehner, L. (2015) How proxy war work. Foreign Affairs. Διαθέσιμο στο: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2015-11-12/how-proxy-wars-work>
5. Berger J. M. (2014) The Islamic State vs. al Qaeda : Who’s winning the war to become the jihadi superpower? Foreign Policy <http://foreignpolicy.com/2014/09/02/the-islamic-state-vs-al-qaeda/>
6. Brisard, C. J, Martinez, D.(2015) Islamic State: The economy based terrorist funding. Διαθέσιμο στο:<http://www.gdr-elsj.eu/wp-content/uploads/2015/11/Islamic-State.pdf>
7. Brzezinski, Z. (1972) How the Cold War Was Played. Foreign Affairs. Διαθέσιμο στο: <https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/1972-10-01/how-cold-war-was-played>
8. Byman D. (2015) Comparing Al Qaeda and ISIS: Different goals, different targets. Διαθέσιμο στο: <https://www.brookings.edu/testimonies/comparing-al-qaeda-and-isis-different-goals-different-targets/>
9. Calvert, J. (2010) The afterlife of Sayyid Qutb. Foreign Policy. Διαθέσιμο στο: <http://foreignpolicy.com/2010/12/15/the-afterlife-of-sayyid-qutb/>

10. Carafella, J. , Kagan, G., Kagan, F.(2017) U.S. Grand Strategy: Destroying ISIS and al Qaeda, Report Four. Institute Study of War. Διαθέσιμο στο: <http://www.understandingwar.org/wp-content/uploads/2017/ISW-CTP-Report-on-US-Strategy-in-Syria.pdf>
11. Cetorelli, V., Sasson, I., Shabila, N. and Burnham G. (2017) ISIS Yazidi Genocide. Foreign Affairs. Διαθέσιμο στο: <https://www.foreignaffairs.com/articles/syria/2017-06-08/isis-yazidi-genocide>
12. Cockburn, P. (2016) We finally know what Hillary Clinton knew all along – US allies Saudi Arabia and Qatar are funding Isis. Independent. Διαθέσιμο στο: <http://www.independent.co.uk/voices/hillary-clinton-wikileaks-email-isis-saudi-arabia-qatar-us-allies-funding-barack-obama-knew-all-a7362071.html>
13. Cronin, Audrey(2015) ISIS is not a terrorist group. Foreign Affairs. Διαθέσιμο στο: <https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/isis-not-terrorist-group>
14. Cumming-Bruce, N. (2016) ISIS Committed Genocide Against Yazidis in Syria and Iraq, U.N. Panel Says. New York Times. Διαθέσιμο στο : <https://www.nytimes.com/2016/06/17/world/middleeast/isis-genocide-yazidi-un.html>
15. Featherstone, K.(2011) Η ημέρα που άλλαξε τον κόσμο. Διαθέσιμο στο: <http://www.kathimerini.gr/437033/article/epikairothta/kosmos/119-h-mera-poy-alla3e-ton-kosmo>
16. Greenberg, D. (2016) Syria Will Stain Obama’s Legacy Forever. Foreign Policy. Διαθέσιμο στο: <http://foreignpolicy.com/2016/12/29/obama-never-understood-how-history-works/>
17. Jasper, S. , Moreland, S. (2014) The Islamic State is a hybrid threat: Why does this matter? Small Walls Journal.
18. Leffer, M.(2011) September 11 in retrospect, Foreign Affairs. Διαθέσιμο στο: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2011-08-19/september-11-retrospect>
19. Levis, J. (2015) The Islamic State: A counter strategy for a counter state. Institute Study of War. Διαθέσιμο στο: <http://www.understandingwar.org/report/islamic-state-counter-strategy-counter-state#sthash.pz2Dwrhu.dpuf>

20. Lister, C.(2016) “ Evolution of an Insurgency: How Syria was radicalized”, Foreign Affairs. Διαθέσιμο στο: <https://www.foreignaffairs.com/articles/syria/2016-03-14/evolution-insurgency>
21. Lynch, M.(2013) How Syria Ruined the Arab Spring, Foreign Policy. <http://foreignpolicy.com/2013/05/03/how-syria-ruined-the-arab-spring/>
22. Marglin, J. (2016) Isis vs Islam. HuffingtonPost Διαθέσιμο στο : http://www.huffingtonpost.com/jessica-marglin/isis-vs-islam_b_8613826.html
23. Neriah, J. (2014) The structure of Islamic State (ISIS), Jerusalem Center for Public Affairs. Διαθέσιμο στο: <http://jcpa.org/structure-of-the-islamic-state/>
24. Nye, J. (2003) US power and strategy after Iraq, Foreign Affairs. Διαθέσιμο στο: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2003-07-01/us-power-and-strategy-after-iraq>
25. Ostovar, A. (2016) Soldiers of Revolution: A brief history of IRGC. Foreign Affairs. Διαθέσιμο στο: <https://www.foreignaffairs.com/articles/iran/2016-09-07/soldiers-revolution>
26. Quinn Mecham(2015) How much state is the Islamic State. Washington post. Διαθέσιμο στο:https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2015/02/05/how-much-of-a-state-is-the-islamic-state/?utm_term=.44433caf0788
27. <http://edition.cnn.com/2005/WORLD/meast/10/11/alqaeda.letter/>
28. Paled, D. (2015) How ISIS Fights: Terror, Insurgency and Slick Propaganda. Haaretz . Διαθέσιμο στο:<http://www.haaretz.com/middle-east-news/isis/1.687160>
29. Parigi, G. (2016) The Other Battle in Iraq: to Win Sunni Consent:Why the tribes that defeated al-Qaeda in 2007 are now struggling to oppose Isis. Oasis Center. Διαθέσιμο στο: <http://www.oasiscenter.eu/articles/jihadism-and-violence/2016/01/11/the-other-battle-in-iraq-to-conquer-sunni-consensus>
30. Peritz (2014) The great Iraqi jail break. Foreign Policy. Διαθέσιμο στο: <http://foreignpolicy.com/2014/06/26/the-great-iraqi-jail-break/>

31. Rassas, M(2014), "Syria 's Muslim Brotherhood: Past and Future", Al Monitor. Διαθέσιμο στο : <http://www.al-monitor.com/pulse/politics/2014/01/syria-muslim-brotherhood-past-present.html>

32. Rothschild A (2016) ISIS and Genocide. Foreign Affairs. Διαθέσιμο στο : <https://www.foreignaffairs.com/articles/syria/2016-02-28/isis-and-genocide>

33. RuthSerlock(2014).Inside the leadership of Islamic State. Telegraph. Διαθέσιμο στο: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/10956280/Inside-the-leadership-of-Islamic-State>

34. Swanson, A. (2014) How the Islamic State makes its money. The Washington Post. Διαθέσιμο στο: https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2015/11/18/how-isis-makes-its-money/?utm_term=.8425ba0d4bfe

35. Solomon, E. (2014) "The Isis economy: Meet the new boss", Financial Times. Διαθέσιμο στο: www.ft.com/cms/s/0/b2c6b5ca-9427-11e4-82c7-00144feabdc0.html#axzz3QFAS46uz.

36. Solomon, E.(2015) Isis Inc: Loot and taxes keep jihadi economy churning. Financial Times. Διαθέσιμο στο: <https://www.ft.com/content/aee89a00-9ff1-11e5-beba-5e33e2b79e46#axzz3uO4NGgR0>

37. Takmin, E(2017) Erdogan to Trump: don 't arm the Kurds. Foreign Policy Διαθέσιμο στο :<http://foreignpolicy.com/2017/05/10/erdogan-to-trump-dont-arm-the-kurds/>

38. Tawfeeq, M., S. Abdelaziz ISIS uses water as weapon in Mosul fight, CNN. Διαθέσιμο στο: <http://edition.cnn.com/2016/11/30/middleeast/mosul-water-isis/index.html>

39. Thompson, N. & Atika Shumpert, The anatomy of ISIS: How the 'Islamic State' is run, from oil to beheadings, CNN. Διαθέσιμο στο: <http://edition.cnn.com/2014/09/18/world/meast/isis-syria-iraq-hierarchy/>

40. Tomlinson, L. (2016) Size of ISIS army 'remains the same' since last year, US official says. FoxNews. Διαθέσιμο στο: <http://www.foxnews.com/politics/2016/02/04/size-isis-army-remains-same-since-last-year-us-official-says.html>

41. Urban, M. (2015) Bosnia: The cradle of modern jihadism? BBC. Διαθέσιμο στο: <http://www.bbc.com/news/world-europe-33345618>

42. Walt, Stephen(2015) ISIS as a revolutionary state. Foreign Affairs. Διαθέσιμο στο: <https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/isis-revolutionary-state>
43. Walt, S. (2011) Requiem for the arab spring. Foreign Policy. Διαθέσιμο στο: <http://foreignpolicy.com/2011/11/28/requiem-for-the-arab-spring/>
44. Walt, S. (2016) The United States Should Admit It No Longer Has a Middle East Policy. Foreign Policy. Διαθέσιμο στο: <http://foreignpolicy.com/2016/01/29/the-u-s-should-admit-it-has-no-middle-east-policy-obama-cold-war-israel-syria/>
45. Walt,S. 2017 Tom Friedman is calling for an invasion of Syria: Trump should run the other way. Foreign Policy. Διαθέσιμο στο: <https://foreignpolicy.com/2017/04/07/tom-friedman-is-calling-for-an-invasion-of-syria-trump-should-run-the-other-way/>
46. Walt, S (2015) Beyond Bin Laden: Reshaping American Foreign Policy. Διαθέσιμο στο: https://wcfia.harvard.edu/files/wcfia/files/522_walt.pdf
47. Williams,M.(2017)Is Saudi Arabia funding ISIS. Chanel 4. Διαθέσιμο στο : <https://www.channel4.com/news/factcheck/factcheck-qa-is-saudi-arabia-funding-isis>
48. Williams-Gru, O. (2015) Here's where terrorist groups like ISIS and Al Qaeda get their money. The Business Insider. Διαθέσιμο στο: <http://uk.businessinsider.com/how-isis-and-al-qaeda-make-their-money-2015-12/#6-scramming-banks-1>
49. Wilson, J., Rosen,A., Bender,J.(2016) ISIS military equipment. The Business insider. Διαθέσιμο στο: <http://uk.businessinsider.com/isis-military-equipment-arsenal-2016/#brdm-2-armored-vehicles-4>
50. Zia H. Shah,(2016) Review of ISIS: A History, by Fawaz A. Gerges, Muslim Times. Διαθέσιμο στο: <https://themuslimtimes.info/2016/04/03/isis-a-history-by-fawaz-a-gerges/>.

Χρονολόγιο δράσης Ισλαμικού Κράτους(2004-2016)

- **2004**: Ο Abu Musab al-Zarqawi ιδρύει την al Qaeda του Ιράκ
- **2006**: Ο al- Zarqawi εξαπολύει σεκταριστικό πόλεμο κατά της σιίτικης πλειοψηφίας του Ιράκ
- **7 Ιουνίου, 2006**: Ο al- Zarqawi πέφτει νεκρός ύστερα από βομβαρδισμό των ΗΠΑ. Την ηγεσία της οργάνωσης αναλαμβάνει ο Abu Hamza al-Muhajer.
- **Οκτώβριος, 2006**: Ο Abu Hamza al-Muhajer ανακοινώνει την δημιουργία του Ισλαμικού Κράτους του Ιράκ και χρηρίζει αρχηγό της οργάνωσης τον Abu Omar al-Baghdadi.

- **Απρίλιος, 2010:** Ο Abu Bakr al Baghdadi αναλαμβάνει τα ηνία της οργάνωσης μετά το θάνατο του Abu Omar και του Abu Ayyub al-Masri μετά από αμερικανικούς βομβαρδισμούς.
- **Απρίλιος 2013:** Το Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ ανακοινώνει την απορρόφηση της Jabhat al-Nusra ως κομμάτι της οργάνωσης στη Συρία και μετονομάζει την οργάνωση σε ISIS (Ισλαμικό Κράτος σε Ιράκ και Λεβάντε). Ο αρχηγός της Nusra Abu Mohammed al-Jawlani αρνείται αυτή τη συγχώνευση και στρέφεται στην Qaeda και την μεσολάβηση του Zawahiri.
- **Ιανουάριος 2014:** Το Ισλαμικό Κράτος αναλαμβάνει τον έλεγχο της Fallujah.
- **14 Ιανουαρίου, 2014:** Το Ισλαμικό Κράτος καταλαμβάνει τη πόλη Ράκα.
- **3 Φεβρουαρίου, 2014:** Η Qaeda ανακοινώνει πως διακόπτει τους δεσμούς της με το Ισλαμικό Κράτος.
- **Μάιος, 2014:** Σύμφωνα με το συριακό παρατηρητήριο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το Ισλαμικό Κράτος απαγάγει περισσότερα από 140 παιδιά Κούρδων και τα οδηγεί σε ειδικά κέντρα εκμάθησης της ριζοσπαστικής ισλαμικής θεολογίας.
- **9 Ιουνίου, 2014:** Τα ξημερώματα μαχητές του Ισλαμικού Κράτους καταλαμβάνουν το αεροδρόμιο της Μοσούλης, κυβερνητικά κτήρια και αποκτούν πλήρη έλεγχο στις εγκαταστάσεις που στεγάζουν τα Μ.Μ.Ε ενώ απελευθερώνουν χίλιους ισλαμιστές κρατούμενους από τις φυλακές.
- **10 Ιουνίου, 2014:** Μαχητές του Ισλαμικού Κράτους καταλαμβάνουν την πόλη Τιγκρίτ και της Μοσούλη.
- **20 Ιουνίου, 2014:** Σύμφωνα με τον ΟΗΕ, πάνω από ένα εκατομμύριο Ιρακινών εγκαταλείπουν τις εστίες τους.
- **21 Ιουνίου, 2014:** Το Ισλαμικό Κράτος προελαύνει κατά της πόλης Al Qaim και άλλων πόλεων στα σύνορα με τη Συρία.
- **28 Ιουνίου, 2014:** Το Ιρακινό Κουρδιστάν περιορίζει την διέλευση προσφύγων από τα σύνορα του.
- **29 Ιουνίου, 2014:** Το Ισλαμικό Κράτος ανακοινώνει την δημιουργία του Χαλιφάτου, το οποίο ξεπερνά όλα τα ορισμένα σύνορα και ανακηρύσσει al-Baghdadi ως τον Χαλίφη σε μια επικράτεια εντός της οποίας κατοικούν άνω του 1,5 εκατομμυρίου Μουσουλμάνων. Η οργάνωση αλλάζει ξανά όνομα σε Ισλαμικό Κράτος.
- **30 Ιουνίου, 2014:** Σύμφωνα με τον ΟΗΕ 1,2 εκατομμύρια Ιρακινοί εγκαταλείπουν τις εστίες τους. Ως απάντηση, οι ΗΠΑ αποστέλλουν ακόμα 300 άρματα μάχης στο Ιράκ ενώ καταφθάνουν και ειδικοί απεσταλμένοι του αμερικανικού στρατού για να παράσχουν στήριξη στα αμερικανικά στρατεύματα.
- **Ιούλιος 2014:** Το Ισλαμικό Κράτος παίρνει τον έλεγχο της μεγαλύτερης πετρελαιοπαραγωγού χώρας στη Συρία στην επαρχία της Homs δολοφονώντας εκατοντάδες εργάτες ενώ παράλληλα κυριαρχούν σε μια έκταση 90 χιλιομέτρων από τα ιρακινά σύνορα ως τη Deir Ezzor.
- **6 Αυγούστου, 2014:** Το Ισλαμικό Κράτος επιτίθεται στη πόλη Sinjar στο Βόρειο Ιράκ που είναι εστία της μειονότητας των Yazidis οι οποίοι βιώνουν ένα πρωτοφανές πογκρόμ από τους μαχητές του Ισλαμικού Κράτους.
- **8 Αυγούστου, 2014:** Αεροπορικοί βομβαρδισμοί των ΗΠΑ οι οποίοι πραγματοποιούνται μετά από συμφωνία με την ιρακινή κυβέρνηση. Ο Barack Obama δηλώνει πως τα χτυπήματα από αέρος θα συνεχιστούν ώστε να προστατευτούν οι μειονότητες και τα δικαιώματα των Ιρακινών.
- **19 Αυγούστου, 2014:** Ο James Foley, εξαφανισμένος από το 2012, εμφανίζεται σε βίντεο του Ισλαμικού Κράτους να κρατείται από τους μαχητές του Baghdadi.
- **11 Σεπτεμβρίου, 2014:** Η CIA ανακοινώνει ότι ο αριθμός των μαχητών της οργάνωσης ξεπερνάει κατά τρεις φορές τον αριθμό που εκτιμούσαν.

- **13 Σεπτεμβρίου, 2014:** Σε βίντεο που δημοσιεύει στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μαχητές του Ισλαμικού Κράτους εκτελούν μέσα σε ένα μήνα έναν ακόμα κρατούμενο τους, τον βρετανό David Haines.
- **23 Σεπτεμβρίου, 2014:** Σε απάντηση των τριών εκτελέσεων οι ΗΠΑ εντείνουν τους αεροπορικούς βομβαρδισμούς κατά του ΙΚ.
- **3 Νοεμβρίου, 2014:** Η Ιρακινή κυβέρνηση ανακοινώνει ότι το ΙΚ δολοφόνησε 322 μέλη της φυλής του Albu Minr
- **14 Νοεμβρίου, 2014:** Ο ΟΗΕ ανακοινώνει πως το Ισλαμικό Κράτος είναι υπεύθυνο για εγκλήματα πολέμου και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας.
- **16 Νοεμβρίου, 2014:** Η οργάνωση προχωρά στην εκτέλεση ενός ακόμα αμερικάνου πολίτη του Peter Kassig την οποία και κοινοποιεί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
- **17 Ιανουαρίου, 2015:** Σύμφωνα με την ιρακινή κυβέρνηση, το ΙΚ απελευθέρωσε 250 Yazidis πολλών εκ των οποίων ήταν παιδιά και ηλικιωμένοι.
- **20 Ιανουαρίου, 2015:** Το Ισλαμικό Κράτος ζητά ως αντάλλαγμα για την απελευθέρωση των Kenji Goto και Haruna Yukawa το ποσό των 200 εκατομμυρίων από την ιαπωνική κυβέρνηση.
- **22 Ιανουαρίου 2015:** Οι ΗΠΑ ανακοινώνουν πως οι αεροπορικοί βομβαρδισμοί έχουν πλήξει καίρια το ΙΚ προκαλώντας απώλειες που ξεπερνούν τις 6.000 μαχητών της οργάνωσης ενώ εκτιμούν πως ο αριθμός των μαχητών ξεπερνά τις 18.000.
- **24 Ιανουαρίου, 2015:** Φίλοι του ΙΚ κοινοποιούν βίντεο του δολοφονηθέντα Haruna Yukawa και απαιτούν την απελευθέρωση του Ιορδανού al-Rishawi ως αντάλλαγμα με τον Kenji Goto.
- **26 Ιανουαρίου, 2015:** Με την βοήθεια των ΗΠΑ, οι Κούρδοι του YPG διώχνουν τους μαχητές του ΙΚ από τα βουνά του Kobane μετά από ηρωικές μάχες πολλών μηνών.
- **31 Ιανουαρίου, 2015:** Βίντεο που κοινοποιείται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δείχνει τον αποκεφαλισμό του Kenji Goto.
- **3 Φεβρουαρίου, 2015:** Ο Ιορδανός Moath al-Kasasbeh, καίγεται ζωντανός φυλακισμένος σε ένα κελί από τους μαχητές του Ισλαμικού Κράτους.
- **5 Φεβρουαρίου, 2015:** Η ιορδανική αεροπορία χτυπάει στόχους του Ισλαμικού Κράτους στη Ράκα ως απάντηση στην δολοφονία του Moath al-Kasasbeh.
- **6 Φεβρουαρίου, 2015:** Το ΙΚ ανακοινώνει πως οι επιθέσεις των Ιορδανών προκάλεσαν την δολοφονία της αμερικανίδας κρατουμένης Kayla Jean Mueller ενώ τέσσερις μέρες μετά το ΙΚ στέλνει αποδείξεις στην οικογένεια της.
- **11 Φεβρουαρίου, 2015:** Ο Barack Obama ζητά από το Κογκρέσο να αποφασίσει την χρήση στρατιωτικών μέσων κατά του ΙΚ.
- **15 Φεβρουαρίου, 2015:** Σε βίντεο του ΙΚ, μαχητές της οργάνωσης εμφανίζονται να αποκεφαλίζουν 21 Αιγύπτιους Χριστιανούς στη Λιβύη. Ως απάντηση στις 16, η αιγυπτιακή αεροπορία χτύπησε στόχους του ΙΚ στη Λιβύη.
- **22 Φεβρουαρίου, 2015:** Σε βίντεο που δημοσιεύεται από το ΙΚ εμφανίζονται κούρδοι Peshmerga φυλακισμένοι σε κελιά να περιφέρονται στους δρόμους του Ιράκ.
- **1 Μαρτίου, 2015:** Το ΙΚ απελευθέρωσε 19 Χριστιανούς φυλακισμένους από μια ομάδα 220 Ασύριων που είχαν συλληφθεί από τη βόρεια Συρία.
- **4 Μαρτίου, 2015:** Το ΙΚ εκπαραθυρώνει νεαρό άντρα στη Ράκα λόγω των σεξουαλικών του προτιμήσεων.
- **7 Μαρτίου, 2015:** Ανακοινώνεται από τον ισχυρό άνδρα της Boko Haram , τον Abubakar Shekau η συμμαχία του με το ΙΚ.
- **12 Μαρτίου, 2015:** Ο ιρακινός στρατός ανακαταλαμβάνει μεγάλο μέρος της πόλης Tikrit από το Ισλαμικό Κράτος ενώ στις 1 Απριλίου απελευθερώνει το βόρειο κομμάτι της πόλης.

- **5 Απριλίου 2015:** Το Ισλαμικό Κράτος αναλαμβάνει το κάμπ προσφύγων Παλαιστινίων Yarmouk στη Δαμασκό.
- **17 Μαΐου, 2015:** Το ΙΚ καταλαμβάνει τη πόλη Ramadi, τη μεγαλύτερη του δυτικού Ιράκ.
- **21 Μαΐου, 2015:** Το ΙΚ καταλαμβάνει την Palmyra, το τελευταίο προπύργιο του συριακού στρατού στα σύνορα με το Ιράκ ενώ αναλαμβάνει την επίθεση κατά της Σαουδικής Αραβίας η οποία προκάλεσε τον τραυματισμό εκατό ανθρώπων και το θάνατο 21 σιιτών μουσουλμάνων.
- **14 Ιουνίου, 2015:** Ο Talha Asmal, ταυτοποιείται ως ένας από τους τέσσερις βομβιστές αυτοκτονίας που επιτέθηκαν σε σιιτικές πολιτοφυλακές του Ιράκ.
- **17 Ιουνίου, 2015:** Οι Κούρδοι εκδιώχνουν το ΙΚ από την στρατηγικής σημασίας πόλη Tal Abyad στα σύνορα της Τουρκίας.
- **22 Ιουνίου, 2015:** Οι κουρδικές δυνάμεις ανακαταλαμβάνουν την πόλη Ain Issa από το ΙΚ.
- **19 Ιουνίου, 2015:** Το State Department ανακοινώνει πως το ΙΚ αποτελεί μεγαλύτερη απειλή από την Al Qaeda.
- **26 Ιουνίου, 2015:** Μέλος του ΙΚ δολοφονεί 38 πολίτες στη Τυνησία και βομβιστής σκορπά το θάνατο σε τουλάχιστον 27 αθώους πολίτες στο Κουβέιτ. Την ίδια μέρα, το ΙΚ δολοφονεί τουλάχιστον 145 κατοίκους στο Kobane της Συρίας.
- **1 Ιουλίου, 2015:** Το ΙΚ εξαπολύει ταυτόχρονη επίθεση σε πέντε αιγυπτιακά checkpoints σκοτώνοντας 17 Αιγύπτιους στρατιώτες. Σύμφωνα με την αιγυπτιακή κυβέρνηση από τις συμπλοκές έπεσαν νεκροί 100 τρομοκράτες.
- **20 Ιουλίου, 2015:** Βομβιστικές επιθέσεις στην πόλη Suruç στα σύνορα με τη Τουρκία προκάλεσε το θάνατο τουλάχιστον 30 ανθρώπων.
- **6 Αυγούστου, 2015:** Το ΙΚ αναλαμβάνει την ευθύνη για τις βομβιστικές επιθέσεις σε ναό της Σαουδικής Αραβίας που προκάλεσε το θάνατο τουλάχιστον δώδεκα μελών της αστυνομίας της Σ.Α.
- **3 Σεπτεμβρίου, 2015:** Οι σύμμαχοι του ΙΚ στην Υεμένη προχώρησαν σε βομβιστικές επιθέσεις στη πόλη Sanaa.
- **24 Σεπτεμβρίου, 2015:** Το ΙΚ αναλαμβάνει την ευθύνη για τις δύο εκρήξεις στην Υεμένη που προκάλεσε την δολοφονία 25 ανταρτών Houthis.
- **30 Σεπτεμβρίου, 2015:** Η Ρωσία ξεκινά τους βομβαρδισμούς κατά του ΙΚ αλλά οι ΗΠΑ ισχυρίστηκαν ότι στόχος της Ρωσίας δεν ήταν το ΙΚ αλλά οι αντιπολιτευόμενες στον Assad δυνάμεις.
- **6 Οκτωβρίου, 2015:** Το ΙΚ αναλαμβάνει την ευθύνη για το θάνατο 25 ανθρώπων στην Υεμένη.
- **9 Οκτωβρίου, 2015:** Το ΙΚ πετυχαίνει σημαντικές νίκες στη βορειοδυτική Συρία κοντά το Χαλέπι.
- **10 Οκτωβρίου, 2015:** Η Άγκυρα μέσω του Ahmed Davutoglu κατηγορεί το ΙΚ για τις βομβιστικές επιθέσεις στα περίχωρα της Άγκυρας.
- **15 Οκτωβρίου, 2015:** Οι ιρακινές δυνάμεις καταλαμβάνουν τα διυλιστήρια του Baiji από τις δυνάμεις του ΙΚ.
- **22 Οκτωβρίου, 2015:** Σε μάχες με το ΙΚ έπεσε ο πρώτος νεκρός αμερικάνος στρατιώτης.
- **12 Νοεμβρίου, 2015:** Το ΙΚ ανέλαβε την ευθύνη για τις βομβιστικές επιθέσεις στην Βυρηττό που στοίχισαν την ζωή σε 40 ανθρώπους.
- **13 Νοεμβρίου, 2015:** Οι Κούρδοι ανακαταλαμβάνουν τα βουνά του Sinjar από το ΙΚ.
- **13 Νοεμβρίου, 2015:** Συντονισμένες τρομοκρατικές επιθέσεις στο Παρίσι προκάλεσαν το θάνατο 130 Γάλλων πολιτών.
- **15 Νοεμβρίου, 2015:** Η γαλλική αεροπορία εντείνει τις προσπάθειες της για καίρια πλήγματα κατά του ΙΚ.

- **1 Δεκεμβρίου, 2015:** Ο Ashton Carter ανακοίνωσε πως αμερικανικές ειδικές δυνάμεις θα αποστέλλονταν στο Ιράκ για το σχεδιασμό επιθέσεων κατά των δυνάμεων του ΙΚ.
- **2 Δεκεμβρίου, 2015:** Τρομοκρατικό χτύπημα στη Καλιφόρνια θα προκαλέσει το θάνατο 14 πολιτών.
- **10 Δεκεμβρίου, 2015:** Οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν πως πέτυχαν την δολοφονία του Abu Saleh και άλλων ανώτερων στελεχών του ΙΚ.
- **27 Δεκεμβρίου 2015:** Οι ιρακινές δυνάμεις κατέλαβαν τη πόλη Ramadi από το ΙΚ.
- **12 Ιανουαρίου, 2016:** Βομβιστικές επιθέσεις Τουρκία και Ινδονησία με θύματα εκατοντάδες αμάχους.
- **21 Φεβρουαρίου, 2016:** Ταυτόχρονες επιθέσεις στη Συρία θα προκαλέσουν το θάνατο τουλάχιστον 140 πολιτών.
- **19 Φεβρουαρίου, 2016:** Επιθέσεις στην Κωνσταντινούπολη θα προκαλέσουν το θάνατο πέντε πολιτών
- **22 Μαρτίου, 2016:** Τρεις εκρήξεις στις Βρυξέλλες θα σκορπίσουν το θάνατο σε τουλάχιστον τριάντα ανθρώπους.
- **11 Απριλίου, 2016:** Οι ιρακινές δυνάμεις απελευθέρωσαν τη πόλη Hit, ενώ το ΙΚ ανακατέλαβε τη πόλη Ραι από τον ελεύθερο συριακό στρατό.
- **5 Μαΐου, 2016:** Το ΙΚ ανακαταλαμβάνει περιοχές γύρω από τη Παλμύρα, πλούσιες σε ορυκτούς πόρους.
- **12 Μαΐου, 2016:** Το ΙΚ αναλαμβάνει την ευθύνη για μια σειρά επιθέσεων στη Βαγδάτη που στοίχισε τη ζωή σε πάνω από 100 ανθρώπους.
- **19 Μαΐου, 2016:** Οι ιρακινές δυνάμεις ανακαταλαμβάνουν την δυτική πόλη της Rutbah.
- **23 Μαΐου, 2016:** Οι ιρακινές δυνάμεις σε συνεργασία με τις ΗΠΑ, προχώρησαν στη Fallujah, την οποία το ΙΚ κατείχε από το 2014.
- **24 Μαΐου, 2016:** Δυνάμεις του YPG σε συνεργασία με τις ΗΠΑ, ξεκίνησαν την επιχείρηση για την ανακατάληψη της Ράκα στη Συρία.
- **26 Ιουνίου, 2016:** Ο ιρακινός στρατός ανακατέλαβε τη Fallujah από το ΙΚ.
- **28 Ιουνίου, 2016:** Τρεις βομβιστές αυτοκτονίας προκαλούν τη δολοφονία 40 ανθρώπων στο αεροδρόμιο της Κωνσταντινούπολης.
- **1 Ιουλίου, 2016:** Μέλη του ΙΚ σκότωσαν 20 ανθρώπους σε εστιατόριο της Dhaka στο Bangladesh.
- **3 Ιουλίου, 2016:** Τρομοκρατικό χτύπημα στη Βαγδάτη με πάνω από 200 νεκρούς κατά τη διάρκεια του Ramadan.
- **14 Ιουλίου, 2016:** Μοναχικός λύκος εμπνευσμένος από το Ισλαμικό Κράτος οδηγεί το φορτηγό του πάνω σε συγκεντρωμένο πλήθος στο Νις προκαλώντας το θάνατο 84 ανθρώπων.

Γλωσσάρι

Αντισοβιετικός ιερός πόλεμος: καθιερωμένος χαρακτηρισμός του πολέμου του Αφγανιστάν την περίοδο 1979-1989. Έληξε με την ήττα και απόσυρση του κόκκινου στρατού.

Αραβο-αφγανοί: ο όρος χρησιμοποιήθηκε για να διαχωριστούν οι Αφγανοί και μη μουσουλμάνοι μαχητές που μετείχαν στην αντισοβιετική Jihad.

Ουαχαμπισμός: Η επίσημη ερμηνεία του Ισλάμ από τη Σαουδική Αραβία. Η ουαχαμπιστική προσέγγιση του Ισλάμ χαρακτηρίζεται από έναν πρωτόγνωρο πουριτανισμό και αντίληψη της μοναδικότητας του Θεού, την οποία κήρυξε ο Mohamed Ibn al Ouahab.

Καφίρ (Kufr): Λέξη που σημαίνει έλλειψη πίστης, αθεϊσμό και χρησιμοποιείται για να περιγράψει εκείνους που δεν πιστεύουν στο Ισλάμ.

Ουμά (Ummah): Η λέξη προέρχεται από τη λέξη oum που σημαίνει πηγή. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την μουσουλμανική κοινότητα ως ενίαια πέρα από εθνικές, πολιτισμικές, πολιτικές και οικονομικές διαφορές.

Τζαχιλίγια(Jahilyya): η λέξη αυτή χρησιμοποιείται από τους Μουσουλμάνους για τον προσδιορισμό της προισλαμικής περιόδου στην Αραβική Χερσόνησο.

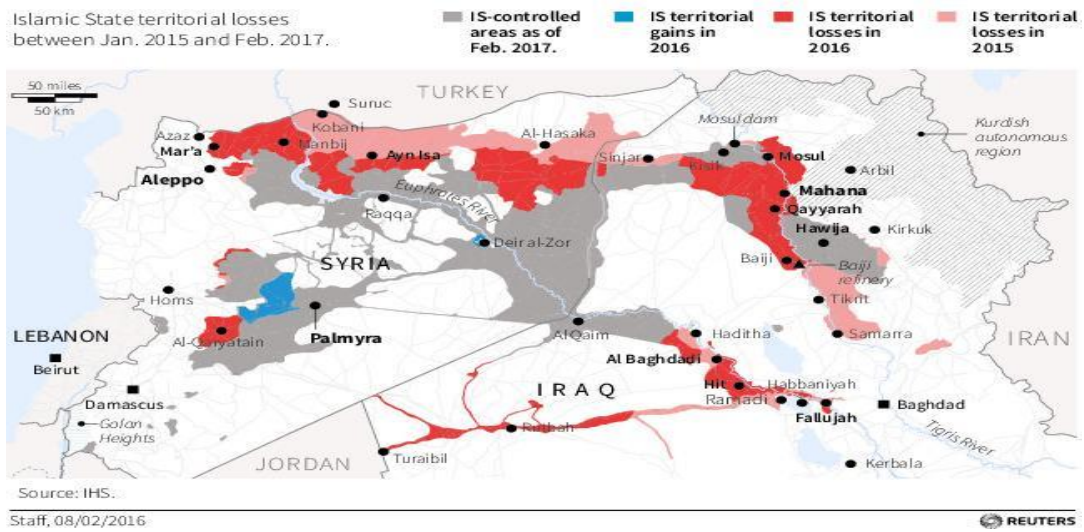
Σαλαφισμός: Ερμηνεία του Ισλάμ η οποία επιχειρεί «εξαγνίσει» το Ισλάμ από την Δυτική επιρροή και τις επί αιώνες «αποκλίνουσες» παρεκβάσεις από το αληθινό Ισλάμ (το οποίο, σύμφωνα με αυτούς που το ασκούν, περιλαμβάνει τον σιτισμό, τον σουφισμό, ακόμη και τους μη-σαλαφιστές Σουνίτες).

Μοναχικοί Λύκοι: Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει εκείνα τα άτομα που προχωρούν σε τρομοκρατικά χτυπήματα εμπνεόμενα από τη δράση των τρομοκρατικών οργανώσεων χωρίς όμως να έχουν μια οργανική σχέση μαζί τους.

Εικόνα 1^η

IS shrinking territory

Islamic State territorial losses between Jan. 2015 and Feb. 2017.

Οι απώλειες του Ισλαμικού Κράτους από το 2015-2017

Πηγή: Reuters

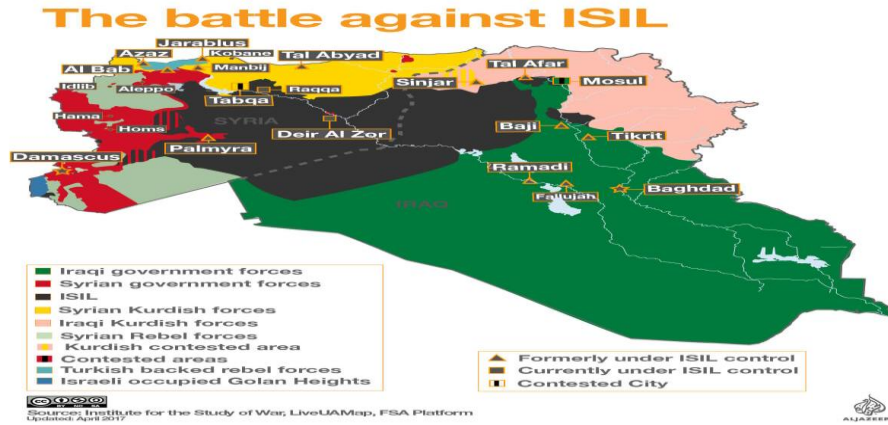
Εικόνα 2^η

Τα τρία στάδια του στρατηγικού σχεδίου του Ισλαμικού Κράτους

Πηγή: ISW

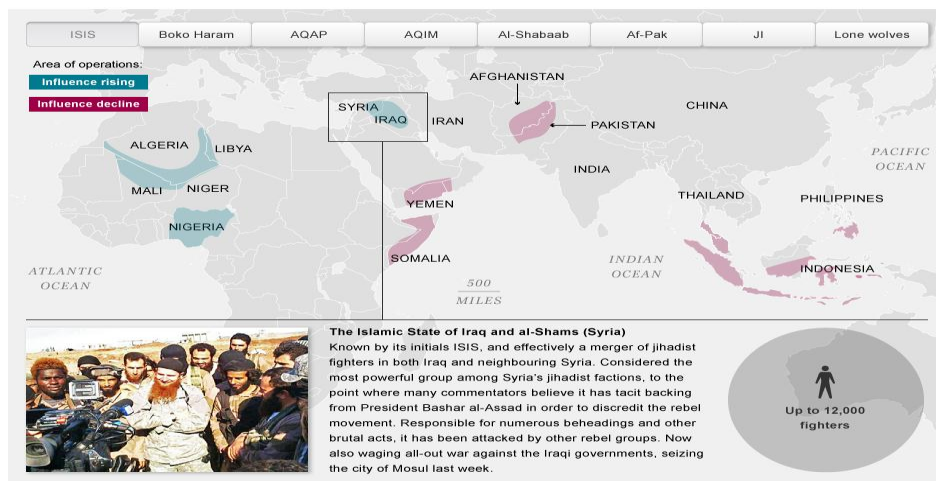
Εικόνα 3^η

Η μάχη απέναντι στο Ισλαμικό Κράτος το 2017

Πηγή: Al Jazeera

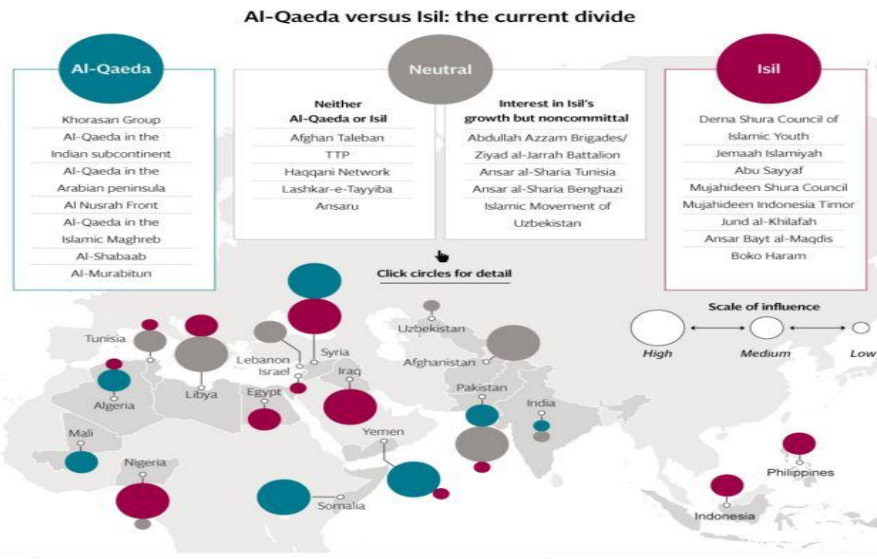
Εικόνα 4^η

Συμμαχίες του ΙΚ σε Βόρειο Αφρική και Μέση Ανατολή

Πηγή: Telegraph

Εικόνα 5^η

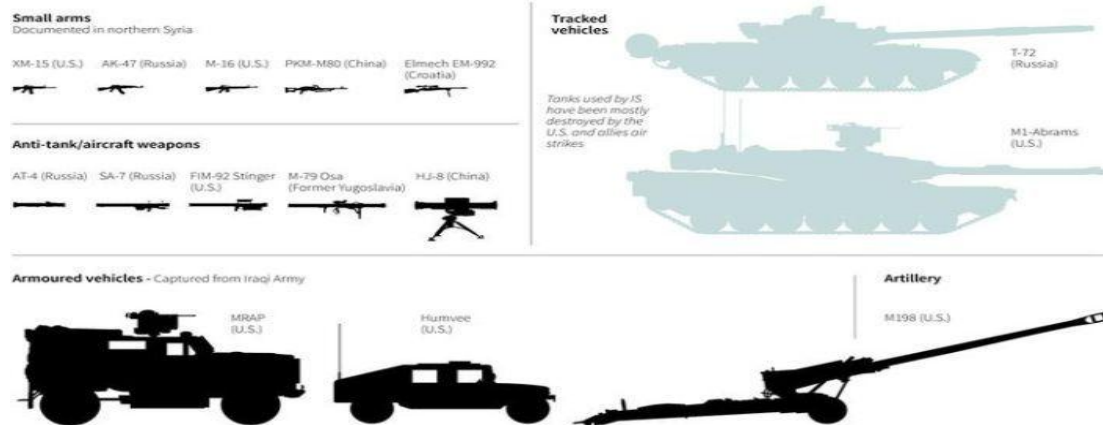

Ανταγωνισμός ΙΚ και Al Qaeda

Πηγή: Telegraph

Εικόνα 6^η

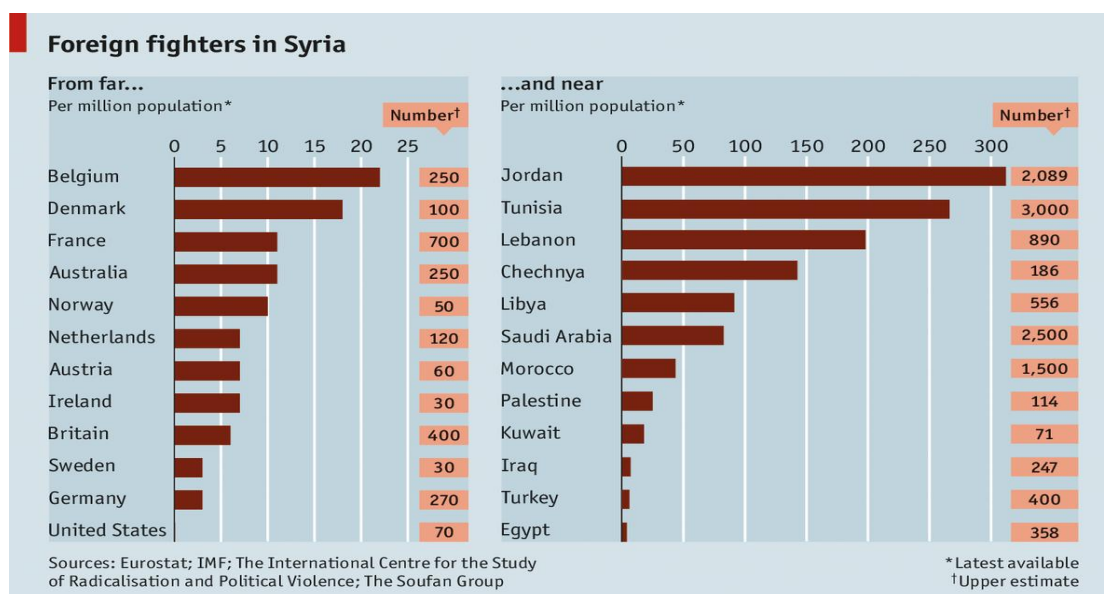
Islamic State weapons and vehicles

Ο οπλισμός του ΙΚ

Πηγή: Foreign Policy

Εικόνα 7^η

Ο αριθμός των ξένων μαχητών του ΙΚ

Πηγή: New York Times

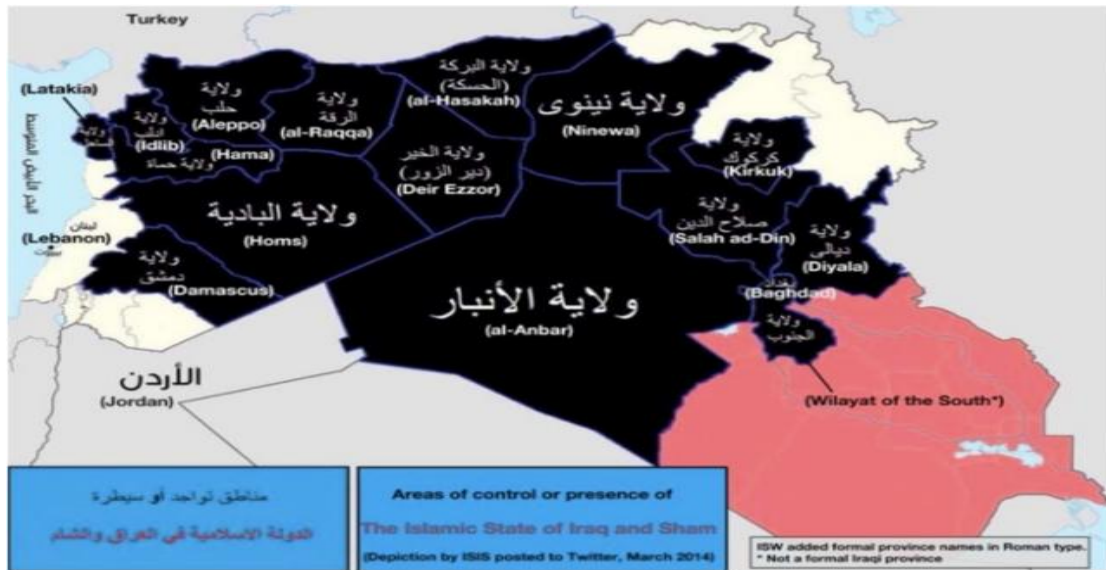
Εικόνα 8^η

Η δομή της τρομοκρατίας

Πηγή: National Strategy for Combating Terrorism

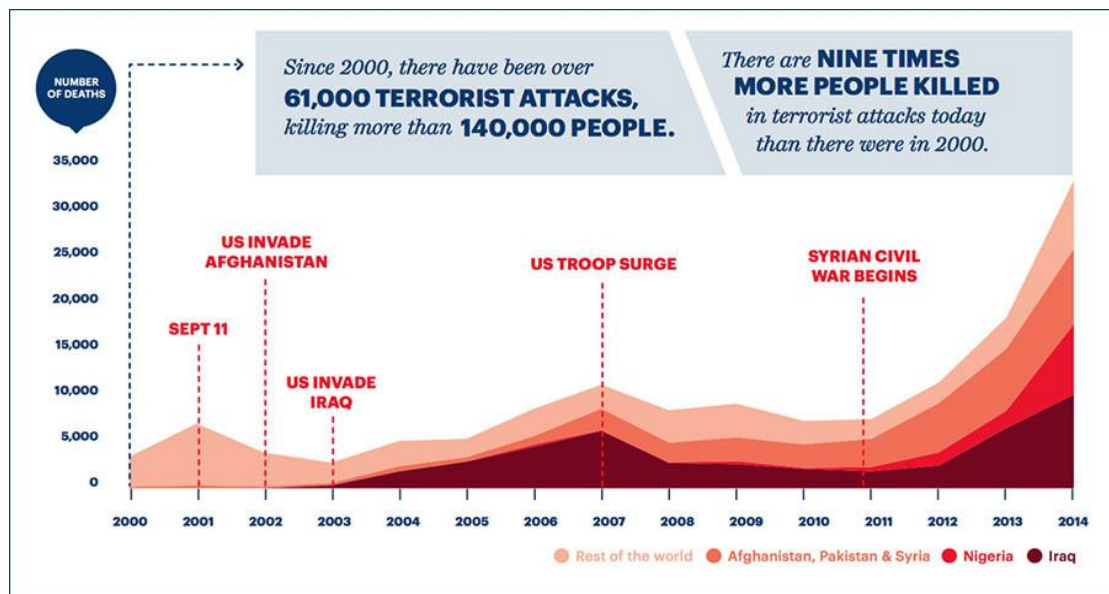
Εικόνα 9^η

Οι επαρχίες του Ισλαμικού Κράτους

Πηγή: Institute Study of War

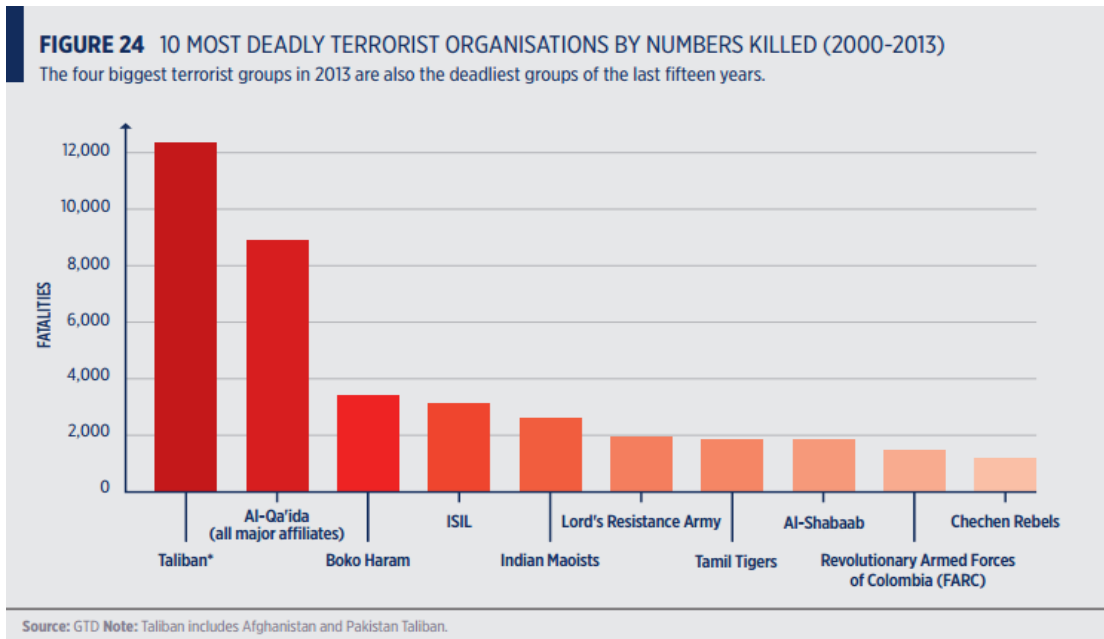
Εικόνα 10^η

Η εξέλιξη των τρομοκρατικών επιθέσεων από το 2000 ως το 2014

Πηγή: Foreign Policy

Εικόνα 11^η

Οι δέκα πιο θανατηφόρες τρομοκρατικές οργανώσεις

Πηγή: CNN

Εικόνα 12^η

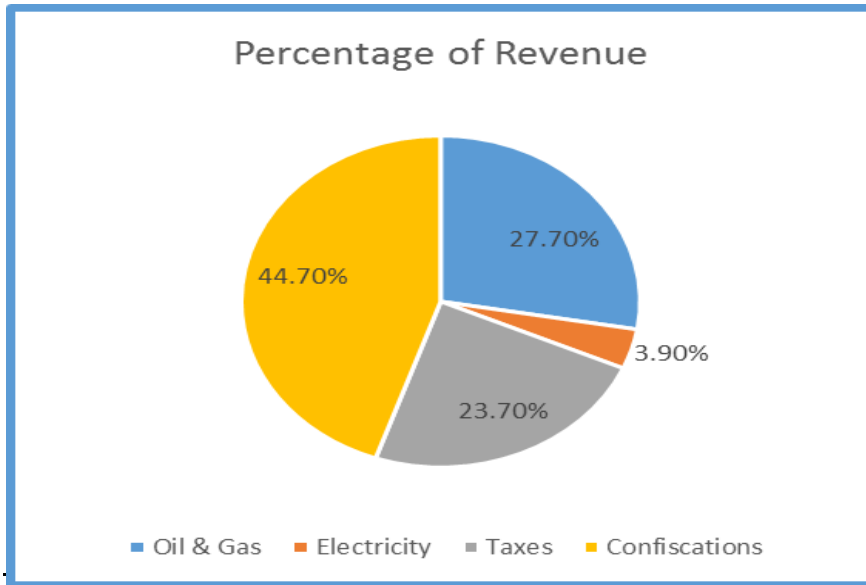
Countries with the most / fewest ISIS fighters as a % of Muslim population

Country	Muslim Population	ISIS Fighters	Fighters / Population	Country	Muslim Population	ISIS Fighters	Fighters / Population
Finland	42,000	70	0.1667%	Somalia	9,231,000	70	0.0008%
Belgium	638,000	470	0.0737%	Egypt	80,024,000	600	0.0007%
Ireland	43,000	30	0.0698%	Malaysia	17,139,000	100	0.0006%
Sweden	451,000	300	0.0665%	Algeria	34,780,000	170	0.0005%
Maldives	309,000	200	0.0647%	United Arab Emirates	3,577,000	15	0.0004%
Trinidad and Tobago	78,000	50	0.0641%	Indonesia	204,847,000	700	0.0003%
Austria	475,000	300	0.0632%	Sudan	30,855,000	70	0.0002%
Tunisia	10,349,000	6,000	0.0580%	Afghanistan	29,047,000	50	0.0002%
Norway	144,000	81	0.0563%	Pakistan	178,097,000	70	0.0000%
Denmark	226,000	125	0.0553%	India	177,286,000	23	0.0000%

Το ποσοστό Μουσουλμάνων από τρίτες χώρες που εισχώρησαν στο ΙΚ

Πηγή: Foreign Policy

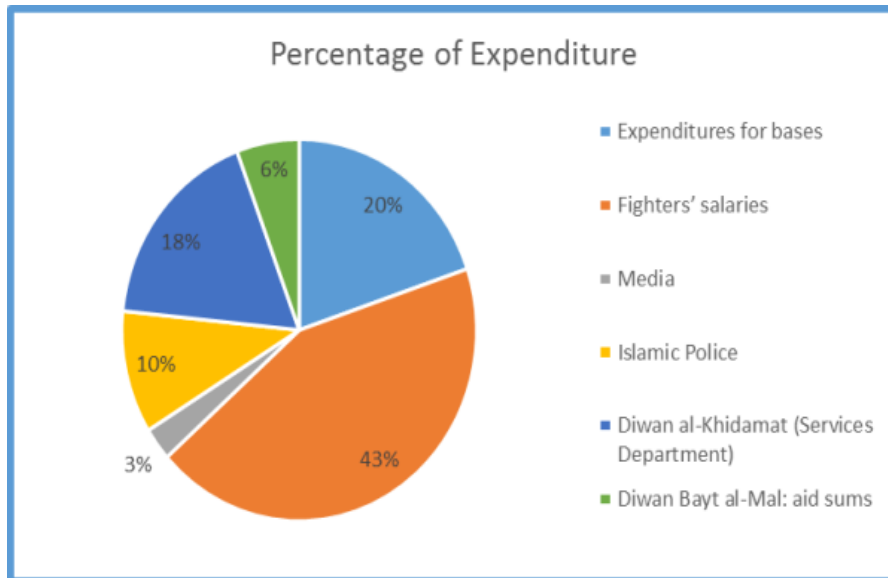
Εικόνα 13^η

Ποσοστά εσόδων για το ΙΚ από τέσσερις κύριες πηγές

Πηγή: New York Times

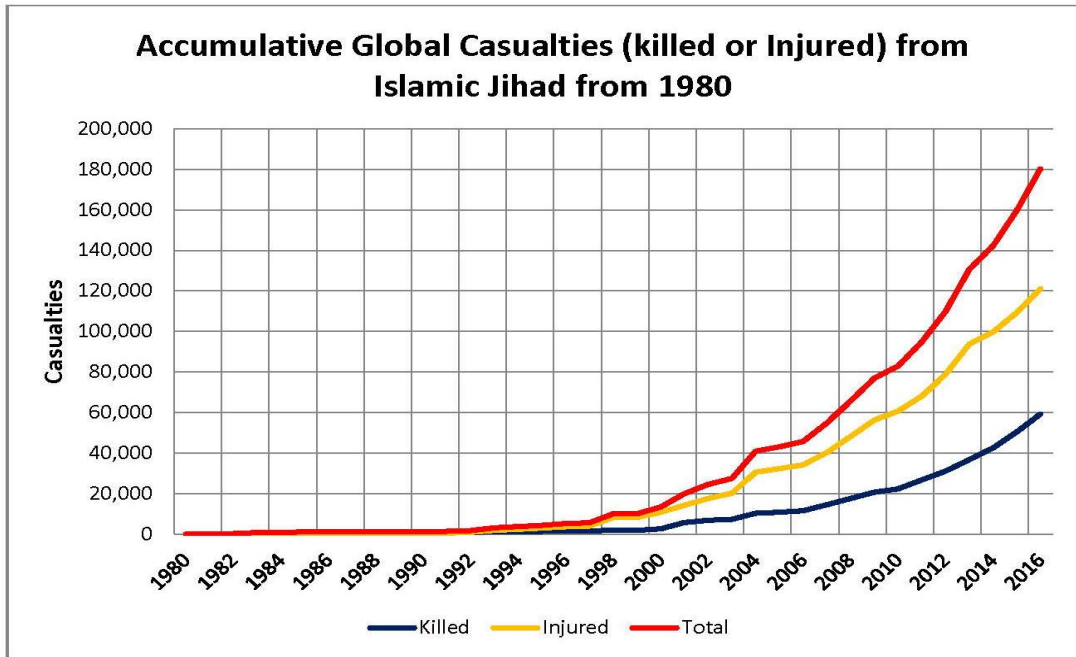
Εικόνα 14^η

Ποσοστά εξόδων για το ΙΚ

Πηγή: New York Times

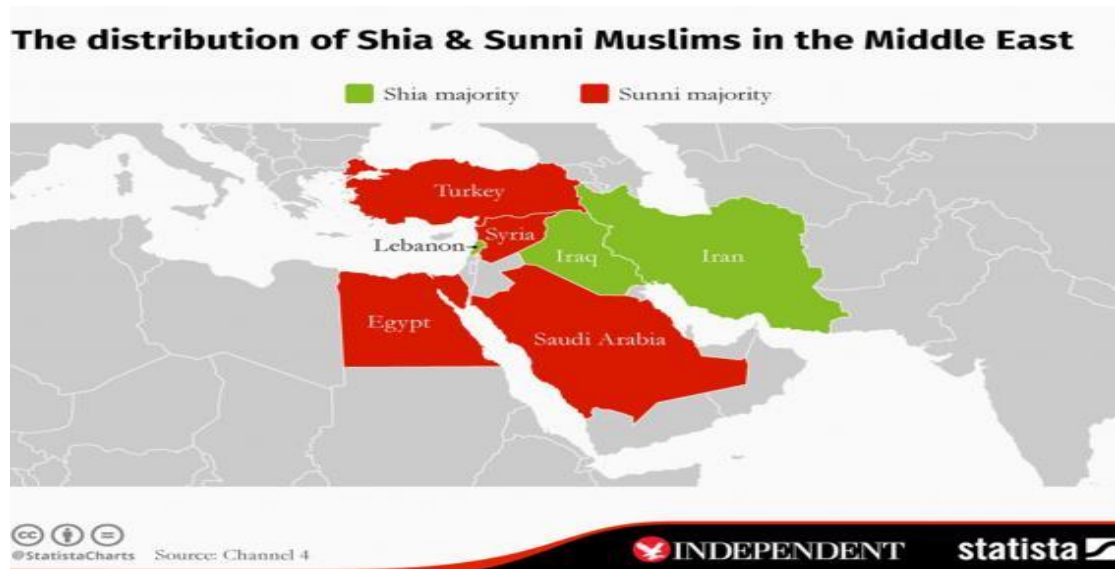
Εικόνα 15^η

Ο αριθμός των θανάτων και των τραυματισμών που προκλήθηκαν από τη δράση του ΙΚ

Πηγή: Institute Study of War

Εικόνα 16^η

Ο ανταγωνισμός σουνιτών και σιιτών στη Μέση Ανατολή και Βόρειο Αφρική

Πηγή : Independent

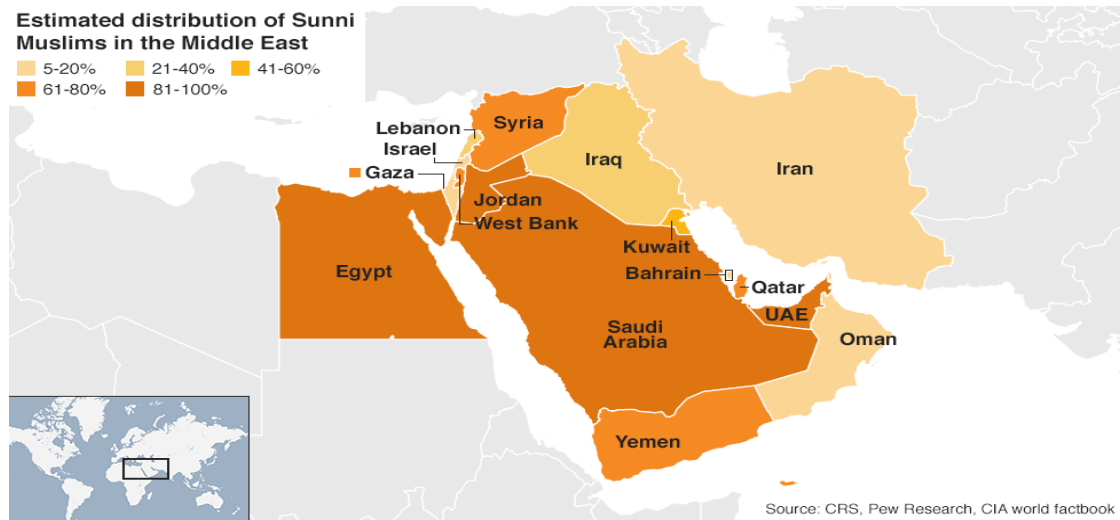
Εικόνα 17^η

Η επιρροή του Ιράν στη Μέση Ανατολή

Πηγή: NBC News

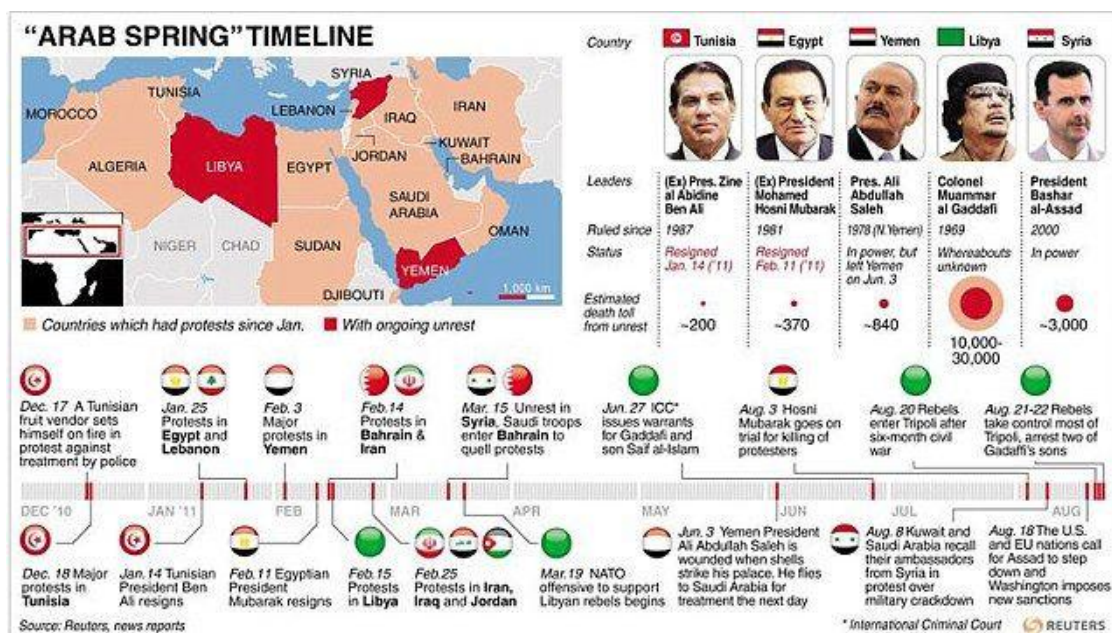
Εικόνα 18^η

Επιρροή της Σαουδικής Αραβίας στην Μέση Ανατολή και την Βόρειο Αφρική

Πηγή: Al Jazeera

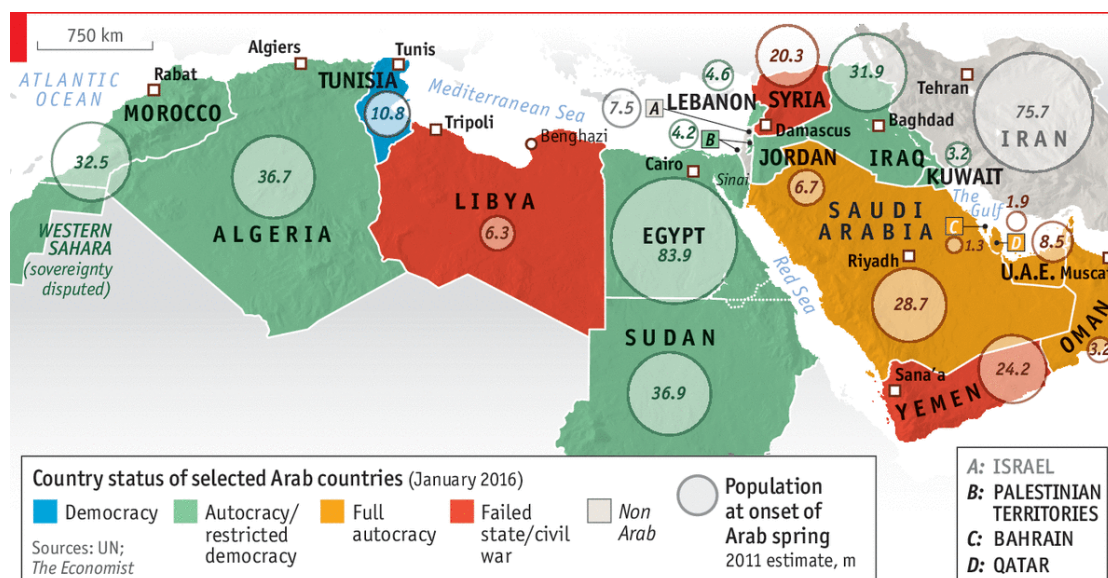
Εικόνα 19^η

Οι αραβικές εξεγέρσεις του 2011

Πηγή: The Economist

Εικόνα 20^η

Economist.com

Η κατάσταση στη Μέση Ανατολή και τη Βόρειο Αφρική πέντε χρόνια μετά την Αραβική Άνοιξη

Πηγή: Economist

